

Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen vaikuttavuus

Nina Pohjola, Henni Soronen

Matkailun liikkeenjohto

<p>Tekijät Nina Pohjola, Henni Soronen</p>	<p>Ryhmä tai aloitusvuosi 2006</p>
<p>Opinnäytetyön nimi Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen vaikuttavuus</p>	<p>Sivu- ja liitesivumäärä 63 + 18</p>
<p>Ohjaaja tai ohjaajat Leena Grönroos, Kristiina Havas</p>	
<p>Polku matkailuyrittäjäksi -koulutus on työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta ja näin ollen sen työvoimapolitiittinen tavoite on koulutuksen suorittaneiden henkilöiden työllistyminen. Koulutuksen tavoitteena on auttaa matkailualan yrittäjyyteen tähtääviä henkilöitä luomaan kannattavaa yritystoimintaa. Koulutusta järjestävät yhteistyössä elinkeinohallinto ja Haaga-Perho.</p> <p>Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen tavoitteet muodostavat työ- ja elinkeinohallinto sekä Haaga-Perho. Aikuiskoulutuspolitiikka ja työvoimapolitiikka tuovat koulutukselle tavoitteet, jotka ovat osaamisen kasvu ja työllistäminen. Haaga-Perhon koulutukselle asettamat tavoitteet ovat, että koulutuksen suorittanut henkilö joko perustaa yrityksen tai toteaa, ettei yrityksen perustaminen kannata tai sitten lähtee Travel Park -yrityshautomoon. Polku matkailuyrittäjäksi -koulutus on sen järjestäjien keino pyrkiä asetettuihin tavoitteisiin. Jotta tavoitteet saavutettaisiin, tulisi koulutuksen sisällön tarjota valmiuksia nimenomaan matkailualan yrittäjien tarpeisiin. Tuloksena tulisi lopulta olla kannattava matkailualan yritystoiminta. Koulutuksen tuloksien vertaamista asetettuihin tavoitteisiin kuvataan vaikuttavuus-käsitteellä.</p> <p>Työn tavoitteena oli tutkia Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen vaikuttavuutta, selvittämällä lähtivätkö koulutukseen osallistuneet yrittäjiksi koulutuksen jälkeen, ja jos eivät, niin miksi. Tutkimuskohteena olivat opiskelijat vuosilta 2003, 2005-2007 ja tutkimus toteutettiin tammi-kuussa 2010. Tutkimus toteutettiin sähköisillä kyselylomakkeilla ja puhelinhaastatteluilla. Tutkimustulosten perusteella Polku matkailuyrittäjäksi -koulutus on melko vaikuttavaa, sillä reilusti yli puolet tutkimukseen vastanneista perusti tai aikoo perustaa yrityksen. Osa koulutuksen suorittaneista ei lähtenyt yrittäjäksi henkilökohtaisista syistä johtuen. Koulutuksessa olisi kuitenkin vielä kehitettävää, jotta se vastaisi paremmin matkailualan yrittäjien tarpeita ja tarjoaisi tulevaisuudessa edellytettäviä tietoja ja taitoja.</p> <p>Koulutuksen koettiin auttaneen: tutustumaan matkailualaan, laajentamaan näkemystä yrittäjyydestä, verkostoitumaan, yritystoimintaan liittyvissä laki-, verotus ja rahoitusasioissa sekä saamaan vertaistukea. Koulutuksesta olisi parannettavaa muun muassa verkko-opinnoissa, heikoksi arvioiduissa osa-alueissa, kuten markkinoinnissa. Lisäksi käytännönläheisyyttä, kuten yritysvierailuja, olisi hyvä olla enemmän. Koska yrittäjiltä edellytetään hyvin monipuolista osaamista, on Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen jälkeiselle lisäkoulutukselle tai osaamisen päivitykselle usein tarvetta vielä tulevaisuudessa.</p>	
<p>Asiasanat vaikuttavuus, matkailuyrittäjyys, yrittäjyyskoulutus, aikuiskoulutus, työvoimapolitiikka</p>	

Tourism management

<p>Authors Nina Pohjola, Henni Soronen</p>	<p>Group or year of entry 2006</p>
<p>The title of thesis Effectiveness of <i>Polku matkailuyrittäjäksi</i> Education</p>	<p>Number of pages and appendices 63 + 18</p>
<p>Supervisors Leena Grönroos, Kristiina Havas</p>	
<p><i>Polku matkailuyrittäjäksi</i> education is labour market oriented adult education and thus its aim is the employment of the participants after the education. The aim is to help people who are willing to become tourism entrepreneurs in creating a profitable business. Haaga-Perho and economic development administration organize this education.</p> <p>The aims of <i>Polku matkailuyrittäjäksi</i> education are formed by economic development administration and Haaga-Perho. The education has also aims created by adult education and labour policy which are to increase knowledge and employment. The aims of Haaga-Perho are that the person who has taken part to the education either creates a business or decides that it is not profitable to create a business or then takes part in business incubator called Travel Park. <i>Polku matkailuyrittäjäksi</i> education is its organizers' way to reach all of these aims. In order to achieve the aims the education need to give abilities for tourism entrepreneur's needs. The result of the education should be profitable tourism enterprise. The word effectiveness is used when the reached results are compared to the objectives.</p> <p>The objective of this bachelor's thesis was to study the effectiveness of <i>Polku matkailuyrittäjäksi</i> education by finding out whether the individuals who participated in the education became entrepreneurs after the education and if not, to find out why. The subjects were the students from the years 2003, 2005-2007. The study was carried out in January 2010 using an electronic survey questionnaire and by phone interviews. According to the results <i>Polku matkailuyrittäjäksi</i> education is quite effective because more than half of those surveyed set up or are planning to set up their own businesses. Some of the persons who took part in the education did not become tourism entrepreneurs due to personal reasons. The education could still be improved so that it would meet the needs of tourism entrepreneurs better and would provide entrepreneurs with the knowledge they need in the future.</p> <p>The education's benefits were that it helped to get to know tourism industry, to widen the perspective of entrepreneurship, to network, the law, tax and finance matters related to entrepreneurship and to get support from the other students. Improvements should be done in online studies and the education's least successful parts such as marketing. The education should contain more practicality such as company visits. Because a wide range of knowledge and skills are required from entrepreneurs, after <i>Polku matkailuyrittäjäksi</i> education there is still a need for additional education or knowledge update in the future.</p>	
<p>Key words effectiveness, tourism entrepreneurship, entrepreneurship education, adult education, labour policy</p>	

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Aikuiskoulutus.....	4
2.1	Työvoimapolitiikka	6
2.2	Työvoimakoulutus.....	7
2.3	Opiskelijan lähtötilanteen vaikutus työllistymiseen.....	10
3	Koulutuksen tuloksellisuus.....	12
3.1	Koulutuksen tuloksellisuuden arviointi.....	13
3.2	Koulutuksen vaikuttavuus.....	17
3.3	Laadun merkitys koulutuksen vaikuttavuudessa.....	19
4	Yrittäjyys.....	21
4.1	Yrittäjänä toimiminen.....	22
4.2	Matkailuyrittäjyys.....	24
4.3	Yrittäjyyskoulutus.....	27
5	Tutkimuksen tausta ja toteutus	29
5.1	Polku matkailuyrittäjäksi -koulutus.....	29
5.2	Travel Park -yrityshautomo	31
5.3	Tutkimuksen tavoite ja toteutus.....	32
6	Tulokset.....	33
6.1	Sähköiset kyselylomakkeet	34
6.1.1	Polku matkailuyrittäjäksi -koulutus.....	36
6.1.2	Yrittäjyystilanne koulutuksen jälkeen	42
6.2	Puhelinhaastattelut	44
7	Pohdinta	47
7.1	Johtopäätökset.....	47
7.2	Kehittämisehdotukset ja jatkotutkimusehdotukset	52
7.3	Reliabiliteetti ja validiteetti	53
7.4	Itsearviointi	54
	Lähteet	57
	Liitteet	64
	Liite 1. Koulutusohjelma 2007.....	64
	Liite 2. Sähköinen kyselylomake.....	68
	Liite 3. Puhelinhaastattelurunko	79
	Liite 4. Koulutuksen aihealueiden arviointi	80
	Liite 5. Koulutuksen vaikuttavuuden pohdinta.....	81

1 Johdanto

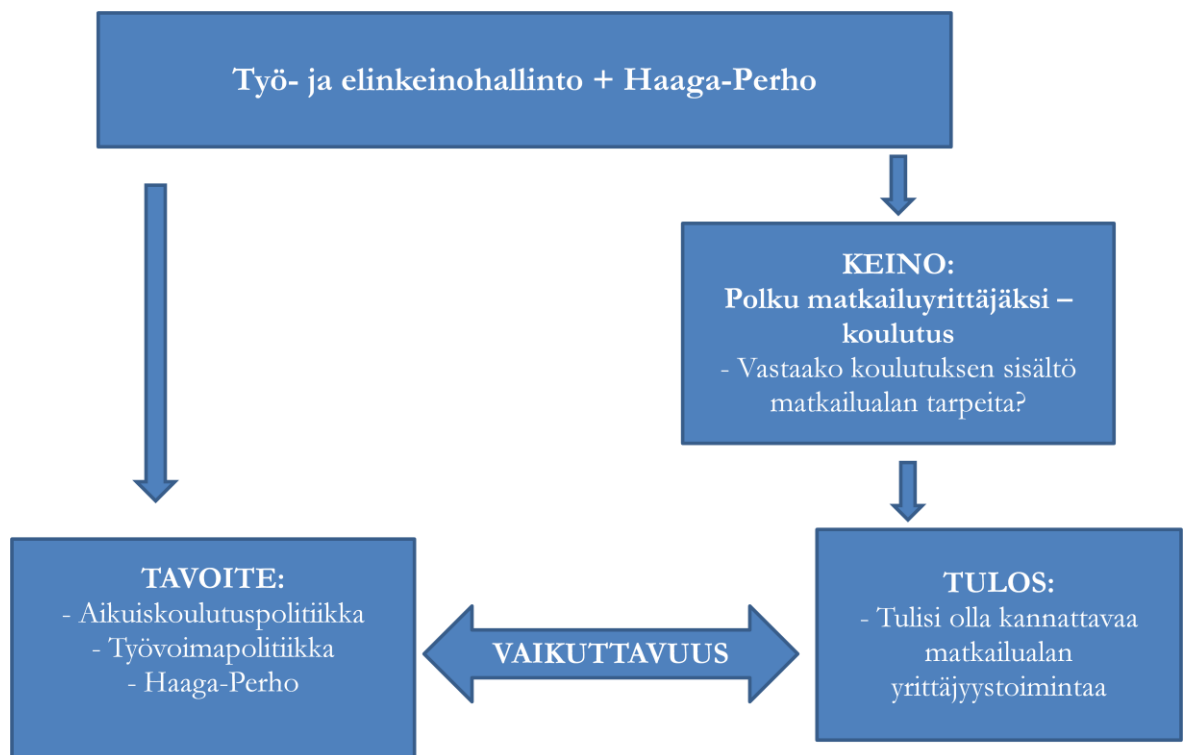
Maailmalla tapahtuvat muutokset, kuten teknologian kehittyminen, globalisaatio, ympäristöongelmat ja työn jakaantuminen maailmalla, aiheuttavat haasteita aikuiskoulutuspolitiikalle. Työelämässä kansainvälistymisen, ammattirakenteiden ja työtehtävien muutosten myötä työntekijöiltä vaaditaan monipuolista osaamista. Nuoret aikuiset saavat ajantasaista koulutusta pärjätäkseen työmarkkinoilla, mutta ammattia varten opiskeltu peruskoulutus ei riitä kattamaan koko työuraa, joka voi kestää useita vuosikymmeniä. Työelämässä tapahtuvien muutosten ja työtehtävien laajenemisen seurauksena tulleen osaamisvaatimusten kasvun myötä työmarkkinoilla jonkin aikaa olleet työntekijät tarvitsevat täydennys- tai uudelleen koulutusta. (Aikuiskoulutusneuvosto 2008, 1, 4-5.)

Tätä tehtävää hoitavat osaltaan Haaga-Perho sekä työ- ja elinkeinohallinto, jotka yhteistyössä järjestävät työvoimapolitiittisena aikuiskoulutuksena Polku matkailuyrittäjäksi -koulutusta. Koulutuksen tavoitteina on antaa tietoa yrittäjyydestä ja tukea oman matkailualan yrityksen perustamista liikeidean kehittämisestä lähtien. (Haaga-Perho 2008a.) Koulutusta on järjestetty jo useamman vuoden ajan, mutta sen vaikuttavuutta ei ole aiemmin tutkittu. Näin ollen koulutuksen tutkimiselle oli tarvetta, ja siksi saimme toimeksiannon Haaga-Perholta selvittää Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen vaikuttavuutta. Tutkimustulosten avulla toimeksiantaja voi kehittää koulutusta tulevaisuudessa entistä paremmin yrittäjäksi aikovan tarpeita vastaavaksi.

Opinnäytetyössämme tutkimme Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen vaikuttavuutta sekä opiskelijan että koulutuksen järjestäjän näkökulmista. Tällöin koulutuksen vaikuttavuutta voidaan mitata sekä opiskelijan omien tavoitteiden että koulutukselle annettujen tavoitteiden onnistumisella. Tutkimusongelmana oli selvittää perustiko koulutuksen suorittanut henkilö koulutuksen jälkeen yrityksen ja jos yritystä ei perustettu, niin miksi. Tutkimuksen alaongelmina oli selvittää koulutuksen hyöty yrittäjyyden aikana, ja mitä koulutuksesta jäi puuttumaan.

Tutkimus rajattiin opinnäytetyön toimeksiantajan puolesta käsittämään koulutuksen vuosilta 2003, 2005-2007. Tutkimuksessa oli tarkoitus painottaa erityisesti viimeisimpiä vuosia. Tutkimus toteutettiin kahdessa osassa, ensin kvantitatiivisella menetelmällä, ja sen jälkeen kvalitatiivisella menetelmällä. Ensimmäisessä osassa käytettiin sähköisiä kyselylomakkeita, jotta saisimme laajempaa numeraalista tietoa. Kyselylomakkeiden perusteella laadimme toista osaa varten haastattelurungon puhelinhaastatteluita varten, saadaksemme syvällisempää tietoa koulutuksen vaikuttavuudesta.

Työ- ja elinkeinohallinto sekä Haaga-Perho ovat Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen järjestäjät, joten nämä tahot muodostavat koulutuksen tavoitteet (kuvio 1). Työ- ja elinkeinohallinnon takana vaikuttavat aikuiskoulutuspolitiikka ja työvoimapolitiikka, ja ne luovat koulutukselle tavoitteet: osaamisen kasvu ja työllistäminen. Haaga-Perhon koulutukselle asettamat tavoitteet ovat, että koulutuksen suorittanut henkilö joko perustaa yrityksen tai toteaa, ettei yrityksen perustaminen kannata tai sitten lähtee Travel Park -yrityshautomoon. Polku matkailuyrittäjäksi -koulutus on sen järjestäjien keino pyrkiä asetettuihin tavoitteisiin. Jotta tavoitteet saavutettaisiin, tulisi koulutuksen sisällössä huomioida nimenomaan matkailualan tarpeet. Koulutuksen tuloksena tulisi lopulta olla kannattavaa matkailualan yritystoimintaa. Kun koulutuksella saatuja tuloksia verrataan sille asetettuihin tavoitteisiin, puhutaan koulutuksen vaikuttavuudesta, jota tässä tutkimuksessa selvitetään.

Kuvio 1. Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen vaikuttavuuden muodostuminen

Opinnäytetyömme aihe on laaja, ja siksi työmme viitekehys muodostuu kolmesta erillisestä osa-alueesta; aikuiskoulutus, koulutuksen tuloksellisuus ja yrittäjyys. Aluksi käsittelemme aikuiskoulutusta kertomalla yleisellä tasolla sen tavoitteista, minkä jälkeen siirrymme yksityiskohteisemmin työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen. Toisessa osa-alueessa syvennymme koulutuksen tuloksellisuuteen koulutuksen vaikuttavuutta painottaen. Lopuksi käsittelemme yleisesti yrittäjyyttä ja yrittäjyyskoulutusta tuomalla samalla esiin myös matkailuyrittäjyyden ominaispiir-

teitä. Opinnäytetyön empiiriseen osaan siirryttäessä esittelemme työn toimeksiantajan sekä koulutuksen tavoitteet ja sisällön tarkemmin.

Vaikutukseltaan onnistunut työvoimapolitiittinen koulutus voi auttaa osaltaan työllisyyskehitykseen vallitsevassa taloustilanteessa. Tällä hetkellä maailmantalous on taantumassa, mikä näkyy myös matkailualalla. Pitkällä tähtäimellä matkailualan tulevaisuus näyttää kuitenkin hyvältä. Vaikka matkailualan kysyntä on suhdanneherkkää ja altis muun muassa erilaisille luonnonkatastrofeille, ala on kuitenkin osoittanut selviävänsä näistä haasteista nopeasti. Kuluvan vuoden odotetaan olevan matkailualan työllisyyskehityksen kannalta heikkoa, mutta yleisesti maailmantalouden ennustetaan lähtevän kasvuun vielä tämän vuoden aikana, joka tulee näkymään myös matkailualan työllisten määrän kasvuna. (Harju-Autti 2009, 46-48.)

2 Aikuiskoulutus

Ammatillisen aikuiskoulutuksen tarkoituksen määrittelee laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (631/21.8.1998). Lain 1 luvun 2 § mukaan ammatillisen aikuiskoulutuksen tarkoituksena on ylläpitää ja kohottaa aikuisväestön ammatillista osaamista, antaa opiskelijoille valmiuksia itsenäisen ammatin harjoittamiseen, kehittää työelämää ja edistää työllisyyttä sekä tukea elinikäistä oppimista.

Aikuisille suunniteltua sekä järjestettyä koulutusta kutsutaan aikuiskoulutukseksi, ja sitä säädel-
lään aikuiskoulutuspolitiikan avulla. Aikuiskoulutus käsittää henkilöstökoulutuksen, omaehtoi-
sen koulutuksen ja työvoimapolitiittisen koulutuksen. Työnantajat vastaavat henkilöstökoulu-
tuksesta, opetusministeriö omaehtoisesta koulutuksesta ja työ- ja elinkeinoministeriö työvoi-
mapoliittisesta koulutuksesta. Aikuiskoulutuspolitiikan avulla vahvistetaan yhteiskunnan cheyt-
tä ja tasa-arvoa, turvataan työvoiman saatavuus ja osaaminen sekä huolehditaan koko aikuisvä-
estön koulutus- ja sivistysmahdollisuuksista. Aikuiskoulutuspolitiikalla tuetaan myös pyrkimyks-
iä tuottavuuden parantamiseen, monikulttuurisuuden vahvistumiseen, työurien pidentämi-
seen, työllisyysasteen nostamiseen sekä elinikäisen oppimisen edellytysten toteutumiseen. Li-
säksi talouden taantumien vaikutuksia pystytään lieventämään aikuiskoulutuksen avulla. (Ope-
tusministeriö.) Aikuiskoulutus toimii siis suhdannetasajana ja työttömyyden vaihtoehtona,
sillä sen volyymit mitoitetaan vuotuisen kausivaihtelun ja talouden suhdanteiden mukaan.
Korkeasuhdanteessa taas työvoiman tarve kasvaa ja aikuiskoulutusmahdollisuudet vähenevät.
(Tiainen 2007, 96.)

Aikuiskoulutuksen rakenteeseen vaikuttavat koulutettavat kohderyhmät ja ryhmien koulutus-
tarpeet. Niiden perusteella määritellään alat, joille koulutetaan, mikä taas ratkaisee nuorten
koulutuksen aloittamispaikat. Merkittävä ryhmä aikuiskoulutuksessa on työllisyysyistä täyden-
nyskoulutusta tarvitsevat. Aikuiset, joita koulutetaan vaativampiin tehtäviin tekevät tilaa työt-
tömien ja työelämästä ulkopuolella olevien työllistymiselle. Nuorten ja aikuisten koulutustarve-
jakautumia voidaan ennakoida, mutta yllättävissä tilanteissa, joissa vaaditaan muutoskykyä,
tilanteet on helpompi hoitaa aikuiskoulutuksen puolella. (Tiainen 2007, 83-84.)

Tilastokeskuksen julkaiseman aikuiskoulutustutkimuksen, EU-Adult Education Survey, mu-
kaan vuosina 2005-2007 Pohjoismaissa asuvat 25-64 -vuotiaat osallistuivat koulutukseen muita
eurooppalaisia useammin. Ruotsalaiset kouluttautuivat eniten, mutta Suomessa ja Norjassa
osallistumisaste oli myös korkea, yli 50 prosenttia. Iso-Britannia sijoittui noin joka toisella osal-
listujallaan Pohjoismaita lähimmäksi. Tutkimuksen mukaan Pohjoismaissa oli yleisempää osal-

listua muuhun kuin tutkintoon johtavaan koulutukseen. Tutkintoon johtamattomaan koulutukseen osallistui Ruotsissa noin seitsemän kymmenestä ja Suomessa sekä Norjassa useampi kuin joka toinen. (Tilastokeskus 2009a.)

Tilastokeskus on tutkinut aikuiskoulutukseen osallistumista vuonna 2006 yhteistyössä opetusministeriön ja Euroopan tilastoviraston Eurostatin kanssa. Tutkimuksen mukaan miehet kokivat työhön ja ammattiin liittyvän koulutuksen vaikutukset positiivisemmin kuin naiset. Myös vanhemmat henkilöt kokivat koulutuksen vaikutukset myönteisemmin kuin nuoremmat henkilöt. Tähän saattoi vaikuttaa se, että vanhemmilla henkilöillä oli ollut mahdollisuus osallistua useammille kursseille ja kurssien vaikutukset olivat voineet toteutua pidemmällä ajanjaksolla. Koulutuksen vaikutuksen kokivat positiivisemmin korkea-asteen tutkinnon suorittaneet henkilöt kuin muut henkilöt. Hyödyllisimmiksi kursseiksi koettiin sellaiset kurssit, joille henkilöt olivat osallistuneet omasta aloitteestaan. (Pohjanpää, Niemi & Ruuskanen 2008, 3, 95, 98, 100.)

Aikuiskoulutusta tutkittaessa, on otettava huomioon se, että aikuisilla on erilaisia esteitä ja ristiiriitoja opiskelua vaikeuttamassa. Yhteiskunta ja sen arvot, työelämä ja itse oppimisprosessi vaikuttavat kaikki aikuisten opiskelun tuloksellisuuteen. Näillä kaikilla on myös merkitystä aikuisten opiskeluun liittyvien ratkaisujen tekemisessä, opintojen toteutuksessa ja opintojen läpikäymisessä. (Aikuiskoulutusneuvosto 2008, 17.) Huomioitavaa on myös se, että aikuisillakin esiintyy oppimisen välttelyä, joka vaikuttaa oppimisen tuottavuuteen. Lisäksi opiskelumotivaatioon vaikuttaa merkittävästi sosiaalinen vuorovaikutus. (Nurmi & Kontiainen 2000, 36.)

Aikuiskoulutuksen tarve on suuri, etenkin vanhemmilla ikäluokilla, ja siksi aikuisten kouluttamista tuetaan myös rahallisesti. Aikuiskoulutuksen ikäluokista tärkein on 40-55-vuotiaat. Tässä ikäluokassa on eniten tarvetta jatko-, uudelleen- ja täydennyskoulutukselle. 1990-luvun laman aikana työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta lisättiin, jonka seurauksena koulutuksessa kävi suuri osa aikuisikäluokista. Koulutuksen vaikutukset ovat näkyneet 2000-luvulla vanhempien ikäluokkien työllistymisasteen nousuna. (Tiainen 2007, 76, 83.) Kuitenkin valmistuvien opiskelijoiden astuminen työmarkkinoille on ollut 2000-luvulla merkittävin työvoiman lähde. Työttömien rooli työvoiman lähteenä on sen sijaan jäänyt vähäiseksi, vaikka aikuisten opiskelua avustetaan taloudellisesti erilaisilla tuilla. (Aikuiskoulutusneuvosto 2008, 12.)

Suomen peruskouluikäisten (5-24-vuotiaat) määrä on vähentynyt suurten ikäluokkien huippuluvuista noin puolella miljoonalla vuoteen 2030 mennessä. Voisi siis olettaa, että julkisesta koulutuksesta olisi vapautunut rahoja aikuiskoulutuksen käyttöön. Näin ei kuitenkaan ole käynyt ja

samaan aikaan koulutusjärjestelmän on sanottu tuottavan yhä huonompaa tuotetta aiempaa kalliimmalla hinnalla. Nämä seikat ovat johtaneet koulutuksen taloudellisen tehokkuuden vaatimiseen. (Raivola 2000, 190-191.) Väestön vähenemisen myötä työvoiman määrä laskee, mutta sen tarve tulee silti tyydyttää. Siksi koulutuksessa tarvitaan muutoksia. Koulutusjärjestelmän toimintaa pitäisi tehostaa ja resursseja ohjata aikuiskoulutukseen. Suunnitelmat työurien pidentämisestä, työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien hyödyntämisestä sekä työperäisen maahanmuuton lisäämisestä eivät onnistu ilman toimivaa ja laadukasta aikuiskoulutusjärjestelmää. (Aikuiskoulutusneuvosto 2008, 6.)

Aikuiskoulutusta pyritään jatkuvasti kehittämään, mutta sen kehittäminen pitäisi aloittaa opiskelijoiden tarpeista. Koulutuksen saavutettavuus sekä joustavuus niin toteutuksen kuin ajan ja paikankin suhteen tulisi muuttua helpommaksi. Opintojen joustavuutta karsii merkittävästi verkossa tapahtuvan oppimisen vähäinen tarjonta. Koulutusta järjestetään edelleen paljon lähiopetustunneilla. Nykyisen teknologian avulla opiskelu Internetin kautta mahdollistaa vapaaajalla tapahtuvan oppimisen. Opiskelumateriaali on helppo siirtää Internetiin, mutta opiskelua tukevat tukijärjestelmät ovat vielä kehittämisen tarpeessa. Yhtenä merkittävimpänä syynä tähän on valtion rahoitus, joka ei tue järjestelmien kehitystä. Verkossa tapahtuvaa oppimista ei myöskään ole aina hyödynnetty, jos vanhat koulutuskonseptit ovat koettu tarpeeksi laadukkaiksi. (Salakari 2009, 149-150.)

2.1 Työvoimapolitiikka

Työvoimapolitiikan päämääränä on työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohdentaminen. Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden tarkoituksena on auttaa niihin osallistuvia henkilöitä työllistymään avoimille työmarkkinoille. Toimenpiteillä pyritään myös pitämään työnhakija aktiivisena työnhaussa ja näin ollen ehkäisemään palkkainflaatioita sekä kustannusten nousua. Toimenpiteiden tavoitteena on myös auttaa yrityksiä rekrytoinnissa ja torjua työvoimapulaa. (Hämäläinen & Tuomala 2006, 4-5.) Työvoimapolitiikka voidaan jakaa aktiiviseen ja passiiviseen työvoimapolitiikkaan. Aktiivisella työvoimapolitiikalla tarkoitetaan niitä palveluita ja toimenpiteitä, joita työ- ja elinkeinohallinto työnantajille ja työtä etsiville tarjoaa. Työttömyysturvalla, eli toisin sanoen passiivisella työvoimapolitiikalla tarkoitetaan erilaisia työttömyyden perusteella maksettavia sosiaalietuuksia, kuten työttömyyspäivärahaa ja -eläkettä. (EK 2009a.)

Aktiiviset työvoimapolitiittiset toimenpiteet voidaan jakaa kolmeen ryhmään niiden ensisijaisten yksilötason tavoitteiden perusteella. Ryhmät ovat julkinen työvoimapalvelu, välittömään työllistymiseen avoimille työmarkkinoille tähtäävät toimenpiteet (ammattillinen työvoimakoulutus,

tukityöllistäminen ja oppisopimuskoulutus), sekä osallistujien työmarkkinavalmiuksia edistävät aktiivitoimet (valmentava työvoimakoulutus, työmarkkinatuen työharjoittelu ja työnhakukoulutus). Suomessa on tutkittu melko paljon aktiivisten työvoimapolitiittisten toimenpiteiden vaikuttavuutta. Aiemmissa toimenpiteiden vaikuttavuustutkimuksissa on pääasiassa tutkittu juuri näitä toimenpideryhmiä, eikä niinkään yksittäisiä toimenpiteitä. Toimenpideryhmät koostuvat kuitenkin hyvin erilaisista koulutusmuodoista, ja koulutusmuodot eroavat toisistaan niin vaikuttavuuden kuin tehokkuudenkin suhteen, joten yksittäisten toimenpiteiden vaikuttavuustutkimuksille olisi tarvetta. (Asplund 2009, 97-98, 108.)

Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden vaikutuksia on myös kritisoitu. Kritiikki kohdistuu koulutusmuodoista etenkin tukityöllistämiseen. Tukityöllistämässä tuetut henkilöt syrjäyttävät yrityksen rekrytoinnissa muita tukea saamattomia henkilöitä, mikä aiheuttaa eriarvoisuutta henkilöiden keskuudessa. Lisäksi on kritisoitu tukea saavia yrityksiä, joiden työllisyystilanne on tukeen myötä parantunut, ja tämä taas heikentää tukea saamattomien yritysten työllisyystilannetta, jolloin kilpailu vääristyy. Tämä saattaa korostua etenkin heikossa suhdannetilanteessa, jolloin yritykset saattavat yrittää säästää kustannuksissa työllisyystukien avulla. On jopa väitetty, että nämä tukitoimenpiteet kumoavat täysin työvoimapolitiittisten toimenpiteiden myönteiset työllisyysvaikutukset. Työllisyys ei monesti parane siitäkään syystä, että työtä ei koulutuksen vuoksi välttämättä etsitä aktiivisemmin kuin normaalisti, sillä välitön työllistymisen tarve pienenee työvoimatoimiston kurssille osallistuttaessa. (Hämäläinen & Tuomala 2006, 3, 5.)

2.2 Työvoimakoulutus

Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus tai toisin sanoen työvoimakoulutus on opiskelijoille makсутonta koulutusta, jonka työ- ja elinkeinohallinto rahoittaa. Koulutus on suunnattu ensisijaisesti työttömille työnhakijoille tai työttömyyden uhan alla oleville 20 vuotta täyttäneille henkilöille. Myös työssä olevat ja työvoiman ulkopuolella olevat henkilöt voivat tietysti edellytyksin osallistua koulutukseen. Koulutusta tarjoavat ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset, ammatilliset oppilaitokset, korkeakoulut ja yksityiset koulutuksen järjestäjät. Työ- ja elinkeinohallinto ostaa järjestäjiltä koulutusta ja hankkii koulutusta kilpailuttamalla järjestäjät. Koulutuksiin haetaan työ- ja elinkeinotoimistojen kautta, joissa myös osallistujat valitaan. Koulutuksen ajalta osallistujat voivat saada työmarkkinatukea tai työttömyysturvaa vastaavaa koulutustukea. (Työ- ja elinkeinotoimisto 2009b.)

Työvoimakoulutus on usein jatko- ja täydennyskoulutusta, ja sen tarkoituksena on parantaa jo olemassa olevaa ammattitaitoa. Myös alan vaihtoa suunnittelevat voivat saada apua työvoima-

koulutuksesta. Valmentava työvoimakoulutus voi olla tietyille ammattialalle ohjaavaa tai esimerkiksi työnhakuvalmiuksia kehittävää koulutusta. (Työ- ja elinkeinotoimisto, 2009c.) Erityisesti ammatillisen työvoimakoulutuksen voidaan sanoa parantavan työttömän työllistymismahdollisuuksia, sillä koulutuksen tarkoitus on parantaa hakijan ammatillisia valmiuksia ja nimenomaan työllistää. (Hämäläinen & Tuomala 2006, 5.)

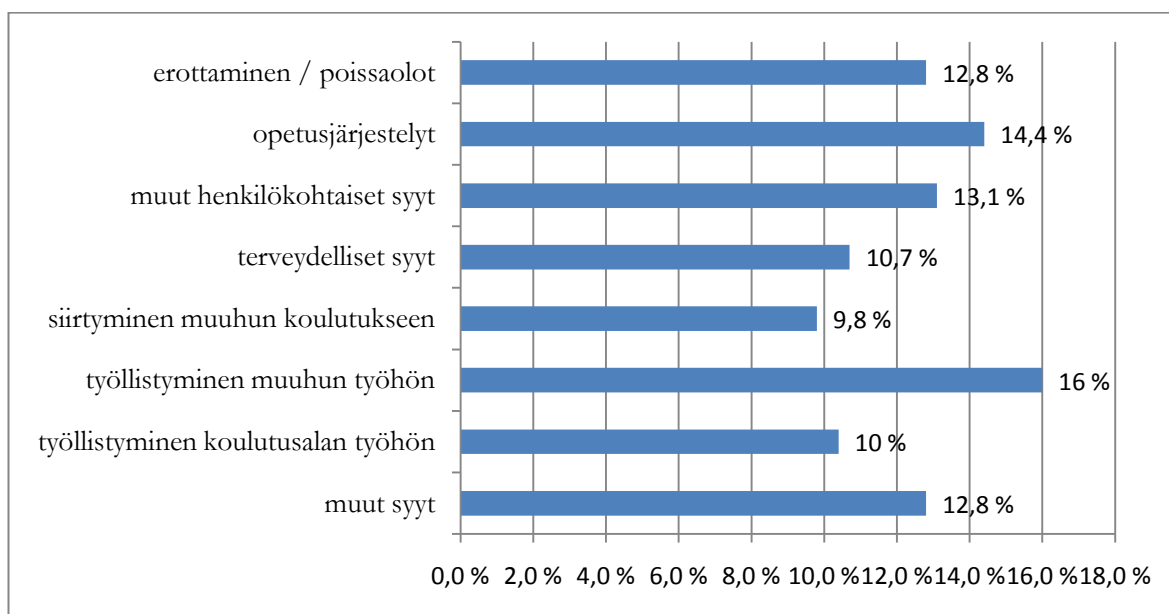
Myös työvoimakoulutusjärjestelmää on kritisoitu. Ongelman työvoimakoulutusjärjestelmään tuo sen puute vastata työnantajien tarpeisiin ja järjestää koulutus yhteistyössä heidän kanssaan. Opiskelijoiden työelämää varten opitut tiedot ja taidot eivät ole oikeanlaisia tai niitä ei ole opittu tarpeeksi. Työtehtävissä vaaditaan hyvä peruskoulutus ja yleistaidot, kun Suomen työllistävät alat siirtyvät tuotannosta informaatioteknologiaan ja palvelusektorille. Työttömien keskimääräinen koulutustaso on hyvin alhainen ja he ovat iäkkäitä, jotka ovat oppineet ammattitonsa ilman kouluja työtä tehdessään. Tämä luo kuitenkin hyvän pohjan uuden oppimiselle. Pitkällä tähtäimellä työllisyys on taatumpaa, kun hyvän peruskoulutuksen avulla saavutetaan korkeammat ammatilliset valmiudet ja sitoudutaan pitkäaikaiseen opiskeluun. (Manninen 2001, 82.) Vähemmän koulutettuihin ja matalapalkka-aloilla työskenteleviin kohdistuva työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus vähentää aikuiskoulutuksen kasvukontribuutiovaikutusta. Ilman lisäkoulutusta menetettäisiin kuitenkin osaamista ja kokemusta, kun työelämästä jäätäisiin kokonaan pois. Aikuiskoulutuksella siis vältetään osaamisen hukkaaminen. (Tiainen 2007, 85.)

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan marraskuussa 2009 työttömiä henkilöitä oli 224 000, mikä oli 63 000 enemmän kuin edellisen vuoden marraskuussa. Palkansaajien, etenkin määräaikaisten, määrä oli laskenut, kun taas yrittäjien määrä oli noussut 7,2 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. (Tilastokeskus 2009b.) Marraskuun 2009 lopussa työ- ja elinkeinotoimistoissa oli 274 100 työtöntä työnhakijaa, mikä oli 73 000 enemmän kuin vuonna 2008 vastaavana aikana. Työttömien työnhakijoiden määrä nousi koko maassa, eniten kuitenkin Varsinais-Suomessa (56 prosenttia), Uudellamaalla (52 prosenttia) ja Pirkanmaalla (47 prosenttia). Työvoimakoulutuksessa oli 35 000 henkilöä, mikä oli 3800 enemmän kuin edellisellä vuonna. (TEM 2009, 1-2.)

Vuosina 2003-2006 työvoimapolitiittisessa aikuiskoulutuksessa on aloittanut noin 78 000-85 000 henkilöä, joista koulutuksen on suorittanut 63 000-68 000 henkilöä. Useimmiten koulutus jätetään kesken työn saannin takia, johon vaikuttaa yleensä talouden korkeasuhdanne. Hakijoiden määrä työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen on vaihdellut vuosittain 113 000-123 000 välillä, mutta järjestelmä ei kykene ottamaan kaikkia vastaan. 1990-luvun laman jälkeen vuoteen 2006 mennessä työvoimapolitiittisen koulutuksen on suorittanut yli 1,2 miljoonaa henkilöä, mi-

kä on miltei puolet työkäisistä. Osa on tosin suorittanut enemmän kuin yhden kurssin. (Tiiainen 2007, 92-93.)

Työministeriön tutkimuksen mukaan vuonna 2006 ammattiin tähtäävän työvoimakoulutuksen suorittaneista henkilöistä 37 prosenttia oli työllistynyt avoimille työmarkkinoille, tai toimi yrittäjänä kolmen kuukauden seuranta-ajan jälkeen koulutuksesta (kuvio 2). Valmentavan työvoimakoulutuksen jälkeen avoimille työmarkkinoille oli työllistynyt 14 prosenttia koulutuksen suorittaneista. Työministeriön tilastoseurannan mukaan vuonna 2006 työvoimakoulutuksen aloittaneista henkilöistä koulutuksen keskeytti 14 prosenttia. 10,4 prosenttia keskeyttämisistä johtui työllistymisestä koulutusalan työhön, 16 prosenttia työllistymisestä muuhun työhön, 9,8 prosenttia muuhun koulutukseen siirtymisestä, 10,7 terveydellisistä syistä, 13,1 prosenttia muista henkilökohtaisista syistä, 14,4 prosenttia opetusjärjestelyistä ja 12,8 prosenttia koulutuksesta erottamisesta tai poissaoloista. Koulutuksen keskeytti muista määrittelemättömistä syistä 12,8 prosenttia. 26 prosenttia keskeyttäneistä oli alle 25-vuotiaita. (Myllylä & Pukkio 2007, 6-7, 16.)

Kuvio 2. Työvoimakoulutuksen keskeyttämiseen johtaneet syyt

Toisen työministeriön teettämän tutkimuksen mukaan työllisten osuus työvoimapolitiittisen koulutuksen suorittaneista kasvaa, kun koulutuksen jälkeistä seuranta-aikaa pidennetään. Vuosille 2001-2002 sijoittuneessa koulutuksessa työllisten osuus kaikista työvoimakoulutuksen suorittaneista kasvoi viisi prosenttiyksikköä vuoden seuranta-ajan jälkeen koulutuksesta, ja kahden vuoden jälkeen osuus kasvoi vielä kolme prosenttiyksikköä. Ammattiin tähtäävän työvoimakoulutuksen suorittaneista 47 prosenttia oli työllistynyt kahden vuoden seuranta-ajan

jälkeen, valmentavan työvoimakoulutuksen vastaava luku oli 23 prosenttia. Tutkimuksen aineistona käytettiin rekisteriperusteista satunnaisotosta Suomen väestöstä, jonka muodosti 350 000 henkilöä. Rekisteriperusteisen aineiston ansiosta työllistymistä pystyttiin tarkastelemaan myös pidemmällä aikavälillä. (Aho & Koponen 2007, 4, 10.)

2.3 Opiskelijan lähtötilanteen vaikutus työllistymiseen

Työministeriö on tutkinut työvoimapolitiittisen koulutuksen vaikuttavuutta työttömän henkilön koulutuksen jälkeiseen työllistymiseen. Koulutuksen vaikuttavuutta arvioitiin Kauhasen, Liljan ja Savajan tutkimuksessa vertaamalla koulutukseen osallistuneiden henkilöiden työllistymistä sellaisen vertailuryhmän henkilöiden työllistymiseen, jotka eivät osallistuneet koulutukseen. Tämä vertailuryhmä oli havaittavilta ominaisuuksiltaan samankaltainen kuin koulutukseen osallistuneiden ryhmä, ja siihen kuuluvilla henkilöillä olisi ollut sama todennäköisyys aloittaa koulutus kuin koulutuksen aloittaneilla henkilöillä. (Kauhanen, Lilja & Savaja 2006, 15, 45.)

Tutkimuksesta käy ilmi, että koulutuksen aloittamishetki vaikuttaa henkilön koulutuksen jälkeiseen työllistymiseen. Työttömyysjakson alussa työvoimakoulutuksen aloittaneet ovat työllistyneet paremmin kuin myöhemmässä työttömyyden vaiheessa koulutuksen aloittaneet. Työvoimapolitiittisen koulutuksen positiiviset työllisyysvaikutukset ilmenevät vasta pidemmän tarkasteluajan jälkeen, eivätkä heti koulutuksen päätyttyä. (Kauhanen ym. 2006, 39-41.) Henkilön työllistymiseen vaikuttaa myös se, tuleeko hän matalan vai korkean työttömyyden alueelta. Korkean työttömyyden alueilla työvoimapolitiittisen koulutuksen jälkeen työllistyneiden osuus näyttää olevan suurempi kuin matalan työttömyyden alueilla. Ero tosin näyttää olevan suurimmillaan, kun työllistymistä tarkastellaan lyhyellä ajalla koulutuksen alettua, ja kun koulutus on aloitettu työttömyyden alkuvaiheessa. Alueiden väliset erot pienenevät, kun työllistymistä tarkastellaan pidemmältä aikaväliltä. Työllistyneiden osuus on suurempi alhaisen työttömyyden alueilla kuin korkean työttömyyden alueilla, kun aikaa on kulunut enemmän koulutuksen aloituksesta ja kun koulutus on aloitettu työttömyyden myöhemmässä vaiheessa. Matalan työttömyyden alueilla koulutus kannattaisi aloittaa vasta työttömyyden myöhemmässä vaiheessa, kun taas korkean työttömyyden alueilla koulutus olisi hyvä aloittaa jo työttömyyden alkuvaiheessa. (Kauhanen ym. 2006, 43, 58, 64.)

Työvoimapolitiittisen koulutuksen onnistumiseen vaikuttaa alueen lisäksi myös talouskasvu. Koulutuksen vaikuttavuus on parempaa suotuisan talouskasvun aikana kuin heikon talouskasvun aikana. Mikäli hyvän talouskasvun aikana myös työttömyyden lähtötaso on matala, sitä paremmat mahdollisuuden henkilöillä on työllistyä työvoimapolitiittisen koulutuksen kautta.

Myös sukupuolella näyttää olevan vaikutusta henkilön koulutuksen jälkeiseen työllistymiseen. Tutkimus osoittaa, että miehet työllistyvät naisia paremmin avoimille työmarkkinoille koulutuksen jälkeen. Tähän saattaa vaikuttaa se, että miesten koulutus on yleensä pidempikestoisempaa kuin naisten ja pidempikestoisen koulutuksen työllistymisvaikutuksen voidaan sanoa olevan parempi kuin lyhytkestoisen koulutuksen. Eroa selittänee myös miesten suurempi osuus ammatillisessa koulutuksessa. Ammatillisen koulutuksen vaikutukset työttömän työllistymiseen ovat tutkimuksen mukaan huomattavasti muuta työvoimakoulutusta parempia. (Kauhanen ym. 2006, 53, 58-60, 63.)

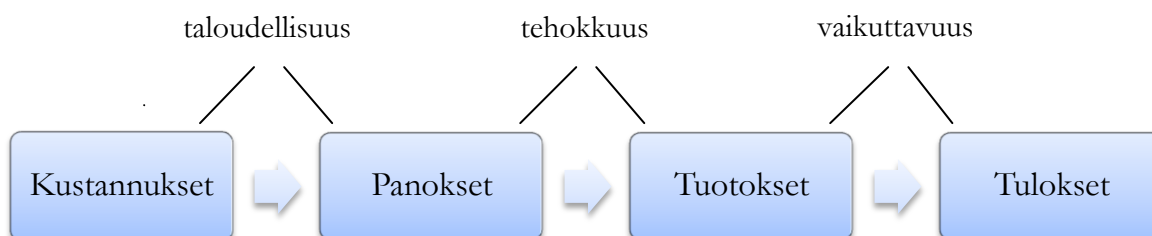
Toisessa työvoimapolitiittisten toimenpiteiden vaikuttavuustutkimuksessa Hämäläinen ja Tuomala seurasivat henkilöitä, jotka olivat jääneet työttömiksi vuoden 1998 aikana, ja jotka eivät aiemmin ole osallistuneet aktiivisiin työvoimapolitiittisiin toimenpiteisiin. Myös tässä tutkimuksessa vaikuttavuutta arvioitiin vertailuryhmän avulla. Tämä toinen tutkimus tukee ensimmäisen tutkimuksen ajatusta, että ammatillisen työvoimakoulutuksen aloittamishetki vaikuttaa henkilön koulutuksen jälkeiseen työllistymiseen. Työllisyysvaikutus on tutkimuksen mukaan korkeimmillaan, kun koulutus on aloitettu työttömyyskuukausien 3-6 välillä. Lisäksi seuranta-ajalla on merkitystä, eli positiiviset työllisyysvaikutukset näkyvät viiveellä, eivätkä heti koulutuksen jälkeen. Toisaalta taas positiiviset työllisyysvaikutukset näyttävät tutkimuksen mukaan heikenevän ajan kuluessa. Ammatilliseen työvoimakoulutukseen hakeutuvat myös keskimääräistä motivoituneemmat työttömät, mikä vaikuttaa positiivisesti koulutuksen vaikuttavuusarvioihin. Tämä näkyy siten, että kolmannes ammatilliseen työvoimakoulutukseen osallistuneista ilmoitti olevansa osa- tai täysiaikaisessa työssä heti toimenpiteen jälkeen. (Hämäläinen & Tuomala 2006, 5, 11, 29-32.)

Valmentavaan työvoimakoulutukseen osallistuvat ovat toisen tutkimuksen mukaan puolestaan heikommin avoimille työmarkkinoille työllistyviä kuin muut työttömät keskimäärin. Tätä tosin ainakin osin selittänee maahanmuuttajien suuri osuus osallistujista ja se, että näiden henkilöiden kohdalla koulutus on usein kotoutumiskoulutusta ja suomen kielen opetusta. Valmentavan työvoimakoulutuksen vaikutusta seurattiin kaikissa ikäluokissa ja sen vaikuttavuuden todettiin olevan selvästi ammatillisen työvoimakoulutusta heikompaa. (Hämäläinen & Tuomala 2006, 35-39.)

3 Koulutuksen tuloksellisuus

Koulutuksen vaikuttavuus voi tarkoittaa sen hyödyllisyyttä, tuloksellisuutta ja tehokkuutta, eli kaikkea sitä, mitä koulutuksella pitäisi saada ja saadaan aikaan (Valjakka 2003, 11). Koulutuksen vaikuttavuutta tutkittaessa käytössä on useita erilaisia käsitteitä riippuen siitä, millaiset intressit tutkimuksen taustalla vaikuttavat. Toisin sanoen, sellaisten käsitteiden kuten tehokkuus, laatu, tuloksellisuus ja vaikuttavuus käyttö viittaavat käsitettä käyttävän tahon arvoihin ja tavoitteisiin, yhteiskulttuuriin sekä toiminnan tarkoitukseen. Yhteiskunnan asettamat tavoitteet koulutukselle vaikeuttavat vaikuttavuus-käsitteen määrittelyä, sillä yhteiskunnan tarpeet perustuvat koulutuksen käyttö- ja välinearvolle. Koulutuksen tavoitteet muodostetaan kuitenkin poliittisesti. (Raivola, Valtonen & Vuorensyrjä 2000, 11, 25.)

Englannissa 1980-luvulla kehitetty ”neljän laatikon” -malli on muodostunut perusmalliksi tuloksellisuutta arvioitaessa (kuvio 3). Tämä tuloksellisuuden perusmalli ottaa arvioinnissa huomioon niin taloudellisuuden, tehokkuuden kuin vaikuttavuudenkin. Sen mukaan mahdollisimman pienillä kustannuksilla ja tehokkailla panoksilla olisi saatava halutut tuotokset ja päästävä tavoiteltuihin tuloksiin. Jotta toiminta olisi mahdollisimman taloudellista, olisi kiinteisiin tavoitteisiin pyrittävä mahdollisimman pienillä resursseilla ja teknisesti tehokkaista panoksista olisi etsittävä kustannuksiltaan pienimmät. Tehokkuus voidaan määrittellä panosten ja tuotos-ten välisenä suhteena. Jotta toiminta olisi mahdollisimman tehokasta, tarvitaan teknistä tehokkuutta, eli kiinteällä panoksella tulisi aikaansaada mahdollisimman suuri tuotos, tai sitten kiinteäksi määritelty tuotos tulisi aikaansaada minimoimalla panokset. Valittujen panosten tulisi lopulta johtaa haluttuihin tuotoksiin ja tuloksiin, jotta toiminta olisi myös vaikuttavaa. Tätä tavoitteiden ja saavutettujen tulosten suhdetta kuvataan siis vaikuttavuus -käsitteellä. Kaikki panokset ja tuotokset olisi vielä tunnistettava ja niille tulisi laskea tai arvioida hinta, jotta tuloksellisuutta voitaisiin arvioida ja ohjata. (Raivola 2000, 190-195.)

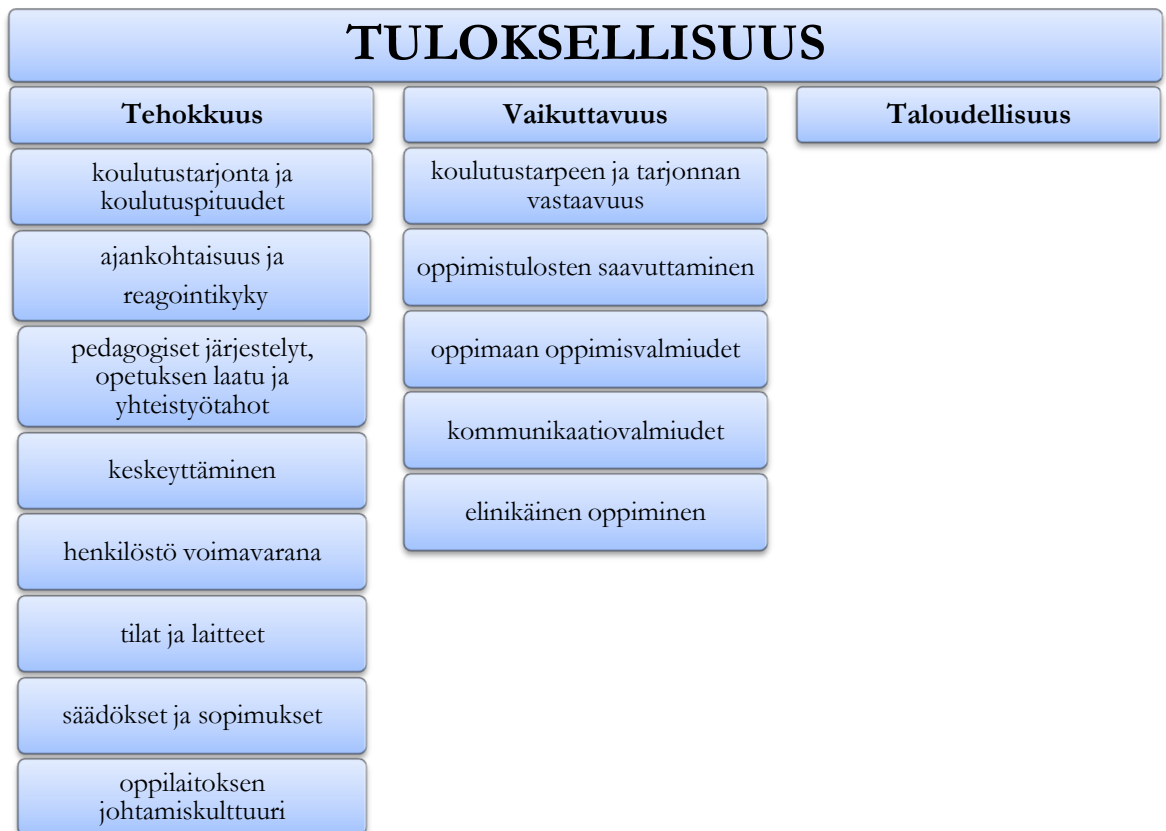
Kuvio 3. Tuloksellisuuden perusmalli (Raivola 2000, 194.)

Koulutusta arvioidessa jätetään usein pois oppiminen itsessään ja keskitytään siihen, onko koulutus ollut kustannustehokasta ja riittävän hyvää. Koulutusohjelman analysoinnissa on käsiteltävä sen sisältöä opiskelijoiden tarpeisiin nähden. Yhteiskunnan tasolla opiskelu on tehokasta, kun koulutus työllistää uuteen työhön tai tuo uusia taitoja työmarkkinoille. Tärkeimpänä tehokkuuden mittarina ovat yksilön kehitys ja osallistujien elämäntilanteet. Innovatiivisten, työelämälähtöisten koulutusohjelmien analysoinnissa tulisi ottaa huomioon nämä kaikki työllistymislukujen lisäksi. Siksi koulutuksen tehokkuuden mittaaminen on haastavaa. Lisäksi osallistujat ovat muuttujiin nähden erilaissa tilanteissa. Työllistymiseen vaikuttavat monet muutkin asiat kuin koulutus, kuten persoonallisuus, työttömyystilastot ja hyvä onni työllistymisen suhteen, eikä esimerkiksi persoonallisuuteen pystytä koulutuksen avulla vaikuttamaan. (Manninen 2001, 97-98.)

Aikuiskoulutuksen tehokkuus tarkoittaa kustannusten vertaamista tulosten määrään ja laadun suhteeseen. Tehokkuus kasvaa, kun mahdollisimman pienillä kustannuksilla saadaan parhaimmat tulokset. Koulutuksen laatu pysyy silti hyvänä, kun asetetaan perustaso, jonka alle ei määrällisesti tai laadullisesti pudota. (Nurmi & Kontiainen 2000, 32.) Työvoimakoulutuksen tehokkuutta mitataan usein työllistymisluvuilla, jotka seuraavat taloudellista tilannetta. Koulutuksen tehokkuutta on helppo kasvattaa valitsemalla opiskelijoiksi todennäköisemmin työllistyviä. Tehokkuuteen vaikuttaa merkittävästi myös se, että osalla opiskelijoista opiskelun motiivina voi olla muu kuin työllistyminen. (Manninen 2001, 82-83.)

3.1 Koulutuksen tuloksellisuuden arviointi

Arvioitaessa koulutuksen tuloksellisuutta verrataan toiminnalle asetettuja tavoitteita saavutettuihin kohteisiin tai asioihin. Myös koulutuspolitiikka tai tavoitteet, jotka muodostavat arviointiperustan, voivat olla arvioinnin kohteena. Tuloksellinen koulutus on tehokasta, vaikuttavaa ja taloudellista (kuvio 4). Koulutuksen tehokkuus muodostuu opetushallinnon ja koulutusjärjestelmän sekä -järjestelyiden toimivuudesta, onnistuneesta ajoituksesta, joustavuudesta ja laadukkaasta opetuksesta. Kun koulutus antaa valmiudet yksilön henkiseen kasvuun sekä edistää yhteiskunnan, kulttuurin ja työelämän kehitystä, se on vaikuttavaa. Koulutus on taloudellista, kun koulutusresurssit ovat koulutuksen tavoitteiden kannalta optimaaliset ja resurssien määrä on tarkoituksenmukainen suhteessa koulutuspalveluiden määrään ja laatuun sekä palvelutuotantoon ja organisointiin. (Opetushallitus 1998, 20-21, 40, 45.)

Kuvio 4. Yhteenveto tuloksellisuuden arviointikohteista (mukaihen Opetushallitus 1998, 27.)

Koulutuksen tehokkuutta arvioitaessa käydään läpi sekä resurssien käyttö että oppimistulokset. Jos tehokkuutta tarkastellaan opiskelijan kannalta, olisi koulutuksen oltava kohtuullisessa ajassa hankittavissa, kohtuullisin matkakuluin ja joustavilla opetusjärjestelyillä toteutettua. Oppilaitosten toimintaan vaikuttavat kuitenkin erilaiset säädökset, joiden puitteissa niiden on toimittava. Siksi säädöksiä arvioitaessa on tarkasteltava ovatko ne koulutuksen tehokkuutta edistäviä vai rajoittavia. Myös koulutustarjonnalla on keskeinen rooli koulutuksen tehokkuutta arvioitaessa. Koulutustarjonnalla tarkoitetaan koulutusjärjestelmän tasolla aloituspaikkojen tarjontaa ja oppilaitoksen tasolla vapaavalinnaisten ja valinnaisten kurssien tarjontaa. Koulutustarjonnan tulisi kuitenkin vastata yhteiskunnan tarpeisiin ottaen huomioon myös työelämän ja opiskelijoiden tarpeet. Lisäksi koulutuksen sisällön tulisi tarjota tuoreinta tietoa ja vastata työelämän muuttuviin tarpeisiin. Koulutusjärjestelmän pitäisi olla joustava ja nopea ennakoissaan ja reagoidessaan yhteiskunnassa tapahtuviin muutoksiin. (Opetushallitus 1998, 28-29, 33.)

Oppilaitoksen pedagogisia eli kasvatusopillisia järjestelyitä arvioitaessa on erityisen tärkeää huomioida didaktisen eli hyvien opetusperiaatteiden mukaisen toiminnan laatu. Koulutuksen sisällön ja opiskelijan tarpeiden yhteensovittaminen muodostavat didaktisen toiminnan arviointiperustan. Opetuksen laatua arvioitaessa on otettava huomioon oppimisympäristön mie-

lekkyys sekä opetuksen arvo- ja teoriaperustaisuus. Opetussuunnitelma muodostaa opetuksen perustan, jonka perusteella saadaan tavoitteet koulutuksen arviointia varten. Opetusmenetelmiä arvioitaessa tarkastellaan opetuksen kannustavuutta monipuoliseen ja aktiiviseen opiskeluun sekä yksilöllisyyden ja erilaisuuden huomioimista. Lisäksi aikuiskoulutuksen osalta voidaan arvioida opetusmenetelmien suhdetta aikuisuuteen. Arvioinnissa voidaan keskittyä myös yhteistyötahojen, kuten koti ja työelämä, väliseen toimintaan. Opiskelijat kuitenkin keskeyttävät opintonsa toisinaan ja koulutuksen tehokkuutta arvioitaessa keskeyttämisen syyt on tärkeä selvittää, sillä ne merkitsevät oppilaitosten resurssien vajaakäyttöä. Opiskelijalle itselleen ratkaisu voi olla kuitenkin tehokas, jos keskeyttämisen syynä on siirtyminen mielenkiintoisemmalle tai paremmat työmahdollisuudet tarjoavalle koulutusalueelle. Koulutusjärjestelmän tehottomuutta on monikertainen koulutus, jolloin samat opetussisällöt opiskellaan useasti. (Opetushallitus 1998, 28-32.)

Koulutuksen tehokkuutta arvioitaessa voidaan tarkastella myös oppilaitoksen henkilöstöä, tiloja ja laitteita sekä johtamiskulttuuria. Lähtökohtina opettajien ammattitaidon arvioimiseen ovat koulutuksellisen tasa-arvon toteutuminen ja opetustarjonnan laatu. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota muodolliseen pätevyyteen ja ammattitaitoon. Lisäksi tarkastellaan yhteyksiä työelämään, kansainväliseen yhteistyöhön sekä jatko- ja täydennyskoulutuksiin. Tilojen ja laitteiden suhteen huomioidaan niiden turvallisuus sekä antavatko ne mahdollisuuden opetusmenetelmien monipuoliseen käyttöön. Lisäksi arvioidaan tilojen yhteiskäyttöä sekä tilojen ja laitteiden käytön tehokkuutta ympäri vuoden. Oppilaitoksen johtamiskulttuuri vaikuttaa suuresti oppimistuloksiin, työskentelyilmapiiriin ja opiskelumotivaatioon. Johtamista arvioitaessa on huomioitava oppilaitoksen johtamisen organisaatio, johtajan ja henkilöstön toimenkuvat sekä toimintaperiaatteet ja työnjako sisältäen sisäisen hallinnon. Lisäksi on tärkeää tarkastella henkilöstöjohtamista ja henkilöstön kehittämistä, kehittämisvastuuta opetussuunnitelman ja pedagogisen toiminnan suhteen, tilojen ja laitteiden huoltoa ja kehittämistä sekä oppilaitoksen suhteita ympäröivään yhteiskuntaan. (Opetushallitus 1998, 32-33.)

Koulutuksen vaikuttavuutta selvittäessä keskeisintä on tutkia opetuksella tuotettuja tuloksia opiskelijaan ja yhteiskuntaan. Tulosten arvioinnissa on huomioitava sekä määrälliset että laadulliset vaikutukset, joita koulutuksella on saatu aikaan. Arvioinnissa on tärkeää tuoda esiin myös koulutuksen edut ja haitat. Arvioitaessa koulutuksen välitöntä vaikuttavuutta peilataan toiminnalle asetettuja tavoitteita arvosteluperusteisiin. Kommunikaatiovalmiudet ovat keskeisiä vaikuttavuuden mittareita koulutukselle. Kommunikaatiovalmiuksia arvioitaessa huomioidaan opiskelijan kykyä suhtautua kriittisesti medioiden välittämään tietoon. Arvioinnin kohteina ovat kirjallinen, suullinen ja visuaalinen viestintä, vuorovaikutus- ja neuvottelutaidot sekä

niiden omaksuminen, yhteistyökyky sekä uusimman tieto- ja viestintätekniikan käyttötaidot, erityisesti oman koulutusalan kannalta. (Opetushallitus 1998, 34, 39.)

Koulutuksen tavoitteiden ja koulutustarpeen vastaavuutta selvitetään yhteiskunnan ja yksilön näkökulmista. Koulutustarpeen selvitys yhteiskunnan kannalta on monimutkaista, ja siinä on otettava huomioon vallitseva tuotantojärjestelmä sekä kehitysintressit. Koulutuksen on tärkeää vastata työelämän tarpeisiin, vaikuttaa asenteiden, arvomaailman ja luovuuden kehittymiseen, jotka taas ovat kulttuurin kannalta olennaisia. Yksilötasolla opiskelijoiden tarpeiden vastaavuutta koulutuksen tavoitteisiin on vaikea arvioida, sillä opiskelijoilla voi olla koulutukselle heidän itsensä asettamia merkityksiä. Arvioinnissa olisi huomioitava vastaako yksilön oma kehittyminen ja tavoitteet työelämää kohtaan koulutuksen tavoitteita ja valmentaaako koulutus yksilöä työmarkkinoille tai jatkokoulutukseen. Yksilön toiveet, taipumukset, lahjakkuus sekä motivaatio, joka vaikuttaa keskeisesti oppimistuloksiin, on huomioitava koulutusta arvioitaessa. Koulutuksen vaikuttavuutta voidaan arvioida myös tarkkailemalla opiskelunsa suorittaneita työelämässä, kuten tutkimalla, ovatko he koulutusta vastaavissa työtehtävissä, pystyvätkö he itsenäiseen työn harjoittamiseen ja etenemään työssään sekä kehittämään työtään.

(Opetushallitus 1998, 35-37.)

Koulutuksen vaikuttavuutta voidaan arvioida tavoitteiden ja tulosten suhteella sekä koulutuksen vaikutuksella myöhemmin tapahtuvaan oppimiseen. Koulutuksen tavoitteiden ja siitä johtuvien tulosten vastaavuutta voidaan tutkia määrällisenä vaikuttavuutena, jolloin selvitetään suoritettujen tutkintojen määrää tavoitteeseen verrattuna. Laadullista vaikuttavuutta tutkittaessa arvioidaan vastaavuutta oppimistulosten ja koulutuksen tavoitteiden välillä, mikä ammatillisessa koulutuksessa keskittyy sekä yleissivistävien että ammatillisten valmiusten saavuttamisen selvittämiseen. Koulutuksen jälkeen tapahtuvaa elinikäistä oppimista varten tulisi tarjota valmiudet jo koulutuksen aikana. Aikuiskoulutuksessa oppimaan oppimisvalmiuksilla on keskeinen merkitys jatkuvasti muuttuvien tarpeiden vuoksi. Arvioinnin lähtökohtana ovat opiskelijan tiedon käsittelyyn liittyvät kyvyt sekä itseluottamus, motivaatio ja oman oppimisen tunteminen. Opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet näkyvät motivaationa oppia. Innostus itsensä kehittämiseen saattaa ilmetä kuitenkin vasta vuosien kuluttua koulutuksen päättymisestä ja siksi pitkäaikaisseuranta on motivaatiota tutkittaessa tärkeää.

Oppimismotivaatiota voidaan arvioida oppimistyyliä ja -strategioita tutkimalla. Lisäksi voidaan selvittää opiskelijan halua uuden omaksumiseen ja uusien valmiuksien hankkimiseen. Tutkinnon suorittamisen jälkeen oppimismotivaatio näkyy koulutushalukkuutena jatko- ja täydennyskoulutuksen suhteen sekä haluna ja valmiutena kehittää omaa työtään.

(Opetushallitus 1998, 37-39.)

3.2 Koulutuksen vaikuttavuus

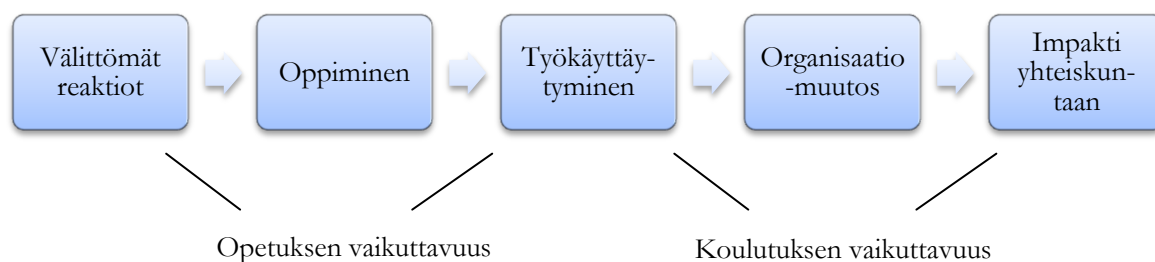
Koulutuksen vaikuttavuutta voidaan tarkastella niin yksilön kuin yhteiskunnan kannalta. Koulutuspolitiikan kannalta koulutuksen tehokkuus, taloudellisuus ja tuottavuus ovat keskeisiä, kun taas oppilaitoksissa panostetaan opetuksen ja oppimisen laatuun sekä yksilön kasvuun. Yksilötasolla koulutus voi olla tehotonta, mutta silti vaikuttavaa sen kasvulle antaman lisäarvon kautta. Siksi koulutuksen vaikuttavuutta yksilötasolla tarkasteltaessa tulisi ottaa huomioon poliittiset, sosiaaliset, humanistiset, pedagogiset ja kulttuuriset näkökulmat. Jos vaikuttavuutta tarkastellaan koulutuksen näkökulmasta, se tarkoittaa yleisimmin koulutukselle annettujen tavoitteiden onnistumista. Tämä jättää kuitenkin käsitteen ulkopuolelle koulutuksen tuottaman oppimisen, joka ei sisälly annettuihin tavoitteisiin. Koska vaikuttavuus on erilaisten asetettujen tavoitteiden välitöntä tai myöhäisempää saavuttamista, sillä voidaan tarkoittaa myös sellaisia koulutuksesta johtuvia tuloksia, jotka eivät olleet koulutuksen tavoitteena (Valjakka 2003, 11). Välittömät oppimistuotokset ja niiden avulla aikaansaadut pitkäaikaisvaikutukset tulisikin erottaa koulutusta tutkittaessa. (Raivola ym. 2000, 12-14.)

Koulutuksella voi olla leviämisaikutuksia, jotka ilmenevät sosiaalistumisena koulutuksen aikaansaamaan kulttuuriin. Opastuksen avulla koulutukseen osallistumattomat kykenevät tuottamaan samanlaisia tuloksia kuin koulutetutkin. (Nurmi & Kontiainen 2000, 32.) Koulutusta seuraava asiantuntijuus ei kuitenkaan ole ainoastaan koulutuksen tai pelkän käytännön kokemuksen tuottamaa. Se rakentuu koulutuksen antamien tietojen ja taitojen sekä elämäkokemuksen avulla. Koulutuksella on keskeinen merkitys ammatillisessa kehittämisessä, mutta työpaikka on oppimisympäristö, jonka avulla opitaan toimintatapoja. (Kirjonen, Mutka, Filander & Valkeavaara 2000, 153-154, 157.)

Koulutuksen vaikuttavuuteen vaikuttaa myös tapa, jolla opiskelijat valitaan koulutukseen. Eri-laiset karsinnat saattavat vaikuttaa siten, että vain parhaat opiskelijat valitaan koulutukseen. Koulutuksen arvioinnissa saatetaan tällöin yliarvioida koulutuksen vaikuttavuutta. Vaikuttavuutta arvioitaessa myös monet muut asiat vaikuttavat koulutuksen onnistumiseen kuin pelkästään koulutus. (Granbacka & Kokkonen 2006, 10.) Esimerkiksi Lenan ja Wongin (2003 teoksessa Granbacka & Kokkonen 2006, 10) tutkimusten mukaan asenteet vaikuttavat yrittäjyyskoulutuksessa yritysten perustamiseen. Heidän mukaansa myös aikaisemmalla työkokemuksella on vaikutusta yritystä perustettaessa. Voidaan siis olettaa, että yrittäjyyskoulutukseen osallistuva henkilö suhtautuu jo ennalta myönteisemmin koulutukseen ja yrittäjyyteen. Koulutuksen vaikutuksen erottaminen asenteen vaikutuksesta voi olla siten vaikeaa.

Koulutuksen vaikuttavuutta voi rajoittaa tai vaikuttavuuden voi jopa kokonaan estää tietyt tekijät. Näitä koulutuksen vaikuttavuutta estäviä tekijöitä ovat esimerkiksi koulutuksen liian kova vauhti ja tehokkuuden vaatimus, funktionaalinen työnjako ja autoritaarinen ajattelu. Eri-tyisesti yrittäjyyskoulutuksesta puhuttaessa muita rajoittavia tekijöitä voivat olla liiallinen yksilökeskeisyys tai epävarmuus. Menestyäkseen yrittäjä tarvitsee yhteisiä pelisääntöjä ja toimintatapoja, joita liiallinen yksilökeskeisyys voi haitata. Jatkuvasti muuttuvassa toimintaympäristössä myös epävarmuus voi rajoittaa yrittäjän menestystä. Näiden lisäksi jatkuvat teknologian muutokset voivat rajoittaa koulutuksen vaikuttavuutta. (Valjakka 2003, 40.) Vaikuttavuudella voi ilmetä myös neutraaleja tai negatiivisia seurauksia, kuten koulun piilo-opetussuunnitelma, liika- ja ylikoulutus, koulutusinflaatio, koulun yhdenmukaistava paine sekä koulutuksen vastaamattomuus elinkeinoelämään. Lisäksi koulutuksen negatiivinen vaikutus voi näkyä eriarvoisuuden legitimoitina ja koulutusajan ansionmenetyksenä, kun myöhemmät tulonlisät eivät kompensoi jo menetettyjä tuloja. (Raivola ym. 2000, 13.)

Kirkpatrickin mukaan (teoksessa Raivola 2000, 220-221) tarkasteltaessa koulutuksen vaikuttavuutta on lähdettävä liikkeelle ensin opetuksen vaikuttavuudesta hänen laatimansa koulutuksen vaikuttavuuden vaihemallin mukaisesti (kuvio 5). Vaihemallin mukaan opetuksen vaikuttavuus muodostuu opetuksen seurauksena tulevista välittömistä reaktioista, jotka johtavat itse oppimiseen ja lopulta oppiminen vaikuttaa työkäyttäytymiseen. Tämän jälkeen voidaan puhua itse koulutuksen vaikuttavuudesta, jolloin mallin mukaan työkäyttäytyminen johtaa organisaatiomuutoksiin ja nämä muutokset vaikuttavat lopulta myös yhteiskuntaan.

Kuvio 5. Koulutuksen vaikutusmalli (Raivola 2000, 221.)

Opetusta arvioitaessa pysähdytään yleensä ensimmäiseen vaiheeseen, eli välittömän asiakastyytyväisyyden mittaamiseen, sillä Kirkpatrickin mallin mukaan (teoksessa Raivola 2000, 221) oletetaan, että positiiviset reaktiot johtavat tehokkaaseen oppimiseen. Tätä on kuitenkin kriti-

soitu ja tutkimuksen osoittavat, että välittömät reaktiot, positiiviset ja negatiiviset, eivät ole yhteydessä oppimistuloksiin. Koulutuksessa viihtyminen ei myöskään ole sama asia kuin varsinaisen oppiminen. Oppimista tulisi sen sijaan selvittää saavutus-, suoritus- ja sovelluskokein ja työkäyttäytymisen muutoksia mittaamalla esimerkiksi yksilöhaastatteluilla sekä havainnoimalla. Puhuttaessa organisaatiomuutoksesta ei riitä, että yksittäisen työntekijän osaamista lisätään, vaan muutos edellyttää sellaisen ympäristön luomista, jossa uutta osaamista voidaan soveltaa. (Raivola 2000, 220-221.)

Koulutuksen kokonaisvaikuttavuuden arviointi on vaikeaa, sillä vaikka koulutukseen osallistuneet antaisivat henkilökohtaiselle vaikutukselle positiivisen arvion, se ei kerro sitä, mitä yksilön kohdalla on tapahtunut, eikä kehittymisen absoluuttista suuruutta. Se ei kerro, miten koulutus on vaikuttanut yksilön taitoon soveltaa oppimaansa eikä sitä, kuinka pysyviä oppimistulokset ovat. Koulutuksen vaikuttavuuden arvioinnissa haastavaa on sen mitattavuus. Mitä kauemmin koulutuksesta on ennen kuin sen vaikuttavuutta aletaan mitata, sitä vaikeampaa on erottaa niitä vaikutuksia, jotka todella ovat kyseisestä koulutuksesta johtuvia. Ennen kuin koulutuksen vaikuttavuutta aletaan mitata, tulisi koulutuksen tavoitteet olla selvillä, sillä vaikuttavuudessa on kyse erilaisten lähi- ja etätavoitteiden saavuttamisesta. Oppiminen ja oppimisympäristö ovat puolestaan vaikuttavuuden edellytyksiä, ja toisaalta oppiminen on yksi vaikuttavuuden tavoitteista. (Valjakka 2003, 12-14, 38-39.)

3.3 Laadun merkitys koulutuksen vaikuttavuudessa

Laatu voidaan määritellä ammatillisen koulutuksen yhteydessä siten, että laadukas ammatillinen koulutus on asiakaskeskeistä, tuloksellista ja joustavaa koulutusta ja sen tarkoituksena on tuottaa osaavaa työvoimaa yhteiskunnan ja elinkeinoelämän tarpeisiin. Laadusta puhuttaessa koulutuksen yhteydessä tarkastellaan laatua yhä enemmän asiakkaan näkökulmasta. Tällöin koulutuksen sisältöjen ja menetelmien tulisi vastata asiakkaan, eli tässä tapauksessa nimenomaan opiskelijan, tarpeita ja odotuksia. (Vaso 2000, 18, 21.) Aikuiskoulutuksen laatu viittaa siis tyytyväisyyteen opiskelijoiden ja koulutuksen sidosryhmien tarjoamissa palveluissa ja niiden tuloksissa. Jos laatua kuitenkin tarkastellaan pitkällä aikavälillä, ei hyvä tulos laatuvaatimuksissa vastaa aina koulutettavien tarpeisiin sillä hetkellä, ja siksi käsitykset laadusta voivat vaihdella huomattavasti. (Nurmi & Kontiainen 2000, 31-32.) Laadun arviointi opiskelijoiden itsearviointina on hankalaa sen tuottaman subjektiivisen tiedon vuoksi, mutta se on kuitenkin keskeinen osa koulutuksen vaikuttavuutta, jonka vuoksi sitä ei voi unohtaa. (Raivola ym. 2000, 14).

Aikuiskoulutuksen osalta järjestelyiltään korkeatasoinen koulutus ei ole laadukkaan oppimisen tae. Koulutuksen suhde opiskelijan aiempaan osaamiseen vaikuttaa merkittävästi oppimisen laatuun. Opiskelijan omat tavoitteet eroavat koulutuspolitiikan tavoitteista ja opiskelijan oma käsitys koulutuksen laadusta ei siksi viittaa täysin koulutuksen todelliseen vaikuttavuuteen. (Nurmi & Kontiainen 2000, 35, 38.) Lisäksi laadun arviointia hankaloittavat sen asiakasryhmi- en ja niiden odotusten erilaisuus. Laatua määriteltäessä on huomioitava koulutusjärjestelmän taso ja verrattava suunnittelun laatua toteutuksen laatuun. Odotukset kuitenkin kasvavat ja siksi laatu nähdään suhteellisena. (Opetushallitus 1998, 12.)

Harvey ja Green (1993, teoksessa Vaso 2000, 20) ovat pohtineet laatukäsitettä erityisesti korkeakoulujen näkökulmasta ja he ovat määritelleet viisi seuraavaa laatukäsitettä: laatu on poikkeuksellista, laatu on virheettömyyttä ja tasaisuutta, laatu on tarkoitukseen sopivuutta, laatu on vastinetta rahalle sekä laatu on transformaatiota. Laatu on transformaatiota -käsitteellä he tarkoittavat sekä oppilaitoksessa itsessään tapahtuvaa kehitystä että opiskelijoiden oppimista ja kehittymistä. Laadun poikkeuksellisuus näkyy heidän mukaansa oppilaitoksen maineessa, joka houkuttelee puoleensa hyviä opiskelijoita. Tasaisessa laadussa ei heidän mukaansa ole virheitä ja sen tuotokset ovat hyviä. Näin ollen heidän mukaansa laadukkaassa koulutuksessa ei ole huonoja kursseja eikä koulutuksessa esiinny häiriötekijöitä. He sanovat laadun olevan tarkoitukseen sopivaa silloin, kun asiakkaan vaatimukset ja toiveet täyttyvät. Laadun vastaavuutta rahoille perustellaan tuotos-panos -ajattelulla, jolloin laadun kriteerinä on kustannus-hyöty -suhde.

Yksilön tasolla koulutuksen laadun paranemiseen viittaavat osaamisen alan laajeneminen, osaamisvarmuuden, metakognitiivisen kontrollin ja soveltamisvalmiuden paraneminen sekä innovaatioiden ja luovuuden todennäköisyyden kasvu koulutettavaan toimintaan liittyen. Yksilön tasolla koulutuksen vaikuttavuuden paranemiseen taas viittaavat yksilön kokemuksen ja ammattitaidon karttuminen ja vastuunalaisempien tehtävien lisääntyminen. Vastuullisempien tehtävien lisääntyessä myös yksilön vaikutusalue kasvaa ja yksilön näkyvyys yhteiskunnassa lisääntyy. Koulutuksen vaikuttavuuden paraneminen yksilön tasolla liittyy sekä ohjaukseen, jossa löydetään opiskelijan kehitymis- ja osaamisalueet, että opiskelijan oman kehityksen suunnitelmallisuuteen. (Nurmi & Kontiainen 2000, 35, 37.)

Koulutusta järjestävän tahon kannalta koulutuksen laadun paraneminen näkyy valmistuneiden opiskelijoiden valmiustason kasvuna, osaamisen ennustettavuuden kehittymisenä ja huippu-asiiantuntijoiden määrän nousuna koulutuksen suorittaneissa. Valmistuneiden yleissivistys, ammattitaito ja yrittäjäyys kasvavat parantaen mahdollisuuksia työmarkkinoilla. Yhteiskunnan

kannalta koulutuksen laadun paraneminen näkyy koulutuksesta valmistuneiden osaamisen kasvuna, koulutettujen työttömyysjaksojen lyhentymisenä ja koulutuksen arvostuksen kasvuna, joka näkyy koulutustodistusten käytön kasvuna. Lisäksi koulutetuilla on paremmat mahdollisuudet tarjota kotimaisille asiakkaille osaamistaan ja työskennellä myös ulkomailla. (Nurmi & Kontiainen 2000, 40, 45.)

4 Yrittäjyys

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan (TEM 2008, 70) Suomessa oli vuoden 2007 lopussa 228 300 yrittäjää, kun mukaan ei lueta alkutuotantoa, eikä yrittäjiä avustavia yrittäjäperheen jäseniä. Tämä luku vastaa noin yhdeksää prosenttia Suomen työllisistä. Kaikista yrittäjistä yksinyrittäjiä oli 59 prosenttia ja näin ollen työnantajina toimivia siis reilut 40 prosenttia. 29 prosenttia yrittäjistä toimii Uudellamaalla. Yrittäjien keski-ikä on palkansaajia korkeampi, sillä yrittäjyys edellyttää usein hyvää ammatillista osaamista, laajaa ja monipuolista työkokemusta, johtamistaitoja sekä taloudellisia voimavaroja. Suomen yrittäjistä runsas 40 prosenttia on 35-49 -vuotiaita. Alle 35-vuotiaiden osuus yrittäjistä on suhteellisen pieni ja reilut 40 prosenttia yrittäjistä on täyttänyt 50 vuotta. Suomessa yrittäjät ovat keskimäärin vanhempia kuin yrittäjät muissa EU-maissa. (TEM 2008, 70, 72, 74-75.) Yrittäjien koulutustaso on Suomessa ollut perinteisesti palkansaajia alempi. Yrittäjien koulutustaso on kuitenkin lähtenyt nousuun ja uusista yrittäjistä monet ovat korkeasti koulutettuja. Yleisen väestön koulutustason nousun myötä yrittäjien koulutustaso tulee tulevaisuudessa oletettavasti yhä nousemaan. Naisten yrittäjyysaktiivisuus on noussut 2000-luvulla ja moni uusi yrittäjä onkin nainen. (TEM 2008, 78-79, 81, 83.)

Vuonna 2007 Suomen yrityksistä pieniä, alle 50 henkilöä työllistäviä yrityksiä, oli 99 prosenttia kaikista yrityksistä. Keskisuuria, 50-249 henkilöä työllistäviä yrityksiä oli 0,8 prosenttia kaikista yrityksistä. Vähintään 250 henkilöä työllistäviä suuria yrityksiä oli 0,2 prosenttia kaikista yrityksistä. (Tilastokeskus 2009c.) Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisterin mukaan Suomen yrityksistä suurin osa, eli 43 prosenttia oli vuonna 2006 osakeyhtiöitä. Seuraavaksi eniten eli 42 prosenttia oli toiminimiä. Kommandiittiyhtiöitä oli yhdeksän prosenttia ja avoimia yhtiöitä kolme prosenttia. Osuuskunnat muodostivat yhden prosentin ja muut yritysmuodot kaksi prosenttia kaikista yrityksistä. (TEM 2008, 49.) Yrittäjien keskuudessa on myös sivutoimisia yrittäjiä. Sivutoimiset yrittäjät voivat olla osa-aikaisia yrittäjiä esimerkiksi liikeidea kokeillakseen tai siirtyessään täysipäiväiseen yrittäjyyteen ennen kuin yrityksestä on tullut kannattava. Osa sivutoimisista yrittäjistä toimii harrastuspohjalta tai myy asiantuntijuuttaan toiminimensä kautta. (Kokkonen 2007, 3-4.)

Yritysten määrä on kasvanut tasaisesti vuodesta 1995 vuoteen 2007 asti. Yritysten lukumäärä suhteutettuna asukasmäärään on Suomessa kuitenkin vielä EU-keskiarvon alapuolella. Yritykset ovat lisääntyneet Suomessa eniten rakentamisessa ja palvelualoilla. Tulevaisuudessa virkistys- ja muita henkilökohtaisia palveluita tuottavien yritysten määrä tulee todennäköisesti yhä kasvamaan yleisen tulotason nousun ansioista. (TEM 2008, 11, 15.) Aloittaneiden yritysten määrä kääntyi kuitenkin laskuun vuoden 2007 viimeisellä neljänneksellä. Määrä laski 2,6 prosenttia vuoden 2006 vastaavaan aikaan verrattuna. Myös lopettaneiden yritysten määrä nousi edelleen. (Tilastokeskus 2008.) Aloittaneiden yritysten määrä laski 13,2 prosenttia vuoden 2009 toisella neljänneksellä edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Lopettaneiden yritysten määrä kasvoi viisi prosenttia vuoden 2009 ensimmäisellä neljänneksellä verrattuna edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan. (Tilastokeskus 2009d.)

Suomessa yrityskannan vaihtuvuus on pienempää kuin EU-maissa keskimäärin. Yrityskannan vaihtuvuutta mitataan suhteuttamalla toimintansa aloittaneet uudet yritykset ja toimintansa lopettaneet yritykset koko yrityskantaan. Suomessa viiden toimintavuoden jälkeen toiminnassa on noin 50-55 prosenttia yrityksistä. Tätä toiminnan jatkumista kutsutaan myös eloonjäämisasteeksi, ja yleensä eloonjäämisaste on sitä korkeampi mitä pääomavaltaisempi yritys on. Eloonjäämisaste on korkein osakeyhtiöissä ja matalin puolestaan toiminimityyppisissä yrityksissä. Alueellisesti eloonjäämisaste on korkein Kaakkois-Suomessa ja Pohjois-Suomessa ja keskiarvoa matalampi Uudellamaalla. Suurin osa yrittäjistä lopettaa yritystoimintansa omaehtoisesti. On hyvin yleistä, että yritys joko myydään tai luovutetaan toiselle henkilölle tai sitten sen toiminta hiipuu vähitellen. Vain noin 10 prosenttia lopettaneista yrityksistä on päättynyt konkurssiin. (TEM 2008, 32, 38-39, 43.)

4.1 Yrittäjänä toimiminen

Yrityksen perustamiselle voi olla työntäviä syitä, jotka pakottavat yrittäjyyteen, tai vetäviä syitä, jotka rohkaisevat yrittäjyyteen. Pakottavia syitä ovat työttömyys, epävarmuus pysyvästä työpai- kasta, palkan vähyyks sekä työpaikasta, yrityksestä tai työnantajasta johtuvat syyt ja vaihtoehto- jen puute. Yrittäjyyteen rohkaisevia tekijöitä taas ovat vapaus, tunne liiketoimien onnistuneista saavutuksista, yhteiskunnan tunnustus menestyneelle yrittäjälle, henkilökohtainen kehitys ja rikastuminen. Yrittäjäksi ryhtymiseen voivat vaikuttaa myös vetävät ja työntävät syyt yhdessä. Yrityksen perustamiseen vaikuttavat myös yrittäjän aiemmat kokemukset, kuten perhetausta sekä koulutus, työhistoria ja ympäröivät tekijät, kuten taloustilanne. (Botha, Fairer-Wessels & Lubbe 2006, 42-43.)

EU:n komission yrittäjyysbarometrin 2007 mukaan suomalaisten selvästi yleisin perustelu yrittäjäksi lähtemiselle oli riippumattomuus/ itsensä toteuttaminen. Toiseksi yleisin syy oli joustava työympäristö, sen jälkeen paremmat ansaintanäkymät ja sitten hyvä liikeidea. (EK 2009b, 1.) Suurimpana riskinä yrittäjäksi lähtemisessä suomalaiset pitivät epävarmuutta tuloista. Toiseksi suurimpana riskinä pidettiin ajan ja voimien riittävyyttä. Sen jälkeen pelättiin omaisuuden menettämistä, konkurssin mahdollisuutta, epävarmuutta työn pysyvyydestä ja henkilökohtaisen epäonnistumisen mahdollisuutta. (EK 2009c, 1.)

Kansainvälisellä tasolla yritystoiminnan lopettamisen yleisimpiä syitä ovat puutteellinen liiketoimintasuunnitelma, riittämätön rahoitus sekä huono sijainti. Johdon kokemuksen puute, myös investointien ja kassavirran suhteen, ovat keskeisiä syitä yritystoiminnan loppumiselle. Lisäksi huono taloushallinto, käsittäen investoinnit ja luottojärjestelyt, yrityksen varojen henkilökohtainen käyttö, alhainen menekki tai väärä hinnoittelu sekä kilpailijoiden ja markkinoiden tuntemisen puute ajavat yrittäjiä liiketoiminnan lopettamiseen. Liiketoimintasuunnitelman epäonnistumisen syinä voivat olla huonosti tehty suunnitelma, suunnitelmaa ei ollut tehty itse tai odotukset ja tavoitteet ovat olleet epärealistisia. Myös riittämätön sitoutuminen, tiedon tai kokemuksen puute sekä asiakkaiden tarpeiden unohtaminen voivat johtaa liiketoimintasuunnitelman hylkäämiseen. (Botha ym. 2006, 73, 117-118.)

Yrittäjyyttä voidaan lisätä poliittisilla toimilla ja Euroopan unioni onkin laatinut yrittäjyyttä edistävän strategian, jonka avulla pyritään kasvuun ja vakauteen makrotaloudessa. Yrittäjyyttä halutaan tukea taloudellisesti, mutta myös muut yrittäjyyteen vaikuttavat tekijät otetaan huomioon. Yrityksen perustamisen esteinä Euroopassa koetaan etenkin rahoituksen puute, hallinnolliset esteet ja riskit verrattuna saatuun palkkioon. Yksilöitä halutaan kannustaa tekemällä yrittäjyydestä houkutteleva vaihtoehto itsensä työllistämiseksi ja lisäämällä koulutuksen avulla heidän tietojaan ja taitojaan menestyvän yrityksen luomiseksi. Yrityksiä tulisi tukea kehittymään sekä kasvamaan ja yhteiskunnan asenteita yrittäjyyttä kohtaan pitäisi muokata positiivisemmiksi. (Yrittäjyyden vihreä kirja 2003, 11-12, 25-27.)

Yrittäjyyden tukeminen on yksi Suomen matkailustrategia vuoteen 2020 kehittämistoimenpiteistä. Strategia laadittiin kauppa- ja teollisuusministeriön johdolla ja mukana oli lukuisia matkailualan niin yksityisen kuin julkisen sektorin toimijoita. Strategian mukaan matkailuelinkeinon säädösympäristöä tulisi kehittää, jotta alan yritystoiminnasta saataisiin kannattavampaa ja kilpailukykyisempää. Lainsäädäntöä ja muuta toimintaympäristöä tulisi kehittää siten, että matkailuyritykset voisivat toimia kannattavasti ympäri vuoden. Matkailuelinkeinoa erityisesti rasittavia veroja ja maksuja tulisi kohtuullistaa, jotta alan toiminta olisi kilpailukykyisempää. Matkai-

luelinkeinoa rasittaa muuta vientiteollisuutta 40 prosenttia korkeampi sähkövero. Lisäksi elinkeinoa rasittavia veroja ovat tapahtumien järjestämisessä mukana oleva 3. sektorin verotus sekä matkailupalveluja koskeva marginaaliverotus. Yksi kehittämistoimenpide on matkailualan yritystoiminnan ja yrittäjyyden edistäminen. Alan kilpailukykyä voitaisiin parantaa esimerkiksi pk-yrittäjien lupakäytäntöjä yksinkertaistamalla. Yritysten toimintaympäristöä koskeva sääntely perustuu yhä enemmän EU-tason lainsäädäntöön, joten myös sen sisältöön pitäisi pyrkiä vaikuttamaan yhä enemmän. (KTM 2006, 10-11, 27, 60, 62.)

4.2 Matkailuyrittäjyys

Matkailun toimiala muodostuu eri toimialojen kokonaisuudesta. Tärkeimpiä toimialan sektoreita ovat majoitus- ja ravitsemistoiminta, henkilöliikenne, matkatoimistot sekä aktiviteetteja ja tapahtumia järjestävät yritykset ja yhteisöt. Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisterin 2009 mukaan (2009 teoksessa Harju-Autti 2009, 8) Suomessa oli vuonna 2007 11 792 matkailualan yritystä. Näistä yrityksistä suurin osa (7849) oli ravitsemisalalan yrityksiä, toiseksi eniten (2310) oli ohjelmapalveluyrityksiä ja kolmanneksi eniten (1633) oli majoitustoiminnan yrityksiä. Matkailualaa voidaan tarkastella myös laajemmin matkailuklusterina, jolloin alan yritykset muodostuvat niistä yrityksistä, jotka ovat täysin tai lähes kokonaan matkailusta riippuvaisia palveluyrityksiä. (Harju-Autti 2009, 8, 10.)

Suomen matkailuklusteri muodostui Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2007 29 155 yrityksestä. Näistä yrityksistä suurimman osan (8548) muodostivat taksiliikenteen yritykset, toiseksi suurimman osan (8162) muodostivat ravintolat, kahvila-ravintolat ja ruokakioskit, kolmanneksi suurimman osan (1744) muodostivat kylpylaitokset, solariumit sekä muut vastaavat palvelut. Selkeästi eniten henkilökuntaa (32 764) näistä yrityksistä oli ravintolat, kahvila-ravintolat ja ruokakioskit -ryhmän yrityksillä. Seuraavaksi eniten henkilökuntaa (13 303) oli taksiliikenteen yrityksillä ja kolmanneksi eniten henkilökuntaa (10 853) oli hotelleilla. Suurin liikevaihto (2 960 867 €) oli ravintolat, kahvila-ravintolat ja ruokakioskit -ryhmän yrityksillä. Seuraavaksi suurin liikevaihto (2 509 567 €) oli säännöllisen lentoliikenteen yrityksillä ja kolmanneksi suurin liikevaihto (1 345 407 €) oli hotelleilla. (Harju-Autti 2009, 10.)

Vuosina 2005-2008 matkailualan uusien yritysten määrä Suomessa kasvoi ja lopettaneita yrityksiä oli vakioitunut määrä. Eniten nettolisäyksiä, eli aloittaneiden yritysten määrä suhteessa lopettaneiden yritysten määrään, tapahtui ohjelmapalveluyrityksissä. Konkurssiin haettuja yrityksiä oli melko vähän, eniten konkurssiin matkailualalla haettiin ravitsemistoiminnan yrityksiä. Lukumääräisesti laajin toimiala matkailualalla oli ravitsemistoiminta. Kun toimintaa tarkastel-

laan matkailukysynnän kannalta, majoitustoiminta nousee vahvimaksi toimialaksi. (Harju-Autti 2009, 13, 20-22.)

Virkistys ja matkailualaa muokkaavat jatkuvasti osaltaan hallitus, yksityiset yritykset, yhteiskunta ja ympäristölliset tekijät. Tämän hetken trendit, kuten kestävä kehitys ja uusi teknologia, vaikuttavat myös matkailualaan ja niiden huomiotta jättäminen voi johtaa yrityksen ongelmiin tai jopa toiminnan lopettamiseen. Matkailualalle yritystä perustava, jolla on jo kokemusta yrittäjyydestä, huomaa alalla olevan yhtäläisyyksiä muihin aloihin. Matkailualalla on kuitenkin myös tärkeitä eroja muihin aloihin, ja yrittäjän tulisi ymmärtää matkailualan luonne ongelmineen, haasteineen ja rajoituksineen, joita kuluttajat ja mahdolliset kuluttajat kokevat. Lisäksi yrittäjän pitäisi muistaa ottaa huomioon talous sekä kuluttajien käyttäytyminen alalla. (Crossley, Jamieson & Brayley, 2007, 19, 41.)

Matkailualan yrittäjillä on muihin aloihin verrattuna hieman korkeampi riski epäonnistua. Alalla on monia merkittäviä haasteita, jotka vaikeuttavat yrittäjänä pärjäämistä. Muutokset taloudessa vaikuttavat vapaa-ajan kulutukseen ja kulutuskäyttäytymiseen, ja siksi taantumat voivat olla kohtalokkaita alan yrittäjille. Asiakkaat voivat käyttää rahansa toisessa yrityksessä, joka on voinut kopioida yrittäjän uniikin liikeidean. Asiakkaat voivat myös siirtyä korvaaviin tuotteisiin, jotka ovat tilanteesta riippuen halvempia, erilaisia tai parempia. Matkailualan yrityksen perustamisessa olevia riskejä ovat taloudelliset tappiot, perheen ja ystävien menetys sekä epävarmuus. Yritystoiminta on vaativaa ja vie lisäksi paljon aikaa, eivätkä oma ammattitaito ja tietämys ole aina riittävät. Yrityksen ylläpitäminen voi vaatia arvojen muuttamista ja yrityksen kasvussa toimintojen hallinta vaikeutuu. (Crossley ym. 2007, 41-42, 46, 68-69.)

Matkailualan yritykset ovat riippuvaisia epävakasta tuloista, joka johtuu osin alan kausiluonteisuudesta. Monilla alan yrittäjillä yritystoiminta on erittäin kausiluonteista, joka voi johtua sen säähän, vuodenaikaan tai vaikkapa lomiin perustuvasta toiminnasta. Kysynnän ja tarjonnan lait voivat aiheuttaa myös kausiluonteisuutta, mutta sesongit voivat olla vuosittaisia, kuukausittaisia tai vaikka tietyn viikonpäivän sisällä tapahtuvia. Kausiluonteisuus aiheuttaa yrittäjille monia haasteita. Yrityksen aukipitäminen on kallista, eikä tiloista ja työntekijöistä aiheutuvia kuluja pystytä kattamaan tuloilla, jotka saadaan kauden ulkopuolella. Vaikka yritys olisi kiinni, siitä aiheutuu silti usein kuluja, kuten vuokrat, lainanlyhennykset ja vakuutukset. Yrittäjälle voi aiheutua vaikeuksia myös kauden ollessa käynnissä, sillä työntekijöitä tarvitaan enemmän ja kaiken on toimittava moitteettomasti. Yrittäjille voi koitua ongelmia myös silloin, kun kauden asiakasmäärät nousevat tai laskevat odottamattomasti. Ennalta arvaamattomat muutokset kauden ajankohdassa, yleisimmin taloudesta tai säästä johtuen, tuovat omat haasteensa matkai-

lualan yrittäjälle. Niillä matkailualan yrityksillä, joiden asiakaskunta koostuu lähinnä ulkomaalaisista asiakkaista, liiketoimintaa vaikeuttavat myös valuuttakurssien muutokset. Lisäksi matkailualan yrittäjien yritystoimintaan voivat vaikuttaa osakemarkkinat, energiapula ja hinnat sekä sodat, rikollisuus ja terrorismi. (Crossley ym. 2007, 43-45, 48-51.)

Talouselämä ja politiikka ovat keskeisiä vaikuttajia matkailuyrittäjän liiketoiminnassa. Inflaation muutokset heijastuvat tuotteiden hintoihin, joita voi olla vaikea asettaa esimerkiksi bensiinin hinnan muuttuessa, kun kulut pitäisi saada silti katettua. Matkailualalla monien tuotteiden hinnat kerrotaan hyvissä ajoin ennen sesongin alkua, ja hintojen muuttaminen jälkikäteen voi olla vaikeaa. Ulkopuolisesti rahoitetuille yrityksille korkotason muutokset ovat merkittäviä liiketoimintaan vaikuttavia tekijöitä. Korkotason ollessa korkealla kuluttajien on vaikeampi rahoittaa vapaa-ajan ostoksiaan. Lisäksi korkean korkotason vuoksi rahan lainaaminen yrityksen perustamista, laajentamista tai kulujen kattamista varten on kallista. Monissa maissa valtiolla on merkittävä rooli matkailualalla. Lentoyhtiöt, rautatiet ja jotkin matkailukohteet ovat valtion omistuksessa. Valtio voi myös osallistua matkailualan suunnitteluun ja kannustaa taloudellisesti matkailukohteiden kehittämistä. Lisäksi useat valtiot edistävät kotimaanmatkailuaan markkinoimalla maailmalla omaa maataan. (Crossley ym. 2007, 47, 213.)

Matkailualan yrityksen menestystekijöitä ovat sijainti ja saavutettavuus sekä näihin liittyvä alueen muu vetovoima. Menestystekijöitä ovat lisäksi asiakaslähtöisyys ja sen tärkeänä osana palvelu ja palvelun laatu. Myös verkostoituminen ja brändinhallinta luetaan alan yritysten menestystekijöihin. Pitkäjänteisen kehittämisen kannalta alan yritysten keskeisimpänä ongelmana nähdään taloudellisten voimavarojen niukkuus. Kynnystä lähteä matkailualan yrittäjäksi pidetään alhaisena. Niinpä matkailuyrittäjäksi on saatettu lähteä mitä erilaisimmista lähtökodista, vaikka alan liiketoiminnan osaaminen on ollut heikkoa. Yrityksille tehtyjen kyselyiden perusteella yritykset kokevat tärkeimmäksi kehittämisalueekseen markkinoinnin. Myös henkilöstön kehittämiseen ja koulutukseen kiinnitetään yhä enemmän huomioita. Tietotekniikassa tapahtuvat nopeat muutokset vaikuttavat sekä henkilöstön että markkinoinnin kehittämistarpeisiin. Alalla olisi kuitenkin tarvetta laadun kohottamiselle, ja asiakkaiden tarpeiden tunnistaminen on entistä tärkeämpää. (Harju-Autti 2009, 43-45.)

Matkailualan ammattilaisten ennusteiden mukaan ammattimainen matkailuyrittäjyys tulee tulevaisuudessa kasvamaan (Havas, Jaakonaho, Rantanen & Sievers 2006, 140). Myös yleisesti matkailun odotetaan kasvavan vuoteen 2010 ja 2020 mennessä. Ennusteet kasvusta vaihtelevat vajaan kahden prosentin ja neljän prosentin välillä. Yleisen heikon taloudellisen tilanteen vuoksi kasvun ennustetaan kuitenkin taittuvan vuosien 2009-2010 aikana. (Harju-Autti 2009, 23.)

4.3 Yrittäjyyskoulutus

Yrittäjyyskoulutus on yksi yrittäjyyden vakiintuneista tutkimuskohteista. Yrittäjyyskoulutuksen rinnakkaiskäsitteenä voi olla yrittäjyyskasvatus. Erona termien välillä voidaan pitää sitä, että koulutuksen tarkoituksena on antaa niitä taitoja, joita yrittäjältä vaaditaan, kun taas kasvatuksessa pyritään vaikuttamaan myös henkilön muihin ominaisuuksiin ja muokkaamaan niitä yrittäjyyteen sopiviksi. (Granbacka & Kokkonen 2006, 4-5.) Viime vuosina yhteiskunnassa on lisääntynyt kiinnostus yrittäjyyttä kohtaan ja yrittäjille tarkoitettun koulutuksen tutkiminen on kasvussa. Yrittäjyyskoulutusta tutkittaessa on mietittävä, miten sen vaikutukset määritellään. Monesti tarkastelun kohteena ovat sosioekonomiset vaikutukset, jotka kuitenkin ilmenevät vasta ajan kuluessa. Merkitystä on myös sillä, miten opiskelijat valikoituvat koulutusohjelmiin. (Kokkonen 2006, 2, 5, 6.)

Yrittäjyyskoulutusta järjestetään tutkintoon tähtävänä koulutuksena, aikuiskoulutuksena yritystoiminnan aloittamista suunnitteleville sekä yrittäjille tarkoitettuna täydennyskoulutuksena (Kokkonen 2007, 5). Yrittäjyyskoulutukseen liittyy usein kysymys siitä, onko yrittäjyys synnynäistä vai voiko ihmisen myös kouluttaa yrittäjäksi. Henryn, Hillin ja Leitchin mukaan (2004 teoksessa Granbacka & Kokkonen 2006, 5) yrittäjyys riippuu monista tekijöistä. He arvelevat, ettei ketään voida pelkästään kouluttaa yrittäjäksi, mutta heidän mukaan koulutuksella voi olla huomattava merkitys siinä prosessissa, kun henkilöstä tulee yrittäjä. He sanovat koulutuksen vaikuttavan etenkin siihen, kenestä tulee menestyvä yrittäjä. Sextonin ja Bowmanin mukaan (1984 teoksessa Granbacka & Kokkonen 2006, 9) haasteena yrittäjyyskoulutuksessa saattaa olla opettajien ja kouluttajien aidon kiinnostuksen puute sekä harjaantumattomuus yrittäjyyskoulutukseen. Heidän mukaansa opettajat ja kouluttajat opettavat pääasiassa omia erikoisalueitaan, jolloin yrittäjyyteen liittyvät haasteet ja kokonaiskuva yrittäjyydestä saattavat jäädä koulutuksessa käsittelemättä.

Yrittäjyyskoulutuksen sisältö ja opetusmenetelmät ovat riippuvaisia siitä, mihin tarpeeseen yrittäjyys tulee. Yrittäjyys voi myös lähteä markkinoiden tarpeesta, jolloin yrittäjyyskoulutuksen tulisi olla markkinalähtöistä. Toisaalta taas, jos kyseessä on esimerkiksi palveluinnovaatio tai pitkälle kehitetty tuote, voi yrittäjyyskoulutuksen tarkoituksena olla tarpeen löytäminen tälle palvelulle tai tuotteelle. (Granbacka & Kokkonen 2006, 8.) Saks ja Gaglio (2002 teoksessa Granbacka & Kokkonen 2006, 9) ovat tutkineet mahdollisuuksien havaitsemisen merkitystä yrittäjyyskoulutuksessa. Heidän mukaansa mahdollisuuksien havaitsemista ei sellaisenaan voida opettaa, mutta mahdollisuuksien arvioimista puolestaan voidaan. Mahdollisuuksien havaitse-

minen riippuu koulutusta enemmän henkilön persoonallisuudesta ja luonteenpiirteistä, kuten luovuus ja valppaus.

Kirkpatrickin mukaan (1998 teoksessa Kokkonen 2007, 7) täydennyskoulutuksen vaikuttavuutta mitataan neljällä tasolla, joita ovat koulutustyytyväisyys, osallistujien oppiminen, osallistujien käytöksen muuttuminen koulutuksesta johtuen ja tulokset organisaatiotasolla käytännössä. Malli ei kuitenkaan täysin sovellu yrittäjyyskoulutukseen, jossa kaikilla osallistujilla ei ole yritystä. Tällaisessa tilanteessa tuloksia organisaatiotasolla ei voida mitata, vaan itse yrityksen luontia pidetään tuloksena. Arviointia vaikeuttaa kuitenkin se, etteivät kaikki osallistujat perusta yritystä lainkaan. (Kokkonen 2007, 7-8.)

Kokkonen tekemä tutkimus selvittää Perusta oma yritys -koulutusohjelman koulutustyytyväisyyttä, motivaatiota koulutukseen osallistumiseen ja koulutuksen aikaansaamia muutoksia yrittäjyyskäyttäytymisessä. Koulutusohjelman tavoitteena on valmistaa osallistujia oman yrityksen perustamiseen, mutta osalla osallistujista opiskelun syynä oli oman yritystoiminnan kehittäminen tai sen laajentaminen. Tutkimuksen mukaan koulutukseen osallistumisen syinä olivat yleinen halu tietää yrittäjyydestä, aikomus perustaa oma yritys, palaute liikeideasta, halu kehittää itseään ja halu kehittää jo olemassa olevaa yritystä. Suurin osa vastaajista, 72 prosenttia, koki koulutuksen vaikuttaneen suunnitelmiinsa ja 71 prosenttia koulutukseen osallistuneista harkitsi yrittäjyyttä tai aikoo perustaa yrityksen lähitulevaisuudessa. (Kokkonen 2007, 2, 9, 16-19.)

Gustafsson-Pesonen ja Sikanen tutkivat vuosien 1996-2000 aikana Uusyrittystuki- tai Yrittäjäpolut -yrittäjäkurssin suorittaneita. Kurssit toteutettiin työvoimapoliittisena koulutuksena yrittäjiksi aikoville, ja ne olivat kestoiltaan kolme viikkoa tai kolme kuukautta. Tutkimukseen vastanneista 45,3 prosenttia toimi yrittäjänä, palkkatyössä oli 28,3 prosenttia, työttöminä 13,2 prosenttia ja koulutuksessa 1,9 prosenttia. Yrittäjäkurssin suorittaneista 51 prosenttia perusti yrityksen kurssin jälkeen ja näistä 61 prosenttia toimi palvelualalla. Perustetuista yrityksistä 90 prosenttia oli perustettu kahden vuoden kuluessa yrittäjyyskurssista ja vain 5 prosenttia ennen kurssia. Näistä, ennen ja jälkeen koulutusta perustetuista yrityksistä, 83 prosenttia oli yhä toiminnassa tutkimusta tehtäessä. Yritystoiminnan lopettaneista 80 prosenttia lopetti 1-4 vuotta kurssin jälkeen ja loput ennen kurssia. Yrittäjyysaikeita oli 11 prosentilla vastaajista ja 7 prosenttia harkitsi yrityksen perustamista. Lisäkoulutustarvetta koki 66 prosenttia, joista lisäkoulutusta tarvitsi eniten yrittäjät tai yrittäjiksi aikovat ja vähiten työttömät tai vastaajat, jotka eivät aikoneet perustaa yritystä. Eniten lisäkoulutusta haluttiin ammatillisen taidon kehittämiseksi. (Gustafsson-Pesonen & Sikanen 2003, 3, 5, 7-9.)

5 Tutkimuksen tausta ja toteutus

Työn toimeksiantaja on Haaga-Perho, joka toimii palvelualojen ja asiantuntijaorganisaatioiden kehittämiskumppanina. Se tarjoaa kumppaneilleen koulutuspalveluita sekä tutkimus- ja kehityspalveluita. Koulutuspalveluiden tarkoituksena on kehittää osaamista hotelli-, ravintola-, catering- ja matkailualoilla sekä johtamisen ja yrittäjyyden aloilla. Haaga-Perhon tarkoituksena on myös tutkia ja kehittää matkailu-, majoitus- ja ravitsemisyriyten sekä matkailuorganisaatioiden palveluja ja henkilöstöä. Haaga-Perhon asiakkaat koostuvat yrityksistä, yksityisistä henkilöistä ja julkisista organisaatioista. Haaga-Perho tarjoaa asiakkailleen tutkintojen suorittamista kyseisillä aloilla sekä aikuisten näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta. (Haaga-Perho 2008b; Haaga-Perho 2008c; Haaga-Perho 2008d.) Esimerkkejä Haaga-Perhon tutkimuspalveluista ovat DQN ja DNM -laatuohjelmat, joissa tehdään muun muassa asiakastytyväisyys- ja henkilöstötutkimuksia. Esimerkkejä kehityspalveluista ovat erilaiset matkailijasegmenttitutkimukset ja Suomen matkailun vientibarometri. Keskeisiä tutkimus- ja kehitystuotteita ovat puolestaan matkailualan laadun valmennusohjelma Laatu-tonni, reaaliaikainen asiakastytyväisyyden seurantaväline LaatuVerkko sekä matkailualan yrityshautomo Travel Park (Kempainen 2009, 4-5, 7.) Näiden lisäksi yritys harjoittaa kansainvälistä tutkimus- ja kehitystoimintaa pääsääntöisesti Venäjällä, Baltian maissa sekä Kiinassa (Haaga-Perho 2008c).

Haaga-Perho on osa Haaga Yhtymää ja Haaga Yhtymää hallinnoi Haaga Instituutti -säätiö. Haaga-Perhon lisäksi Haaga Yhtymään kuuluu Ravintolakoulu Perho, Kiinteistöt, Konsernipalvelut, Hotel Haaga Oy, Kiinteistö Oy Haaga-Perhon asunnot, Travel Development Center Estonia sekä Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. (Kempainen 2009, 2-3.) Haaga Instituutti -säätiön tarkoituksena on kehittää ja luoda uutta osaamista yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa majoitus-, ravitsemis- ja matkailualalle, hallinnon ja kaupan alalle sekä vapaa-ajan- ja liikunta-alalle. (Haaga Yhtymä 2007.) Haaga Yhtymän liikevaihto vuonna 2008 oli 14,6 miljoonaa euroa ja henkilöstöä sillä oli 131 henkilöä. Haaga-Perhon liikevaihto vuonna 2008 oli 3,1 miljoonaa euroa ja henkilöstöä sillä oli 27 henkilöä. Toimipisteitä Haaga-Perholla on Helsingissä, Savonlinnassa, Rovaniemellä ja Tallinnassa. (Haaga Yhtymä 2008; Kempainen 2009, 2-3.)

5.1 Polku matkailuyrittäjäksi -koulutus

Polku matkailuyrittäjäksi -koulutus kuuluu Haaga-Perhon matkailun koulutuspalveluihin. Koulutus on työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta ja sen rahoittajana toimii työ- ja elinkeinohallinto. Koulutus on opiskelijoille maksutonta ja sen tavoitteena on luoda ohjattu polku matkailuyrittäjyyteen pyrkiville. Koulutuksessa opiskelijat saavat tietoa yrittäjyydestä ja heitä tuetaan liikeide-

an kehittämässä kannattavan liiketoiminnan saavuttamiseksi. Koulutusta järjestetään kysynnän perusteella silloin, kun TE-keskukselta, eli työ- ja elinkeinokeskukselta, on myönnetty rahoitus. Koulutusta järjestävät yhteistoiminnassa Haaga-Perho, Uudenmaan TE-keskus ja Helsingin Itäkeskuksen työ- ja elinkeinotoimisto. Ennen varsinaisen koulutuksen alkua henkilöllä on mahdollista osallistua myös matkailun ajankohtaisseminaariin. Seminaari on tarkoitettu kaikille matkailualan yrityksen perustamista suunnitteleville työttömille ja työssä oleville henkilöille. (Haaga-Perho 2008a.)

Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksella on kolme tavoitetta; joko koulutuksen suorittanut henkilö perustaa yrityksen, tai sitten koulutuksen suorittanut henkilö toteaa, ettei hänen kannata perustaa yritystä tai sitten koulutuksen suorittanut henkilö lähtee mukaan Travel Park -nimiseen yrityshautomoon. Koulutuksen jälkeen ei ole siis pakko perustaa yritystä, vaan koulutuksen tarkoituksena on antaa realistinen kuva yrittäjäksi lähtemisestä matkailualalle. (Kempainen, J. 12.5.2009.) Koulutus toteutetaan monimuoto-opiskeluna ja sen kesto on neljä kuukautta. Koulutuksessa korostetaan omatoimista työskentelyä, ja atk:n perustaidot ovat edellytyksenä koulutukseen pääsulle. Opetusmenetelminä käytetään lähiopetusjaksoja, pienryhmätyöskentelyä ja asiantuntijaohjausta. (Työ- ja elinkeinotoimisto, 2009a.) Koska Polku matkailuyrittäjäksi -koulutus on yksityisen tahon järjestämää koulutusta, sen tavoitteet muodostuvat tilaajan toiveiden mukaisesti. Koulutuksen tilaaja on ollut Uudenmaan TE-keskus, Työllisyyden ja yrittäjyyden vastualue, Osaamisen kehittämisen ryhmä. Koulutuksen sisältö vastaa puolestaan yrittäjyyden koulutukselle asetettuja tavoitteita. Sisältö muodostuu viidestä eri osa-alueesta, jotka ovat liiketoimintaosaaminen ja taloushallinto, markkinointi, jakelukanavat ja segmentointi, asiakaspalvelu, yrittäjän vastualueet ja velvollisuudet sekä toiminnan laatu, myynti ja hinnoittelu sekä oman yrityksen toiminnan valmistelu. (Poukka, A. 27.1.2010.)

Koulutus kuuluu aktiivisiin työvoimapolitiittisiin toimenpiteisiin ja se on valmentavaa työvoimakoulutusta, joka kuuluu osallistujien työmarkkinavalmiuksia edistäviin aktiivitoimiin. Koulutukseen voi hakea ilmoittautumalla työvoimatoimistoon ja täyttämällä hakulomakkeen. Valinta tehdään hakulomakkeiden ja haastattelujen perusteella. Haastattelussa ovat paikalla sekä työvoimatoimiston edustaja että Haaga-Perhon edustaja. Työvoimatoimiston edustaja arvioi haastatellut hakijat haastattelun ja hakemuksen perusteella koulutuksen tarpeen, eli työllistymisen ja yritystoiminnan aloittamismahdollisuuksien kannalta. Haaga-Perhon edustaja puolestaan arvioi haastatellut hakijat yritysidean pohjalta, eli mahdollistaako idea kannattavan liiketoiminnan. (Poukka, A. 27.1.2010; Työ- ja elinkeinotoimisto, 2009a.)

Koulutus on jaettu kahteen jaksoon, joista ensimmäiselle jaksolle valitaan henkilöt, joiden liikeideat koetaan toimiviksi. Ensimmäisen jakson aikana liikeideaa työstetään eteenpäin ja aloitetaan liiketoimintasuunnitelman teko (liite 1). Toiselle jaksolle valitaan ne henkilöt, joilta löytyvät motivaatio ja riittävä osaaminen kannattavan liiketoiminnan toteuttamiseen. Toisessa jaksossa laaditaan markkinointisuunnitelma ja selvitetään rahoitustarpeet. Jakson lopussa käynnistetään myös itse yritys. (Työ- ja elinkeinotoimisto, 2009a.) Koulutuksen ensimmäisen jakson aihealueet vuonna 2007 alkaneella koulutuksella olivat yrittämisen perusteet ja oma ammattitaito, yrittäjältä edellytettävät henkilökohtaiset valmiudet ja minäkuva, liikeidean jalostaminen liiketoiminnaksi, kuluttajien ostokäyttäytyminen, tuotekehitysprosessi ja kannattavuus, markkinointikanavat ja verkostot matkailualalla. Toisen jakson aihealueet olivat yrityksen toiminnan edellytykset, tuotekehitys ja kannattavuuslaskenta, markkinaselvitys, oman yrityksen markkinointisuunnitelma, taloussuunnittelu, yrityksen laskentatoimi, rahoitus ja tuet, matkailuyrityksen laatu, esiintymistaito ja suullinen viestintä. (Haaga-Perho 2007.) Koulutuksen aihealueet ovat olleet lähes samat tutkimuksen kohteena olevina vuosina.

5.2 Travel Park -yrityshautomo

Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen jälkeen ne henkilöt, jotka ovat aloittaneet yritystoiminnan voivat hakea Travel Park matkailualan yrityshautomoon (Haaga-Perho, 2008d). Travel Park -yrityshautomoon on mahdollista liittyä jo suoraan Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen matkailun ajankohtaisseminaarista, jos opiskelijat kokevat omaavansa riittävästi tietoa yrittäjyydestä (Kempainen, J. 12.5.2009). Travel Park toiminnan tarkoituksena on tukea aloittavia ja kasvuhakuisia matkailu- ja ohjelmapalvelualan yrittäjiä, sekä auttaa niitä kehittymään. (Travel Park 2009a; Travel Park 2009b.)

Travel Parkkien ideana on toimia valtakunnallisena verkkona. Niinpä kuuluessaan yhteen hautomoon, yrittäjä saa samalla koko verkon palvelut ja osaamisen tuekseen. Palveluiden tarkoituksena on kehittää niin yrittäjäpersoonaa kuin itse liikeideaakin. Yrittäjän kanssa laaditaan ja toteutetaan yhdessä monivaiheinen kehittämisohjelma, jonka lopullisena tavoitteena on matkailun mikroyritystoiminta. Hautomossa alan toimijat voivat vaihtaa kokemuksiaan muiden alan toimijoiden kanssa ja saada siten uusia ideoita ja tukea omalle toiminnalleen. Yrittäjiltä itseltään edellytetään vahvaa sitoutumista oman toimintansa kehittämiseen, päämääränä tulee olla toiminnan kannattavuuden parantaminen, kasvu ja uusien työpaikkojen luonti. Toimintansa tueksi yrittäjät saavat asiantuntija-apua ja valmennusta. Travel Park auttaa yrittäjiä myös tärkeiden verkostojen luomisessa, josta esimerkkinä ovat yrittäjien yhteiset koulutuspäivät. (Travel Park 2009c.)

5.3 Tutkimuksen tavoite ja toteutus

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen vaikuttavuutta. Tavoitteeseen päästään saamalla vastaukset seuraaviin kysymyksiin:

- Tutkimusongelma: Perustiko henkilö yrityksen koulutuksen jälkeen, ja jos yritystä ei perustettu, niin miksi?
- Tutkimuksen alaongelma: Mitä apua koulutuksesta on ollut yrittäjyyden aikana?
- Tutkimuksen alaongelma: Mitä koulutuksesta jäi puuttumaan?

Näiden tavoitteiden pohjalta tarjotaan luvussa 7.2 kehittämisideoita koulutusohjelmaa varten.

Tutkimus toteutettiin kahdessa osassa. Ensimmäistä osiota varten valittiin kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä, ja tutkimus tehtiin sähköisillä kyselylomakkeilla. Tähän menetelmään päädyttiin, koska haluttiin saada mahdollisimman paljon numeraalista tietoa niistä henkilöistä, jotka perustivat tai aikovat perustaa yrityksen sekä niistä, jotka eivät lähteneet yrittäjiksi. Tavoitteena oli saada tietoa henkilöiden taustoista ja nykytilanteista sekä henkilöiden mielipiteitä koulutuksen sisällöstä ja toteutuksesta. Toinen tutkimusosio toteutettiin kvalitatiivisella menetelmällä, ja tutkimus tehtiin puhelinhaastatteluin. Haastatteluilla pyrittiin saamaan vastauksia ensimmäisen tutkimusosion perusteella nousseisiin kysymyksiin ja löytämään niitä syitä, jotka vaikuttivat asioiden takana. Kyselylomake ja puhelinhaastattelut tehtiin suomeksi, sillä vaikka koulutukseen osallistuneita on useita kansallisuuksia, on itse koulutus toteutettu suomen kielellä.

Tutkittaviksi vuosiksi rajattiin vuodet 2003, 2005, 2006 ja 2007. Näinä vuosina koulutusohjelmaan osallistuneita oli yhteensä 89 henkilöä. Koulutukseen osallistuneet jakautuivat seuraavasti: 2003 28 opiskelijaa, 2005 23 opiskelijaa, 2006 19 opiskelijaa ja 2007 19 opiskelijaa. Vastauksia toivottiin eniten kahdelta tai kolmelta viimeiseltä vuodelta, jotta koulutuksesta saataisiin mahdollisimman tuoreet mielikuvat. Opiskelijoiden yhteystiedot saatiin opinnäytetyön toimeksiantajalta, Haaga-Perholta. Koska koulutuksen aloituksesta tähän päivään oli kulunut 3-7 vuotta, osa saaduista yhteystiedoista oli vanhentuneita. Yhteystiedot myös puuttuivat kokonaan tai osin kymmeneltä koulutukseen osallistuneelta. Edellä mainituista syistä johtuen sähköinen kyselylomake tavoitti 54 henkilöä. Puhelinhaastatteluista tehdessä tavoiteltiin yhteensä 10 henkilöä, joista lopulta haastateltiin kahdeksan henkilöä.

Kyselylomakkeet tehtiin Webropol -ohjelmalla, ja aikaa kyselylomakkeeseen vastaamiseen oli vajaat kaksi viikkoa (liite 2). Aluksi opiskelijoille lähetettiin kyselyt ja myöhemmin vielä muistutukset kyselylomakkeisiin vastaamisesta. Myöhässä tulleita vastauksia ei noteerattu. Vastatuista kyselylomakkeista saatu aineisto analysoitiin käyttäen apuna Webropol -ohjelmaa. Kyselylomakkeiden pohjalta laadittiin kyselyrunko puhelinhaastatteluita varten (liite 3). Puhelinhaastattelut olivat muodoltaan strukturoituja teemahaastatteluita. Puhelinhaastatteluiden teemat mietittiin etukäteen ja vastauksia oli tarkoitus saada kattavasti kaikkia osa-alueita koskien. Tavoitteena oli, että haastateltavat kertoisivat omin sanoin kokemuksiaan ja näkemyksiään koulutuksesta. Puhelinhaastattelut litteroitiin ja luokiteltiin aihealueittain.

6 Tulokset

Polku matkailuyrittäjäksi -koulutusta koskeva sähköinen kyselylomake lähetettiin yhteensä 89 henkilölle, joista vastasi 16 henkilöä. Vastausprosentti oli siten noin 18 prosenttia. Kysely tavoitti kuitenkin vain 54 vastaanottajaa vanhentuneista yhteystiedoista johtuen. Tästä luvusta laskettuna vastausprosentti oli 29,6 prosenttia. Kyselyyn vastasi henkilöitä, jotka olivat aloittaneet koulutuksen vuonna 2005, 2006 tai 2007. Heistä koulutuksen aloitti vuonna 2005 seitsemän henkilöä, vuonna 2006 viisi henkilöä ja vuonna 2007 neljä henkilöä. Vuonna 2003 alkaneen koulutuksen opiskelijoista yksikään ei vastannut kyselyyn.

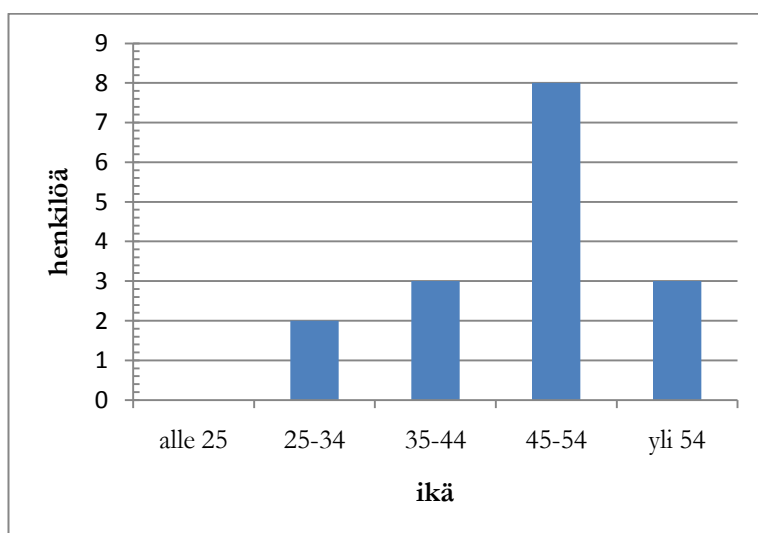
Puhelinhaastatteluihin valittiin 10 henkilöä, joista kolme oli perustanut yrityksen, neljä suunnittelei yrityksen perustamista ja kolme ei lähtenyt yrittäjäksi. Haastatteluissa oli rekisteritietojen mukaan viisi henkilöä vuoden 2005 koulutuksesta, kolme henkilöä vuoden 2006 koulutuksesta ja kaksi henkilöä vuoden 2007 koulutuksesta. Vuoden 2003 koulutuksesta emme haastatelleet yhtään henkilöä, koska yksikään sinä vuonna koulutuksen aloittaneista henkilöistä ei vastannut sähköisiin kyselylomakkeisiin. Tavoitteenamme oli haastatella 10 henkilöä. Puhelinhaastattelu tehtiin kuitenkin kahdeksalle henkilölle, sillä yksi henkilö ei halunnut osallistua ja yhtä henkilöä emme useista yrityksistä huolimatta tavoittaneet.

Kyselylomakkeista esiin nousseiden kysymysten perusteella tehtiin kysymykset puhelinhaastattelurunkoon. Haastatteluihin valittiin niitä henkilöitä, jotka olivat esimerkiksi arvioineet tiettyjä koulutuksen aihealueita heikoiksi, sillä näin pyrimme saamaan vastauksia siihen, mitä parannettavaa näissä aihealueissa olisi. Haastattelut tehtiin pääasiassa Haaga-Perhon tiloissa puhelinstudioissa, ja ne olivat kestoltaan noin viisi minuuttia. Haastattelut tehtiin puhelimen kaiutinta käyttäen, jotta puhelut saatiin myös nauhoitettua. Haastatteluilla oli kaksi teemaa: koulutus ja syyt kouluttautumiseen sekä nykyinen toimiala ja yrittäjäyys.

6.1 Sähköiset kyselylomakkeet

Kyselyyn vastanneista henkilöistä 14 oli naisia ja yksi mies. Yksi vastaaja jätti sukupuolensa kertomatta. Äidinkieltään vastaajista 13 oli suomenkielisiä, kaksi venäjänkielisiä sekä yksi kiinankielinen. Korkeimpana koulutusasteena ennen Polku matkailuyrittäjäksi -koulutusta oli vastaajista kuudella toisen asteen koulutus, neljällä ammattikorkeakoulu ja viidellä akateeminen loppututkinto. Yksi vastaajista ei ilmoittanut korkeinta koulutusastettaan. Vastaajista kolmella oli tutkinto hotelli-, ravintola tai matkailualalta ennen Polku matkailuyrittäjäksi -koulutusta. Muutoin vastaajien tutkinnot jakautuivat useille eri aloille, eniten kuitenkin kaupalliselle alalle. Työkokemusta vastaajista viidellä oli hotelli-, ravintola tai matkailualalta ennen Polku matkailuyrittäjäksi -koulutusta. Sen jälkeen eniten kokemusta oli kaupalliselta alalta, hoiva-alalta ja opetusosalta.

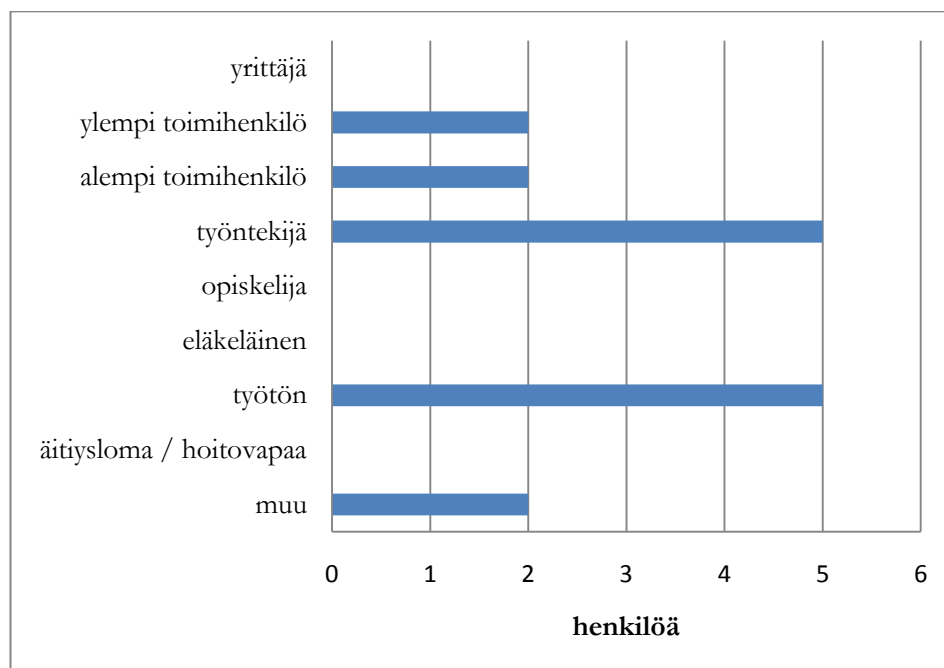
Syyksi Polku matkailuyrittäjäksi -koulutukseen hakeutumiseen sanoi suurin osa vastaajista (11/16) olleen halu perustaa oma yritys. Seuraavaksi yleisimpiä syitä koulutukseen hakeutumiseen olivat työttömyys ja alan vaihtaminen. Suurin osa kyselyyn vastanneista oli vanhempaa ikäluokkaa, ja suurimpana ikäryhmänä erottuivat 45-54 -vuotiaat (kuvio 6). Heitä oli puolet vastaajista eli yhteensä kahdeksan henkilöä. Vastanneista toiseksi suurimmat ryhmät muodostivat 35-44 -vuotiaat sekä yli 54 -vuotiaat, joista molempiin ikäryhmiin kuului kolme henkilöä. Vähiten kyselyyn vastanneita oli ikäluokassa 25-34 -vuotiaat (2/16), kun taas alle 25 -vuotiaita ei kyselyyn vastaamisen osallistunut lainkaan.

Kuvio 6. Ikä ennen koulutusta

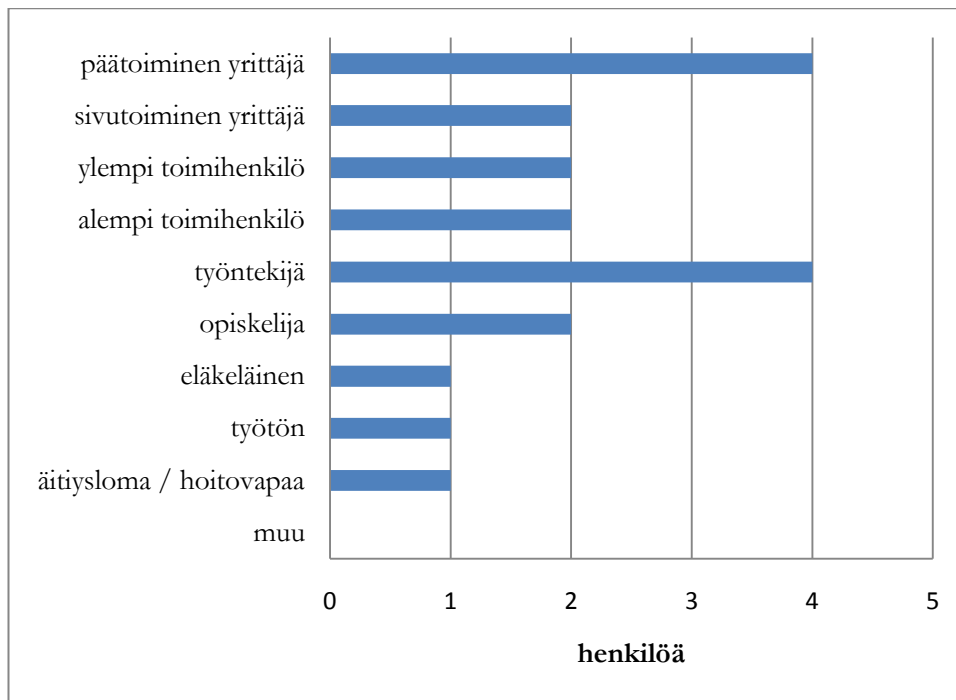
Vastaajien toimenkuvaa kysyttäessä ennen Polku matkailuyrittäjäksi -koulutusta 5/16 henkilöä vastasi olleensa työntekijöitä (kuvio 7). Samansuuruinen määrä vastasi olevansa työttömiä.

Ylempiä ja alempia toimihenkilöitä oli vastanneista kaksi henkilöä kumpaakin, joten kyseisiin vaihtoehtoihin vastanneita oli yhteensä neljä. Lisäksi kaksi henkilöä vastasi toimenkuvakseen muun vaihtoehdon.

Kuvio 7. Toimenkuva ennen koulutusta

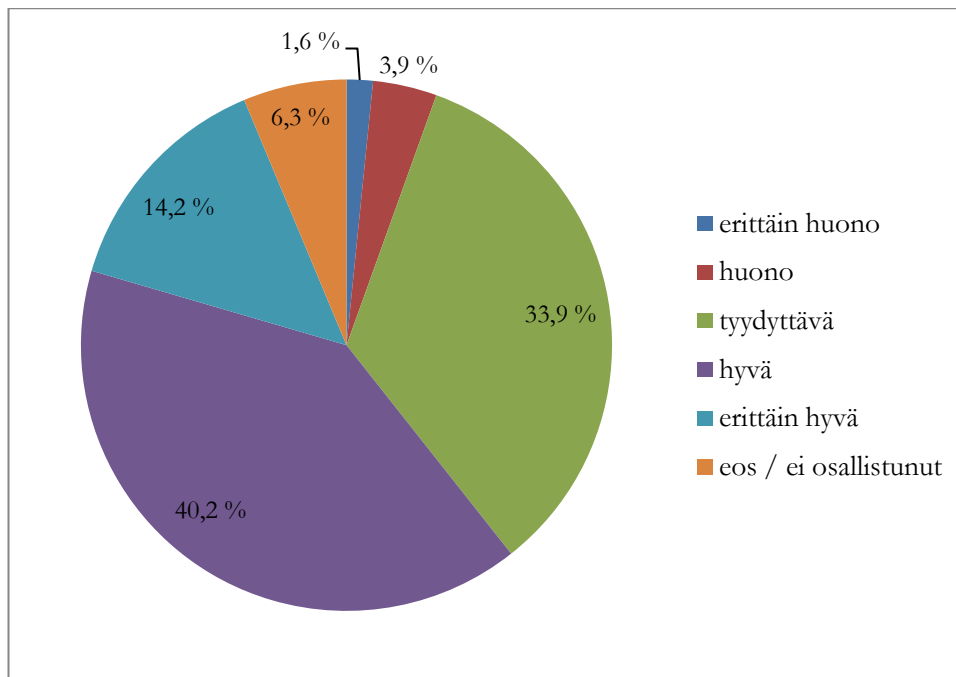
Nykyistä toimenkuvaa kysyttäessä vastaajilla oli mahdollista valita useampi vaihtoehto. Suurimmat ryhmät muodostuivat vastaajista, jotka ilmoittivat toimenkuvakseen yrittäjän tai työntekijän, joita oli kummassakin kategoriassa neljä henkilöä (kuvio 8). Sivutoimisten yrittäjien osuus oli 2/ 16 vastaajaa. Ylempiä ja alempia toimihenkilöitä sekä opiskelijoita oli kutakin kaksi vastaajaa per kategoria. Lisäksi vastanneista oli yksi eläkeläinen, yksi työtön sekä yksi äitiyslomalla/ hoitovapaalla oleva. Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen jälkeen matkailualalla toimi kuusi henkilöä, joista kolme päätoimisina yrittäjinä ja kaksi sivutoimisina yrittäjinä, sekä yksi ohjelmapalveluyrityksessä työntekijänä.

Kuvio 8. Nykyinen toimenkuva

6.1.1 Polku matkailuyrittäjäksi -koulutus

Vastaajia pyydettiin arvioimaan Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen oppimisympäristöä, opetusmenetelmiä ja koulutusta asteikolla 1-6 (1=erittäin huono, 2=huono, 3=tydyttävä, 4=hyvä, 5=erittäin hyvä, 6=ei osaa sanoa/ ei osallistunut). Oppimisympäristö käsitti tällöin ne tilat, joissa opiskeltiin. Opetusmenetelmät käsittivät opetusvälineet, oppimismateriaalit, ryhmätyöt, etätehtävät, verkko-opinnot, konsultoinnit ja yrityspelin. Arvioitaessa oppimisympäristöä ja opetusmenetelmiä yleensä vastaukset jakautuivat siten, että 40,2 prosenttia kaikista vastauksista oli arvosanaa hyvä (kuvio 9). 33,9 prosenttia vastauksista oli arvosanaa tyydyttävä ja toisaalta 14,2 prosenttia vastauksista oli arvosanaa erittäin hyvä. 6,3 prosenttia vastauksista kuului kategoriaan ei osaa sanoa tai ei osallistunut. 3,9 prosenttia vastauksista oli arvosanaa huono ja 1,6 prosenttia arvosanaa erittäin huono.

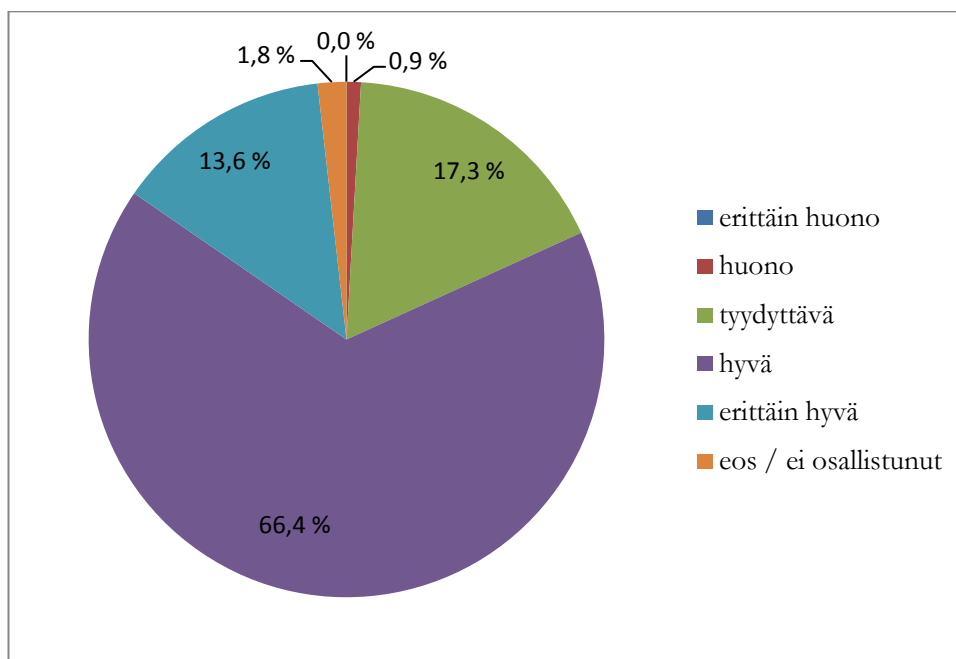

Kuvio 9. Oppimisympäristön ja opetusmenetelmien arviointi

Yksityiskohtaisemmin tarkasteltuna erityisesti opetusvälineisiin oltiin tyytyväisiä, sillä 11/ 16 vastaajasta piti niitä hyvinä tai erittäin hyvinä. 9/ 16 vastaajasta piti puolestaan tiloja hyvinä tai erittäin hyvinä, kuitenkin neljä vastaajaa piti niitä vain tyydyttävinä. Puolet vastaajista piti oppimismateriaaleja tyydyttävinä ja loput hyvinä. Negatiivista palautetta tuli kuitenkin myös siitä, että kaikkia tehtäväkokonaisuuksia ei käyty läpi. 8/ 16 vastaajasta piti ryhmätöitä hyvinä tai erittäin hyvinä, 8/ 16 vastaajasta tyydyttävinä. Etätehtäviä piti hyvinä 7/ 15 vastaajasta, mutta tyydyttävinä tai huonoina 6/ 15 vastaajasta. Kolme vastaajaa piti verkko-opintoja huonoina tai erittäin huonoina ja neljä vastaajaakin vain tyydyttävinä. Kuitenkin seitsemän vastaajaa piti niitä hyvinä. Konsultointien suhteen vastaajien mielipiteet jakoutuivat, eniten vastaajat sanoivat konsultointien olleen hyviä. Yrityspeli jakoi vastaajien mielipiteitä. Kaksi vastaajaa piti peliä huonona tai erittäin huonona, kuusi vastaajaa katsoi sen olevan kuitenkin tyydyttävä ja hyvänä tai erittäin hyvänä sitä piti viisi vastaajaa. Kolme vastaajaa ei osannut sanoa tai ei osallistunut kyseiseen peliin.

Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen yleisarviointi käsitti seuraavaa: vastasiko koulutus siitä ennakkoon saatuja tietoja, koulutuksen etenemistahdin, vuorovaikutuksen opiskelijoiden ja kouluttajien välillä, luennoitsijoiden ja kouluttajien ammattitaidon ja pätevyyden sekä ohjauksen ja palautteen. Lisäksi arvioitiin koulutuksen hyödynnettävyyttä työelämässä sekä sen hyödynnettävyyttä oman yrityksen toiminnassa. Koulutuksen yleisarvioinnissa yhteensä kaikista vastauksista 66,4 prosenttia oli arvosanaa hyvä (kuvio 10). 17,3 prosenttia vastauksista oli arvosanaa tyydyttävä, mutta toisaalta 13,6 prosenttia vastauksista oli arvosanaa erittäin hyvänä.

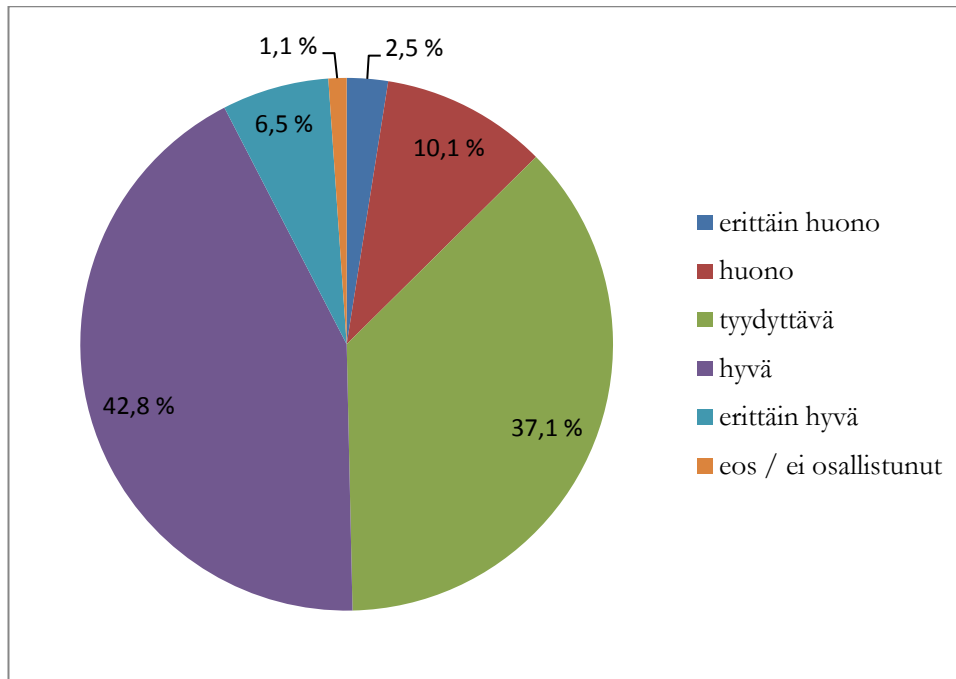
1,8 prosenttia vastauksista oli vaihtoehtoa ei osaa sanoa tai ei osallistunut. Vastauksista 0,9 prosenttia oli arvosanaa huono ja vastauksissa ei ollut yhtään arvosanaa erittäin huono.

Kuvio 10. Koulutuksen yleisarviointi

Tarkemmin katsottuna 12/ 15 vastaajasta koki koulutuksen hyödynnettävyyden oman yrityksen toiminnassa olevan hyvä. Koulutuksen hyödynnettävyyden työelämässä 11/ 15 vastaajasta koki olevan hyvä, mutta myös neljä vastaajaa koki sen olevan vain tyydyttävä tai huono. Koulutuksen etenemistahti jakoi vastaajien mielipiteitä. 5/ 16 piti etenemistahtia tyydyttävänä, 9/ 16 vastaajista piti sitä hyvänä ja kaksi vastaajaa erittäin hyvänä. Eräs vastaajista oli sitä mieltä, että koulutuksessa olisi pitänyt olla kaksi ryhmää, sillä osallistujien lähtötason tiedot opetettavista asioista vaihtelivat suuresti. Ohjausta ja palautetta arvioitaessa yhteensä 12/ 16 vastaajista piti niitä hyvinä tai erittäin hyvinä, kuitenkin neljä vastaajaa kaipasi ohjausta ja palautetta lisää.

Koulutuksen sisältöä vastaajat arvioivat tarkemmin asteikolla 1-6 (1=erittäin huono, 2=huono, 3=tyydyttävä, 4=hyvä, 5=erittäin hyvä, 6=eos/ ei osallistunut). Koulutus sisälsi seuraavat teemat: johdatus yrityksen perustamiseen, liiketoimintasuunnitelman laatiminen, liiketoimintasuunnitelman toteuttaminen, yrityksen toiminnan edellytykset sekä talouden hallinta. Sisällön arvioinnissa, sisältäen kaikki teemat, kaikista vastauksista yhteensä 42,8 prosenttia oli arvosanaa hyvä, mutta 37,1 prosenttia vastauksista oli vain arvosanaa tyydyttävä (kuvio 11). 10,1 prosenttia vastauksista oli jopa arvosanaa huono, kun taas 6,5 prosenttia vastauksista oli arvosanaa erittäin hyvä. Vastauksista 2,5 prosenttia oli arvosanaa erittäin huono ja 1,1 prosenttia vastauksista oli vaihtoehtoa ei osannut sanoa tai ei osallistunut.

Kuvio 11. Koulutuksen sisällön arviointi

Koulutuksen sisältöä arvioitaessa esiin nousi joitakin aihealueita, joissa arviot ovat olleet hieman muita aihealueita heikkommat tai kirkkaasti paremmat (liite 4). Vastaajien kesken oli kuitenkin jonkin verran hajontaa. Aihealueet on luokiteltu suurempien teemojen alle, jotka mainittiin edellisessä kappaleessa, vastausten käsittelyn helpottamiseksi.

Johdatus yrityksen perustamiseen -teema sisälsi aihealueet henkilökohtaiset yrittäjän valmiudet sekä liikeidean laatiminen. Yhteensä kuusi vastaajaa arvioi aihealueen henkilökohtaiset yrittäjän valmiudet hyväksi tai erittäin hyväksi. Kuitenkin 9/ 16 vastaajaa piti sitä tyydyttävänä ja yksi vastaajaa arvioi sen huonoksi. Liikeidean laatiminen oli yksi kolmesta onnistuneimmasta aihealueesta onnistunein. Kyselyyn vastanneista yhteensä 12 piti aihealuetta onnistuneena, joista kaksi arvioi sen erittäin hyväksi ja 10 vastaajaa hyväksi. Neljä vastaajaa arvioi sen tyydyttäväksi.

Liiketoimintasuunnitelman laatiminen -teema sisälsi liiketoimintasuunnitelman valinnan ja muokkauksen, yritysmuodon valinnan, markkinoinnin suunnittelun ja markkinaselvityksen, tuotteiden ja palvelujen suunnittelun, henkilöstösuunnittelun sekä matkailuyrityksen laadun. Liiketoimintasuunnitelman laatiminen -teema oli yksi heikoimpia arvioita saaneista teemoista, mutta se sai myös positiivista palautetta. Liiketoimintasuunnitelman valinta ja muokkaus oli 9/ 16 vastaajan mielestä hyvä tai erittäin hyvä, mutta seitsemän vastaajaa arvioi aihealueen tyydyttäväksi. Yritysmuodon valintaa 10 vastaajaa piti hyvänä tai erittäin hyvänä. Viisi arvioi sen tyydyttäväksi ja yksi ei osannut sanoa/ osallistunut. Aihealueen markkinoinnin suunnittelu 3/ 16

vastaajaa arvioi huonoksi tai erittäin huonoksi, ja vain tyydyttäväksikin kahdeksan vastaajaa. Kuitenkin viisi vastaajaa arvioi aihealueen hyväksi. Markkinaselvitys oli 5/16 vastaajan mielestä huonosti tai erittäin huonosti onnistunut aihealue. Seitsemän vastaajaa arvioi sen tyydyttäväksi. Vain neljä vastaajaa arvioi markkinaselvityksen hyväksi. Markkinaselvitys olikin yksi neljästä huonoimpia arvosanoja saaneista aihealueista. Tuotteiden ja palvelujen suunnittelu sai hyvän tai erittäin hyvän arvosanan 8/ 16 vastaajalta. Seitsemän arvioi sen tyydyttäväksi ja yksi huonoksi. Toinen huono arviointija osakseen saanut aihealue oli henkilöstösuunnittelu. Neljä vastaajaa arvioi sen huonoksi, ja seitsemän vain tyydyttäväksi. Vain viisi vastaajaa arvioi aihealueen hyväksi. Matkailuyrityksen laatu oli yhteensä 10/16 vastaajan mielestä hyvä tai erittäin hyvä, ja tyydyttäväksi sen arvioi viisi vastaajaa. Yksi arvioi sen erittäin huonoksi.

Liiketoimintasuunnitelman toteuttaminen -teema sisälsi aihealueina yrityksen perustamisen, esiintymistaidon ja suullisen viestinnän, sopimusten tekemisen, yrityksen asiapapereiden hallinnan sekä yrityksen toiminnan kehittämisen. Tämä teema oli kyselyssä yksi menestyneimpiä. Sen alla oleva aihealue, yrityksen perustaminen, oli toiseksi onnistunein aihealue. Yksi vastaajista arvioi sen erittäin hyväksi ja 10 vastaajaa hyväksi. Tyydyttäväksi aihealueen arvioi vain neljä vastaajaa. Yksi jätti vastaamatta. Saman teeman alta esiintymistaito ja suullinen viestintä oli kolmanneksi onnistunein aihealue. Yhteensä 11/ 16 vastaajaa arvioi sen onnistuneeksi, joista sen luokitteli erittäin hyväksi kaksi vastaajaa ja hyväksi yhdeksän vastaajaa. Tyydyttäväksi aihealueen arvioi neljänosa ja huonoksi vain yksi vastaaja. Teeman alla heikomminkin menestynyt aihealue oli sopimusten tekeminen, jonka kolme vastaajaa arvioi huonoksi, ja jopa 9/ 16 vastaajaa vain tyydyttäväksi. Neljäsosa vastaajista piti aihealuetta hyvänä. Yrityksen asiapapereiden hallintaa seitsemän vastaajaa piti hyvänä ja kuusi vastaajaa tyydyttävänä. Huonon tai erittäin huonon arvosanan aihealue sai kolmelta vastaajalta. Yrityksen toiminnan kehittäminen sai hyvän tai erittäin hyvän arvosanan yhteensä seitsemältä vastaajalta, mutta myös seitsemän vastaajaa oli arvioinut sen tyydyttäväksi. Vain kaksi vastaajaa arvioi sen huonoksi.

Yrityksen toiminnan edellytykset -teema sisälsi aihealueet tulevaisuuteen varautuminen, oman osaamisen arviointi ja kehittäminen, myynti- ja asiakaspalvelutaidot sekä verkostoituminen matkailualalla. Aihealue tulevaisuuteen varautuminen sai hyvän arvion viideltä vastaajalta, mutta kahdeksan arvioi sen tyydyttäväksi. Kaksi arvioi aihealueen huonoksi ja yksi ei osannut sanoa/ osallistunut. Oman osaamisen arviointi ja kehittäminen, oli kolmen vastaajan mielestä huono. Kuusi vastaajaa piti aihealuetta vain tyydyttävänä, mutta kuitenkin seitsemän arvioi sen hyväksi tai erittäin hyväksi. Aihealue myynti- ja asiakaspalvelutaidot sai aikaan hajontaa vastaajissa. Kaksi vastaajaa arvioi sen huonoksi tai erittäin huonoksi. Kuusi kyselyyn vastanneista arvioi aihealueen tyydyttäväksi, mutta yhteensä kahdeksan arvioi sen hyväksi tai erittäin hyväksi.

si. Aihealue verkostoituminen matkailualalla oli hyvin onnistunut. Kyselyyn vastanneista jopa 10/16 arvioi aihealueen hyväksi tai erittäin hyväksi. Viisi arvioi sen tyydyttäväksi ja yksi ei osannut sanoa/ osallistunut.

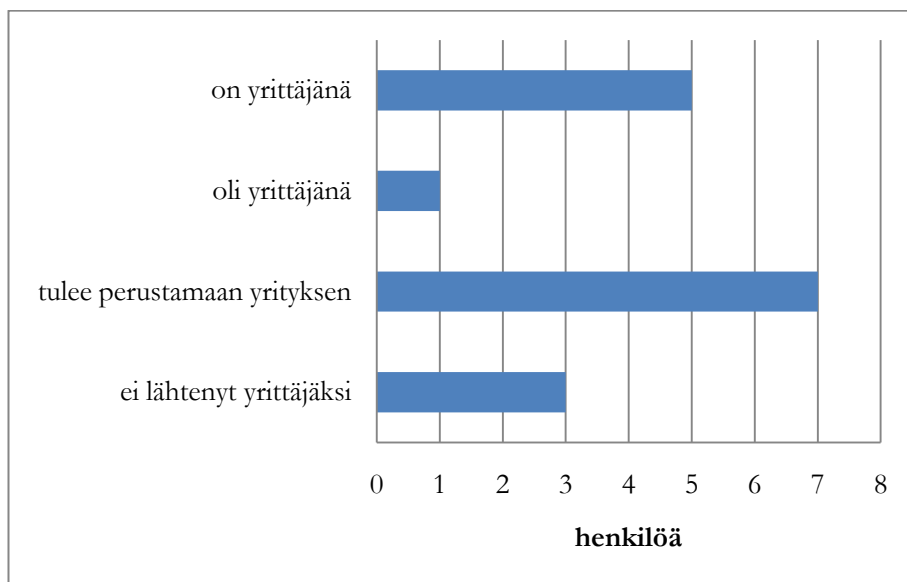
Talouden hallinta -teema sisälsi aihealueet talouden suunnittelu ja ohjaus, hinnoitteluosaaminen, rahoitus ja tuet, kirjanpidon, verotuksen ja yrityslainsäädännön osaaminen sekä eläke-, ja työttömyysvakuutuksen ym. sosiaaliturvaan liittyvien asioiden hoitaminen. Teema oli toinen heikoimpia arvioita saaneista teemoista. Talouden suunnittelu ja ohjaus oli 8/16 vastaajan mielestä hyvin tai erittäin hyvin onnistunut aihealue. Seitsemän vastaajaa arvioi sen tyydyttäväksi ja yksi huonoksi. Hinnoitteluosaamisen yhteensä kolme vastaajaa arvioi huonoksi tai erittäin huonoksi. Tyydyttäväksi aihealueen arvioi viisi vastaajaa. Kuitenkin kahdeksan vastaajaa piti aihealuetta hyvänä tai erittäin hyvänä. Aihealueen rahoitus ja tuet 10/16 vastaajaa arvioi hyväksi tai erittäin hyväksi. Neljäsosa vastaajista piti aihealuetta tyydyttävänä, ja yksi huonona. Yksi vastaaja ei osannut sanoa/ osallistunut. Kirjanpidon, verotuksen ja yrityslainsäädännön osaaminen oli kolmas heikoimpia arvioita saaneista aihealueista. Vastaajista kaksi arvioi sen erittäin huonoksi ja kolme huonoksi, muodostaen näin ollen 5/ 16 vastaajista. Kolme arvioi sen tyydyttäväksi, mutta kuitenkin kahdeksan vastaajaa oli aihealueeseen tyytyväisiä. Eläke- ja työttömyysvakuutuksen ym. sosiaaliturvaan liittyvien asioiden osaaminen oli neljäs heikoimmin menestyneistä aihealueista. Kyselyyn vastanneista 5/ 16 arvioi sen huonoksi tai erittäin huonoksi, ja tyydyttäväksi kolme vastaajaa. Kahdeksan vastaajaa arvioi aihealueen kuitenkin hyväksi.

Koulutuksen puutteita ja kouluarvosanaa koulutukselle tiedusteltiin kyselyyn osallistuneilta. Heiltä kysyttiin koulutuksessa ilmenneistä puutteista, ja missä asioissa he olisivat tarvinneet lisätietoa tai ohjausta. Kolme vastaajista nosti esiin kuviossa ilmenevät aihealueet (liite 4), jossa huonoiksi tai erittäin huonoiksi arvioituihin kohtiin toivottiin parannusta ja lisävolyymia. Näiden kohtien lisäksi kolme vastaajaa olisi halunnut käydä enemmän läpi markkinointia, erityisesti Internet-markkinoinnin osalta. Osa vastaajista toivoi koulutukseen myös enemmän käytännölläisyyttä. Yritysvierailuja kaivattiin enemmän ja samalla vastaajat halusivat kuulla lisää yrittäjien kokemuksia. Lisäksi yksittäisillä vastaajilla oli mainintoja puutteista verkostoitumisen, sopimusten sekä kirjanpidon ja yrityslainsäädännön suhteen, liiketoimintasuunnitelmaan varatun ajan lyhydestä sekä henkilökohtaisen ohjauksen vähyydestä. Eräs vastaaja koki opiskelijoiden lähtötasot niin erilaisiksi, että toivoi kokeneemmille ja aloittelijoille eri ryhmiä. Eräs vastaaja arvioi kielteisimmäksi kokemukseksi sen, ettei muutamaa tehtäväkokonaisuutta käyty koskaan läpi, jolloin myös palaute jäi saamatta.

Vastaajat antoivat koulutukselle kouluarvosanan (4-10). Koulutuksen keskiarvoksi muodostui tällöin 7,65. Yleisimmät arvosanat olivat 7 ja 8, joita oli kumpaakin viisi kappaletta. Yksi henkilö ei antanut koulutukselle mitään arvosanaa. Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen aikana tai sen jälkeen työllistyneistä 5/ 12 vastaajaa sanoi, että koulutus vaikutti erittäin vähän heidän työllistymiseensä ja kolmen vastaajan mielestä vähän, muodostaen näin ollen yli puolet vastaajista (8/ 12). Kahden vastaajan mielestä koulutus vaikutti tyydyttävästi heidän työllistymiseensä ja kahden vastaajan mielestä paljon. Neljä jätti vastaamatta kysymyksen.

6.1.2 Yrittäjyystilanne koulutuksen jälkeen

Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen jälkeistä yrittäjyystilannetta kysyttäessä, 5/ 16 vastaajaa ilmoitti olevansa yrittäjänä (kuvio 12). Lisäksi yksi vastaaja ilmoitti olleensa yrittäjänä koulutuksen jälkeen, mutta ei ole enää aktiivisesti yritystoiminnassa mukana. Taloustilanne, alhainen menekki ja huono sijainti johtivat yritystoiminnan lopettamiseen. Suurimman ryhmän vastaajista muodostivat henkilöt, jotka aikovat lähteä yrittäjiksi tulevaisuudessa. Heidän osuus oli 7/ 16 vastaajaa. Kolme vastaajaa ilmoitti, etteivät todennäköisesti lähteä yrittäjiksi henkilökohtaisista syistä johtuen.

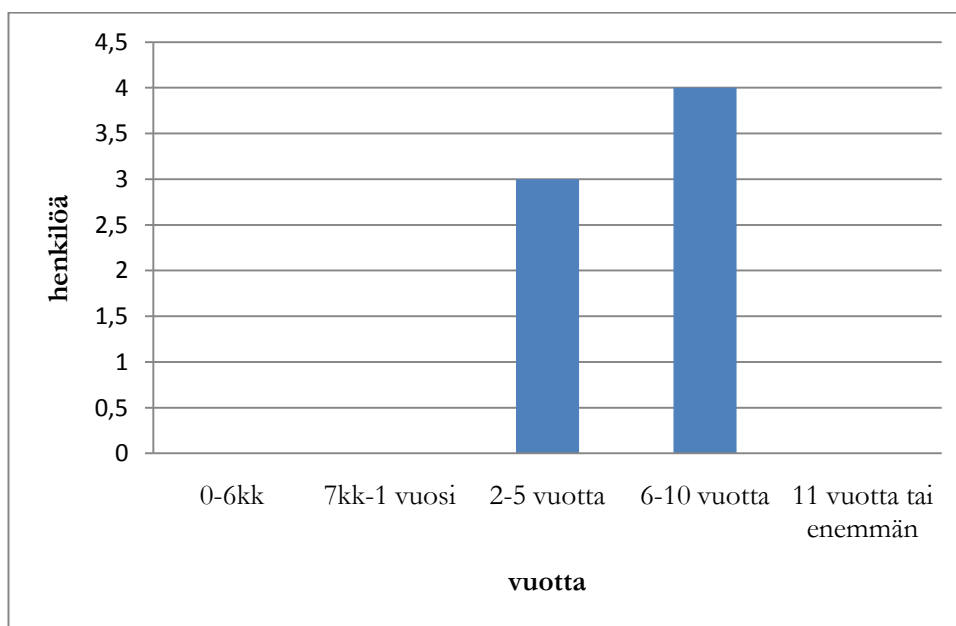

Kuvio 12. Yrittäjyystilanne koulutuksen jälkeen

Polku matkailuyrittäjäksi -koulutukseen osallistuneiden vastaajien yritykset toimivat hotelli-, ravintola- ja matkailualalla sekä yksi vähittäiskaupan alalla. Tarkemmin katsottuna yksi yritys tarjosi matkailualan rekrytointipalveluita, yksi opaspalveluita ja yksi räätälöityjä matkoja. Yhden yrityksen ydintoimintaa olivat majoitus-, juhla- ja ravintolapalvelut sekä yksi yritys toimi koko-

uksien, juhlien ja matkailukohteen parissa. Yksikään yritys ei ole tai ei ole ollut missään yrityshautomossa. Kolme yrityksistä oli yritysmuodoltaan toiminimiä ja kolme osakeyhtiötä. Yksityisrittäjinä toimii kaksi vastaajaa ja osakkaana yksi vastaaja. 2-5 henkilön yrityksessä toimii tai toimi kolme vastaajaa. Kolme henkilöä perusti yrityksen vuosi koulutuksen jälkeen, yksi kaksi vuotta koulutuksen jälkeen ja yksi kolme vuotta koulutuksen jälkeen. Yksi henkilö perusti yrityksen jo kaksi vuotta ennen koulutusta. Yritykset perustettiin vuosina 2005-2008. Yrityksen perustaneet henkilöt kokivat koulutuksen auttaneen heitä tutustumaan matkailualaan, sekä saamaan laajempaa näkemystä yrityskentästä ja yrittämisestä. He saivat koulutuksesta apua myös verkostoitumiseen sekä yritystoimintaan liittyvissä laki-, verotus ja rahoitusasioissa. Lisäksi he kokivat saavansa vertaistukea muista koulutukseen osallistuneista.

Yrittäjyyttä suunnittelevat Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen käyneet vastaajat ajoittavat yrittäjyyteen tähtäävät suunnitelmat useamman vuoden päähän (kuvio 13). Yritystoiminnan käynnistämistä aikovia oli vastaajista yhteensä seitsemän. Näistä neljä arvioi lähtevänsä yrittäjiksi 6-10 vuoden sisällä, kun taas kolmella arvio osui 2-5 vuoden välille.

Kuvio 13. Arviot yrittäjäksi lähtemisestä tulevaisuudessa

Yrityksen myöhempään perustamiseen vaikuttavat taloudelliset ja perhesyyt sekä toiminnan suunnittelun tarve. Matkailualan/ hotelli-/ ravintola-alan yrittäjyyttä suunnittelee viisi henkilöä ja hoiva-alan yrittäjyyttä yksi henkilö.

6.2 Puhelinhaastattelut

Koulutus ja syyt kouluttautumiseen, joka oli ensimmäinen haastatteluiden teema, selvitettiin haastateltavien yrittäjyysosaamista ennen koulutusta, jolloin vain yksi haastateltu koki yrittäjyysosaamisensa olleen suhteellisen hyvä. Kaikki muut haastateltavat kokivat, että heidän yrittäjyysosaamisensa oli olematonta tai heikkoa. Koulutuksen etenemistahti omaan osaamiseen nähden koettiin sopivaksi. Haastateltavat kuvasivat omaa yrittäjyysosaamistaan näin:

--sanotaan näin, että mä oon ollu aikasemmin yrittäjä, et kyl se suhteellisen hyvä oli--raadollinen kuva, ei sellanen kuva et ostanpa tosta volvon ja lähden ajelemaan saman tien--

No aika heikoks--ei ollu mitään vankkaa tunnetta itestä ja osaamisesta--

Osa haastateltavista oli ilmoittanut kyselylomakkeita täyttäessään syyksi Polku matkailuyrittäjäksi -koulutukseen hakeutumiseen työttömyyden sekä alan- ja työpaikan vaihdon. Kysyttäessä haastateltavien motiiveja yrittäjyyskoulutukseen hakeutumisesta ilmeni, että yrittäjyyttä pidettiin yhtenä työllistymisen vaihtoehtona. Osalla koulutukseen hakeutumisen syynä oli halu perustaa oma yritys:

--siinä vaiheessa ei ollu vielä selvillä se, että mikä mun tulevaisuus tulee olemaan--mietin tätä yhtenä vaihtoehtona--et jos mä oisinki perustanu ihan oman firman--

--no ajattelin hotellialaa, niin markkinoinnissa oli lähinnä suurimpia ongelmia, --elikkä sitä mä halusin päivittää lähinnä--

Matkailualan yrittäjyyskoulutus kiinnosti haastateltavista osaa, koska he olivat jo hankkineet työkokemusta matkailualalta. Osa haastateltavista halusi perustaa yrityksen matkailualalle.

--mulla oli ja on vieläkin yks sellanen liikeidea, joka tota liittyy nimenomaa matkailuun, ja se osu niinku nenä päähän se koulutus siinä vaiheessa.--mul oli vakaa aikomus käynnistää tää yritystoiminta, mut tilanne on sellanen et siihen ei oo nyt mahdollisuutta--

Osa kyselylomakkeisiin vastanneista henkilöistä arvioi tietyt koulutuksen aihealueet heikommiksi, joten puhelinhaastatteluissa pyrimme selvittämään, mitä kyseisissä aihealueissa olisi parannettavaa. Heikommiksi arvioidut aihealueet olivat markkinaselvitys, henkilöstösuunnittelu, kirjanpidon, verotuksen ja yrityslainsäädännön osaaminen sekä eläke-, työttömyys ym. sosiaaliturvaan liittyvien asioiden osaaminen.

Osa haastateltavista toivoi, että markkinaselvitykseen käytettäisiin enemmän aikaa. Haastateltavat toivoivat, että markkinaselvitystä tehtäisiin enemmän yhdessä, eikä sitä jätettäisi pelkästään itseopiskelun varaan. Eräs haastateltavista kommentoi markkinaselvitystä seuraavasti:

--siihen vois käyttää enemmän aikaa, tietysti se on vähän haasteellista, kun ihmisillä on matkailualan yrityjyydestä on, ni on vähän erilaiset liikeideat, mut ehkä jonkin näköstä ohjausta siihen, et miten tätä markkinaselvitystä kannattas tehdä -- ja ehkä tehdä jotain tämmöstä ryhmätyön tyyppistä, minkälaisia vastaavia yrityksiä alalla nyt jo on , sitä me ei musta tehty ollenkaan -- se jäi ihan oman mielenkiinnon ja innon pohjalle--

Kyselylomakkeissa osa vastaajista arvioi henkilöstösuunnittelun yhdeksi koulutuksen heikoimmiksi osa-alueiksi. Kuitenkin haastatteluissa henkilöstösuunnittelu koettiin riittäväksi. Eräs haastateltavista kommentoi, ettei hän näe henkilöstösuunnittelua kovinkaan tärkeäksi, sillä koulutuksen jälkeen monet perustavat pieniä yhden henkilön yrityksiä tai sitten perheyri-tyksiä. Toisaalta kuitenkin kyselylomakkeissa tuli esiin, että 3/ 6 perustetusta yrityksestä oli 2-5 henkilöä työllistäviä yrityksiä, jolloin voisi olettaa, että henkilöstösuunnittelullekin olisi tarvetta.

Osa vastaajista arvioi kyselylomakkeissa kirjanpidon, verotuksen ja yrityslainsäädännön osaamisen aihealueena heikoksi, mutta se jakoi haastatteluissa mielipiteitä. Osa haastateltavista koki, että kyseistä aihealuetta olisi voitu käsitellä enemmän, mutta osan mielestä aihealuetta käsiteltiin riittävästi.

--sitä käytiin aika syvällisestikin läpi--ainakin jos mietitään katelaskentaa yms--se oli siinä mielessä ihan hyvä--sit ku mä oon itte ollu yrittäjä, ni antaa niitten tehdä jotka osaa sen kirjanpidon--en jääny siihenkään kaipaamaan mitään lisää--itseasiassa käytettiin aika paljonkin aikaa, mut jos puhutaan pelkästään siitä et kun on alottava yritys ja siihen alkuun, katelaskenta--kyl siinä vahvat perusteet tuli, et jos ois saman tien alottanu yrityksen ni kyl siin ois pystyny ensimmäisen suunnitelman aika hyvin niillä ohjeilla--

Haastateltavista osa toi esiin, että aihealuetta eläke-, työttömyys ym. sosiaaliturvaan liittyvien asioiden osaaminen olisi pitänyt käsitellä enemmän. Eräs haastateltavista kertoi seuraavaa:

--yrittäjän eläkemaksut tuli selväksi, mutta työttömyyteen liittyvät asiat, ni ei oikeestaan ollenkaan--

Yrittäjyys ja nykyinen toimiala, joka oli toisen teeman aiheena, selviteltiin tarkemmin haastateltavien yrittäjyystilannetta. Osa haastateltavista oli perustanut yrityksen ja heiltä kysyttäessä yritystoiminnan aloittamisajankohtaa, olivat he kaikki aloittaneet yritystoiminnan pian koulu-

tuksen jälkeen. Eräällä haastateltavalla yritystoiminta käynnistyi vasta sopivan yrityksen löydyttyä, kuitenkin vuoden sisällä koulutuksesta.

No siin oli kaikki nää, piti saada rahotusasiat kuntoon ja neuvotella niistä ja ennen ku ne oli kunnossa ja kaikki nää pankkitilit sun muut avattu, rekisteröinnit saatu läpi, ni siin meni se oma aikansa, käytännössä me aloitettiin se prosessi ihan saman tien, mutta sit siin meni vaan ton verran vaan aikaa--

Kysyttäessä yrittäjinä toimivilta syitä yritystoiminnan onnistumiselle vastauksissa näkyi vahvasti tämän hetken taloudellinen tilanne. Tähän tilanteeseen liittyen yritystoiminnan onnistumiseen on vaikuttanut etenkin yrityksen taloudesta huolehtiminen:

No ei se, en osaa sanoa onks se onnistunutta, mutta tähän lama-aikaan suhteutettuna, ni ollaan edelleen toiminnassa, ni siinä mielessä ehkä ollaan onnistuttu-- paras siihen on tää kustannusrakenteen kurissa pitäminen, ja niinku keveys taakat, eli ei oo kauheesti velkaa ja muuta jouduttu ottaa, sit varmaan se, et me tunnetaan toi oma alamme niin hyvin ja tunnetaan ne alalla toimijat, et sitä kautta ollaan säännöllisesti saatu tuloja--

Haastatteluissa selvitettiin myös koulutuksen päivitystarvetta yrittäjiltä ja lisäkoulutustarvetta tulevilta yrittäjiltä. Tulevat yrittäjät kokivat tarvitsevansa lisäkoulutusta. Eräs yrittäjänä toimiva haluaisi mielellään koulutuksen päivitystä ja toivoi myös järjestettävän opiskelijoiden jälleennäkemispäivän, jolloin koulutukseen osallistuneet voisivat vaihtaa kokemuksia keskenään. Eräs toinen yrittäjänä toimiva oli jo ehtinyt päivittää koulutustaan, mutta toteaa, että koulutusta voi päivittää aina lisääkin.

Kyllä, ilman muuta, se olis tosi kiva ja samaten olis kiva järjestää sellanen get together -päivä, ihan siel koululla, mihin tulis nää tän polun yrittäjät, et näkee sit vähän kuka on menestynyt mitenkin ja missä mennään, et jonkun verran meillä on ollu synergiaa parin muun yrittäjän kanssa, jotka on siltä kurssilta, mut olis kiva saada vähän laajemmin kuulla niiden kokemuksia.

No itse asiassa mä oon päivittäny sitä (koulutusta) sen jälkeen--mä suoritin tollasen kauppiastutkinnon-- tottakai sitä voi päivittää muilla konsteilla, mutta ei tollasta pidempää irtautumista työelämästä ni nytte näin yrittäjyydessä voi ajatella.

Tulevilta yrittäjiltä tiedusteltiin myös, onko heillä aikomusta perustaa yritys jossakin yrityshautomossa, mutta he eivät vielä olleet varmoja suunnitelmistaan yrityshautomon suhteen. Eräs haastateltavista kommentoi asiaa näin:

-- siitäkin oli kyllä puhetta, mutta se jäi silleen jotenki auki, et olisko se kannattavaa vai ei.

Haastateltavista suurin osa ei toimi nykyään matkailualalla. Osa haastateltavista huomasi, ettei matkailuyrityksen perustaminen kannata. Eräs haastateltavista ei työskentele matkailualalla, mutta suunnittelee edelleen matkailualan yritystä. Alan koulutuksen puute ja muiden alojen tarjoamat työmahdollisuudet ovat vieneet haastateltavia pois matkailualalta:

--en--ku mulla ei varsinaisesti oo siihen koulutusta, ja tuota mä en halunnu lähtee yrittäjäksi, oon menny sellaseen työpaikkaan minkä mä olen saanut--

Löyty pienemmällä rahoitusvaihtoehdolla kohtuullinen leipäpuu.

7 Pohdinta

Työmme tavoitteena oli selvittää Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen vaikuttavuutta. Tutkimusongelmana oli kartoittaa, lähtikö koulutuksen suorittanut henkilö yrittäjäksi koulutuksen jälkeen ja jos ei, niin miksi. Alaongelmina tutkimuksessa olivat, se mitä apua koulutuksesta oli yrittäjyden aikana ja mitä siitä jäi mahdollisesti puuttumaan. Tutkimus toteutettiin kahdessa osassa, jotta tutkimusongelma saataisiin ratkaistua parhaiten. Tutkimuksen aikana ilmeni jonkin verran ristiriitoja kahden eri menetelmän välillä. Saaduissa tuloksissa ristiriidat eivät kuitenkaan olleet niin merkittäviä, että ne olisivat ratkaisevasti vaikuttaneet tutkimustuloksiin.

Tutkimustulosten ja viitekehyksen väliltä löytyi yhteneväisyyksiä, ja tutkimukseen osallistuneet toivat esiin joitakin viitekehyyksessä käsiteltyjä asioita. Seuraavaksi tuomme esiin tutkimuksemme tuloksia peilaamalla niitä samalla viitekehyykseen. Aluksi tuomme esiin johtopäätökset kahden aihealueen, koulutuksen vaikuttavuus ja yrittäjyys, avulla. Sen jälkeen tarjoamme kehittämisehdotuksia koulutukselle sekä jatkotutkimusehdotuksia. Lopuksi arvioimme tutkimuksen reliabiliteettia ja validiteettia sekä oman työskentelymme onnistumista.

7.1 Johtopäätökset

Polku matkailuyrittäjäksi -koulutus on työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta ja aikuiskoulutukseen osallistuvista merkittävän osuuden muodostavat täydennyskoulutusta työllisyysyistä tarvitsevat. Tutkimuksesta ilmenee, että Polku matkailuyrittäjäksi -koulutukseen osallistuttiin suurimmaksi osaksi työllistymissyistä. 40-55 -vuotiaat ovat aikuiskoulutuksen tärkein ikäryhmä, jossa on eniten tarvetta jatko-, täydennys- ja uudelleen koulutukselle. Tutkimuksesta käy ilmi,

että Polku matkailuyrittäjäksi -koulutukseen osallistuvat ovat pääasiassa tähän ikäryhmään kuuluvia, vaikka koulutukseen osallistui myös sekä nuorempia että vanhempiaakin henkilöitä.

Koska Polku matkailuyrittäjäksi -koulutus on työvoimapolitiittista koulutusta, voi sen työvoimapolitiittisen tavoitteen, eli henkilöiden työllistymisen, sanoa onnistuneen melko hyvin. Ennen koulutusta kyselyyn vastanneista 16 henkilöstä työttömänä oli viisi henkilöä, kun kyselyn vastaushetkellä työttömänä oli vain yksi henkilö. Tähän saattaa vaikuttaa toki pitkä seuranta-aika, sillä Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen aloituksesta tähän päivään on kulunut 3-5 vuotta tutkimusvuosia koskien. Kuten Aho & Koponen (2007, 10) ovat tutkimuksessaan todenneet, kasvaa työllisten osuus työvoimapolitiittisen koulutuksen suorittaneista, kun työllistymistä tarkastellaan pidemmältä ajalta. Toisaalta tutkimuksemme henkilöistä 8/ 12 sanoi koulutuksen vaikuttaneen heidän koulutuksen jälkeiseen työllistymiseensä vain erittäin vähän tai vähän.

Koulutuksen vaikuttavuutta selvitettiin tutkimalla Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen tavoitteiden onnistumista (liite 5). Tuloksista ilmeni, että huomattava osa tutkimukseen osallistuneista joko tulee lähtemään tai lähti yrittäjiksi. Pienellä osalla henkilökohtaiset syyt estivät yrittäjäksi lähtemisen. Yrittäjänä toimivien määrä oli kuitenkin kasvanut koulutuksen jälkeen noin kolmasosalla. Tutkimustuloksista selviää, että opiskelijoiden tavoitteet vastaavat koulutuksen tavoitteita yritystoiminnan perustamisen suhteen. Tavoitteiden ja tulosten suhteella pystytään selvittämään koulutuksen vaikuttavuutta. Koulutustarpeen ja tarjonnan vastaavuudella selvitetään yksilön omaa kehittymistä ja tavoitteita työelämälle suhteessa koulutuksen tavoitteisiin. Lisäksi selvitetään valmentako koulutus yksilöä työmarkkinoille tai jatkokoulutukseen. Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen tavoitteina ovat, että koulutuksen suorittanut henkilö joko perustaa yrityksen tai toteaa, ettei yrityksen perustaminen kannata tai sitten lähtee Travel Park -yrityshautomoon. Opiskelijoiden tavoitteena on työllistyminen yrittäjänä koulutuksen kautta.

Oppimistulosten saavuttaminen saadaan selville tarkkailemalla ovatko opiskelijat koulutusta vastaavissa työtehtävissä. Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen oppimistulokset on saavutettu, kun opiskelijat toimivat matkailuyrittäjinä. Koulutuksen jälkeen toimii tai toimi yrittäjänä kuusi koulutuksen suorittanutta, joista viisi yhteensä matkailualalla. Muista opiskelijoista viisi toimii matkailualalla ja seitsemän aikoo vielä perustaa yrityksen. Osa opiskelijoista on todennut, ettei heidän yritysidea ole kannattava, mikä täyttää yhden koulutuksen tavoitteista.

Oppimismotivaatio näkyy tutkinnon suorittamisen jälkeisenä koulutushalukkuutena sekä tahtona kehittää omaa työtään. Oppimaan oppimisvalmiuksien arvioinnissa tulee huomioida

motivaatio oppimiseen, tiedonkäsittely, itseluottamus sekä oman oppimisen tunteminen. Ennen koulutuksen aloitusta opiskelijoiden motivaatio selvitetään haastatteluilla, ja myös liikeidean läpikäymisellä. Avausseminaarissa pyritään karsimaan pois sellaisia opiskelijoita, joiden taidot riittävät itsenäisempään yrityksen perustamiseen esimerkiksi Travel Park -yrityshautomossa. Tuloksista ilmenee, että haastatteluiden avulla on saatu koulutukseen henkilöitä, jotka ovat motivoituneita lähtemään yrittäjiksi ja joiden lähtötaso yritystietoudessa on ollut pääasiassa alhainen. Osa on saanut koulutuksen aikana rohkaisua sekä vertaistukea muilta opiskelijoilta. Opiskelijoille on tarjottava valmiudet elinikäiseen oppimiseen jo koulutuksen aikana. Koulutuksen jälkeen opiskelijoilla on mahdollisuus siirtyä Travel Park -yrityshautomoon, jossa on mahdollista saada lisää apua yritystoiminnan käynnistämiseen. Tutkimustulokset osoittavat, että yrittäjät kaipaavat päivitystä osaamiselleen ja tulevat yrittäjät tarvitsisivat vielä lisäkoulutusta. Osa on jatkanut opintojaan tai suorittanut lisäopintoja.

Kommunikaatiovalmiuksia voidaan pitää koulutuksen vaikuttavuuden mittareina. Polku matkailuyrittäjäksi -koulutus sisältää esiintymistaitojen päivitystä. Tutkimuksesta käy ilmi, että opiskelijat olivat pääasiassa hyvin tyytyväisiä esiintymistaito ja suullinen viestintä aihealueeseen. Koulutustarjontaa ja koulutuspituuksia voidaan arvioida koulutusjärjestelmän tasolla, jolloin tarkastellaan aloituspaikkojen määrää ja koulutuksen kestoa. Polku matkailuyrittäjäksi -koulutukselle on ollut enemmän kysyntää, kuin mitä koulutusta on voitu järjestää. Koulutuksen kesto on noin neljä kuukautta. Tutkimuksesta ilmenee, että koulutuksen pituuteen oltiin tyytyväisiä, ja opiskelijat kokivat ajan olevan riittävä sekä koulutuksen ulkopuoliselle elämälle että liiketoimintasuunnitelman kehitykseen.

Jotta koulutus olisi ajankohtaista, tulisi sen tarjota tuoreinta tietoa ja vastata työelämän muuttuviin tarpeisiin. Jos ajankohtaisuuteen liitetään vielä tietyt kommunikaatiovalmiudet, tärkeäksi oman koulutusalan kannalta nousee uusimman tieto- ja viestintätekniikan käyttötaidot. Polku matkailuyrittäjäksi -koulutus sisältää sähköistä markkinointia. Tutkimuksen mukaan osa opiskelijoista oli kuitenkin tyytymättömiä Internet-markkinoinnin osuuteen koulutuksessa.

Opetuksen laatuun vaikuttaa opetusympäristön mielekkyys. Koulutusta järjestetään Haaga-Helia ammattikorkeakoulussa, Haagan toimipisteessä. Tutkimuksen mukaan koulutustiloihin oltiin tyytyväisiä. Henkilöstön arvioinnissa huomioidaan muodollista pätevyyttä ja ammattitaitoa sekä yhteyttä työelämään. Opetus on kouluttajien sekä työelämästä tulevien luennoitsijoiden vastuulla. Tutkimuksesta käy ilmi, että opiskelijat olivat todella tyytyväisiä kouluttajiin ja luennoitsijoihin, sekä vuorovaikutukseen opiskelijoiden ja kouluttajien välillä.

Tiloja ja laitteita arvioitaessa selvitetään, mahdollistavatko ne opetusmenetelmien monipuolisen käytön. Tiloihin oltiin siis tyytyväisiä, kuten jo aiemmin mainittiin. Koulutuksen opetusmenetelminä käytettiin lähiopetusta, etätehtäviä, verkko-opintoja ja ryhmätöitä, konsultointeja, yrityspeliä sekä yritysvierailuja. Tutkimustuloksista selviää, että opetusmenetelmät koettiin pääasiassa tyydyttäväksi tai hyväksi. Lähiopetustunnit ovat edelleen merkittävässä asemassa koulutusta järjestettäessä, ja verkko-opintojen vähyyks karsii opintojen joustavuutta. Opetusmenetelmien suhteen tutkimuksessa käykin ilmi, että juuri verkko-opinnoissa olisi parannettavaa. Myös yrityspeli arvioitiin heikohkoksi ja lisäksi toivottiin enemmän yritysvierailuja.

Yrittäjyyttä tutkittaessa selvitettiin koulutukseen osallistuneiden yrittäjyystilannetta. Tutkimuksen yrittäjäksi lähteneet henkilöt sopivat hyvin keskiverron suomalaisyrittäjän profiiliin. Reilu 40 prosenttia Suomen yrittäjistä on 35-49 -vuotiaita ja myös runsas 40 prosenttia yrittäjistä on täyttänyt 50-vuotta. Iältään tutkimuksen yrittäjäksi lähteneet henkilöt sopivat tähän ikähaarukkaan hyvin, sillä suurin osa heistä oli 45-vuotiaita tai sitä vanhempia. Suomen yrittäjien koulutustaso on yleensä ollut muita palkansaajia alempi, mutta yrittäjien koulutustaso on lähtenyt nousuun samoin kuin naisyrittäjien määrä. Tämä kuvaa hyvin myös tutkimuksen yrittäjiä, sillä osalla yrittäjistä korkein koulutusaste oli toisen asteen koulutus, mutta suuremmalla osalla koulutusaste oli tätä korkeampi. Suurin osa tutkimuksen yrittäjistä oli myös naisia. Yritysmuodoista yleisimpiä niin Suomessa yleensä kuin tutkimuksen yrityksistäkin olivat toiminimi ja osakeyhtiö. Sama pätee yritysten kokoon, eli suurin osa oli pieniä yrityksiä. Tutkimuksen yrityksistä 2-5 henkilön yritykset olivat yleisimpiä, tämän jälkeen eniten oli yksinyrittäjiä ja sen jälkeen osakkaita yrityksessä.

Yrittäjäksi lähtemiselle voi olla sekä työntäviä syitä, jotka pakottavat yrittäjyyteen, että vetäviä syitä, jotka rohkaisevat yrittäjyyteen. Tutkimuksen yrittäjäksi lähteneillä henkilöillä työntäviä syitä yrittäjyyteen olivat työttömyys, työpaikan ja alan vaihto. Vetäviä syitä olivat puolestaan se, että yrittäjyys nähtiin yhtenä työllistymisen vaihtoehtona, sekä halu perustaa oma yritys. Yrityksen perustamiseen voi vaikuttaa myös työhistoria. Osalla tutkimuksen yrittäjäksi lähteneillä henkilöillä aiempi työkokemus matkailualalta rohkaisi lähtemään matkailualalle yrittäjäksi. 5/6 perustetusta yrityksestä toimi hotelli-, ravintola tai matkailualalla. Yritykset perustettiin vuosina 2005-2008, jolloin yleisestikin matkailualan uusien yritysten määrä Suomessa kasvoi.

Matkailualan yrittäjillä voidaan sanoa olevan muihin aloihin verrattuna hieman korkeampi riski epäonnistua. Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen jälkeen perustetuista yrityksistä yksi henkilö oli lopettanut aktiivisen yritystoiminnan. Syitä tähän olivat taloustilanne, alhainen menekki ja huono sijainti. Taloustilanne vaikuttaa nopeasti vapaa-ajan kulutuskäyttäytymiseen, joten mat-

kailualan yritykset ovat hyvin herkkiä talouden heilahteluille. Sijainti on yksi matkailuyrittäjyyden menestystekijöistä, joten sen epäonnistuessa yrityksen toiminta voi olla vaarassa. Myös kansainvälisellä tasolla sijainti ja alhainen menekki ovat yleisiä syitä yritystoiminnan loppumiseen. Tärkeimmiksi osaamisen kehittämisalueiksi matkailualan yrittäjät kokevat markkinoinnin sekä henkilöstön kehittämisen ja koulutuksen. Myös osa tutkimuksen yrittäjäksi lähteneistä henkilöistä nosti markkinoinnin koulutuksen sellaiseksi osa-alueeksi, mihin he olisivat kaivaneet lisäohjausta. Tämän lisäksi yhdeksi koulutuksen heikommiksi osa-alueiksi nousi henkilöstösuunnittelu. Toisaalta puhelinhaastatteluissa osa vastaajista sanoi, että henkilöstösuunnittelua käsiteltiin riittävästikin.

Mitä tulee yrittäjyyskoulutukseen, saattaa sen haasteena olla kouluttajien aidon kiinnostuksen puute ja harjaantumattomuus yrittäjyyskoulutukseen. Se, että kouluttajat opettavat pääasiassa omia erikoisalueitaan, saattaa jättää kokonaiskuvan yrittäjyydestä melko epäselväksi. Myös osa tutkimuksen henkilöistä kaipasi koulutukseen enemmän käytännönläheisyyttä, kuten vierailuja yrittäjien luona, jolloin yrittäjyydestä saisi realistisemmän kuvan. Lisäkoulutukselle olisi myös tarvetta, sillä yrittäjiltä edellytetään hyvin monipuolista osaamista. Gustaffson-Pesosen ja Sika-sen (2003, 8-9) tutkimusten mukaan yli puolet yrittäjyyskoulutuksen suorittaneista kaipasi lisäkoulutusta vielä yrittäjyyskoulutuksen jälkeenkin. Lisäkoulutustarvetta oli etenkin yrittäjäksi lähteneillä sekä yrittäjyyttä suunnittelevilla henkilöillä. Myös meidän tutkimuksemme perusteella lisäkoulutustarvetta on sekä yrittäjäksi lähteneillä että sitä suunnittelevilla henkilöillä.

Tutkimuksessa Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen vaikuttavuutta mitattiin sillä, lähtivätkö koulutuksen suorittaneet yrittäjiksi koulutuksen jälkeen. Vastanneista henkilöistä reilu kolmannes (6/16) lähti yrittäjäksi koulutuksen jälkeen, joten näin mitattuna koulutus ei ollut kovinkaan vaikuttavaa. Yrittäjyyttä suunnitteli kuitenkin vajaa puolet (7/16) kyselyyn vastanneista, heistä kuitenkin kaksi henkilöä totesi puhelinhaastattelussa, ettei aiokaan lähteä yrittäjäksi. Näin ollen yrittäjyyttä suunnittelee vajaa kolmas (5/16) vastanneista. Jos vaikuttavuutta mitataan yrittäjäksi lähteneiden ja yrittäjyyttä suunnittelevien yhteenlasketulla osuudella kaikista vastanneista, oli heidän osuustensa noin 69 prosenttia (11/16) vastanneista. Tällöin koulutuksen vaikuttavuus oli melko hyvä. Yrittäjäksi lähteminen voi viivästyä useista syistä, kuten rahoitus, perhesyyt ja epävarmuus yrityksen kannattavuudesta, jotka tutkimuksesta nousivat esiin. Nämä huomioon ottaen on ymmärrettävää, että osalla yrittäjäksi lähteminen viivästyy vuosilla.

7.2 Kehittämisehdotukset ja jatkotutkimusehdotukset

Yleisesti koulutukseen oltiin melko tyytyväisiä ja koulutuksen heikoimmiksi arvioidut kohdat olivat yksittäisten tai muutamien vastaajien esiintuomia. Opetusmenetelmistä parannettavaa olisi verkko-opinnoissa. Toinen heikoksi arvioitu opetusmenetelmä oli yrityspeli. Onnistunutta koulutuksessa olivat etenkin konsultoinnit sekä opetusvälineet. Yleisesti oppimisympäristö ja opetusmenetelmät ovat onnistuneet koulutuksessa melko hyvin, sillä niiden arvioitiin olleen enimmäkseen hyviä. Koulutus yleisesti, käsittäen sen hyödynnettävyyden, etenemistahdin, vuorovaikutuksen, ohjauksen ja palautteen, ennakkoon saadut tiedot koulutuksesta sekä kouluttajien ammattitaidon, on onnistunut hyvin. Näihin asioihin oltiin niin tyytyväisiä, ettei kehitettävää tutkimuksen perusteella löytynyt.

Koulutuksen sisällöstä etenkin markkinaselvitykseen, henkilöstösuunnitteluun, kirjanpitoon, verotukseen ja yrityslainsäädäntöön sekä eläke- ja työttömyysvakuutus ym. sosiaaliturvaan liittyviin asioihin tulisi käyttää enemmän aikaa, myös lähiopetustunneilla. Koulutuksen sisältö muuten on onnistunut melko hyvin, sillä sen arvioitiin olevan enimmäkseen hyvä. Toisaalta osa vastaajista arvioi koulutuksen sisällön olevan vain tyydyttävää tai jopa huonoa, joten useamman aihealueen kohdalla olisi hyvä käyttää aikaa enemmän aiheen käsittelyyn. Muutama vastaaja toi esiin sen, että etenkin Internet-markkinointia tulisi käydä läpi enemmän. Nykyään sähköinen markkinointi on hyvin oleellista yrityksen menestymisen kannalta. Matkailualalla myös erilaiset sähköiset varauskanavat ovat tärkeitä, elleivät jopa elintärkeitä jakelukanavia. Toisaalta osasta tutkittavista vuosista on kulunut jo jonkin verran aikaa ja koulutuksen sisältö on muuttunut vastaamaan paremmin nykyajan tarpeita, ja esimerkiksi sähköinen liiketoiminta on nostettu yhdeksi uudeksi osa-alueeksi.

Polku matkailuyrittäjäksi -koulutusta olisi hyvä tutkia jatkossa vuosittain ja syvällisemmin, jotta vastaajilla olisi vielä tuoreemmat mielikuvat koulutuksesta. Lisäksi vertailuryhmien käyttö voisi tuoda mielenkiintoista tietoa koulutuksen vaikuttavuudesta. Sellaisten henkilöiden kohdalla, jotka eivät lähteneet koulutuksen jälkeen yrittäjiksi, voisi tutkia tarkemmin päätökseen johtaneita syitä, ja miten heitä olisi voitu auttaa enemmän. Henkilöitä, jotka aikovat lähteä vielä yrittäjiksi voisi tutkia useamman vuoden päästä ja selvittää, moniko heistä on todella perustanut oman yrityksen. Yrittäjäksi lähteneiden kohdalla tulevaisuuden suunnitelmia voisi kartoittaa tarkemmin. Yleisesti voisi tutkia kaikkia koulutuksen suorittaneita ja selvittää, millaiselle lisäkoulutukselle tai koulutuksen päivitykselle olisi tarvetta.

7.3 Reliabiliteetti ja validiteetti

Tutkimusta tehtäessä on tärkeää saada luotettavaa ja totuudenmukaista tietoa. Luotettavuutta arvioitaessa käytetään käsitteitä reliabiliteetti ja validiteetti. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa täytyy aina arvioida tutkimuksen luotettavuus. Tutkimuksen reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimuksen mittaustulosten toistettavuutta eli tuloksen on oltava toistettavissa eri tutkimuskerroilla. Validiteetilla tarkoitetaan tutkimusmenetelmän kykyä mitata tutkittavana olevaa asiaa. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa, kuten kyselylomakkeissa, validiteetti saattaa kärsiä siitä, että vastaajat saattavat käsittää kysymykset eri tavalla kuin tutkija oli ne tarkoittanut. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa termien reliabiliteetti ja validiteetti käyttöä pyritään välttämään, mutta validiteetilla voidaan tarkoittaa sitä, ovatko kuvaus ja siihen liitetty selitys ja tulkinta yhteensopivia. Tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta parantaa kvalitatiivisen tutkimuksen validiteettia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 226-227; Kananen 2008, 79.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa reliabiliteetti koskee nimenomaan tutkijan toimintaa, eli sitä, kuinka luotettavaa tutkimuksen analysointi on. Huomionarvoista on, että haastattelujen tulos on aina seurausta tutkijan ja haastateltavan yhteistoiminnasta. Kahdella tutkimusmenetelmällä voidaan saada erilaiset tulokset, mutta tämä ei kerro kuitenkaan menetelmän heikkoudesta, vaan on seurausta muuttuneista tilanteista. Ihmisten käyttäytyminen riippuu nimittäin kontekstista ja vaihtelee ajan ja paikan mukaan. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 186, 189.)

Tutkimus tehtiin kvantitatiivisella menetelmällä, joka oli sähköinen kyselylomake sekä kvalitatiivisella menetelmällä, joka oli puhelinhaastattelu. Kyselylomakkeilla pyrittiin saamaan mahdollisimman paljon tietoa, jotta koulutuksen vaikuttavuus tulisi ilmi laajalti koulutuksen suorittaneiden keskuudessa. Puhelinhaastatteluiden tarkoituksena oli hankkia syvempää tietoa ja tarkentaa kyselylomakkeissa epäselviksi jääneitä vastauksia. Tutkimusmenetelmät olivat mielestämme oikeat koulutuksen vaikuttavuutta tutkittaessa. Pelkillä lomakkeilla tai haastatteluilla emme olisi saaneet yhtä kattavaa ja syvällistä tietoa tutkittavasta aiheesta. Sähköiset kyselylomakkeet olivat vaivaton tapa saada tietoa suuresta ihmisjoukosta ja useista aihealueista. Puhelinhaastattelut valittiin niiden nopean ja helpon toteuttamistavan vuoksi. Valinta osoittautui oikeaksi, sillä monet haastateltavat olivat niin kiireisiä, että haastatteluihin liikenä vain muutama minuutti.

Tutkimuksen reliabiliteetti sähköisten kyselylomakkeiden kärsii osaltaan siitä, että lomakkeiden pohjalta tehdyissä haastatteluissa muutamaa viikkoa myöhemmin oli osalla vastaajista mielipiteet jo muuttuneet. Sekä kyselylomakkeissa että haastatteluissa ilmeni ongelmia myös validitee-

tin toteutumisen suhteen. Lomakkeisiin vastatessaan osa vastaajista käsitti kysymykset eri tavoin kuin oli tarkoitettu, osittain kielimuurin takia. Samasta syystä puhelinhaastatteluissa osa haastateltavista ei täysin ymmärtänyt kaikkia kysymyksiä, joten vastaukset olivat vaikeatulkintaisia. Puhelinhaastatteluiden teossa ilmeni muutamia häiriötekijöitä, kuten taustamelu haastateltavien olinpaikasta johtuen, mikä vaikeutti haastatteluiden tekoa ja tulkittamista. Tutkimuksen validiteettia kokonaisuudessaan olisi parantanut vertailuryhmän käyttö, mutta sellaisen järjestäminen tähän tutkimukseen ei ollut mahdollista. Puhelinhaastatteluiden nauhoitus paransi tutkimuksen reliabiliteettia.

Tutkimuksen kohderyhmänä olivat kaikki koulutukseen osallistuneet vuosilta 2003 ja 2005-2007. Kohderyhmä muodostui kuitenkin lopulta niistä henkilöistä (54), joiden yhteystiedot olivat edelleen samat, kuin koulutukseen osallistuessa. Näin ollen olisi voinut olettaa, että koulutuksesta saataisiin mahdollisimman kattava ja paikkansapitävä kuva. Lopullinen vastaajien määrä kyselylomakkeissa jäi kuitenkin vähäiseksi (29,6 prosenttia), jonka vuoksi tutkimustulokset ovat enemmänkin suuntaa antava kuin yleistettävissä. Sama koskee myös puhelinhaastatteluja, joita tehtiin siis kahdeksan. Puhelinhaastatteluihin valittiin sellaiset henkilöt, joiden vastaukset kyselylomakkeisiin herättivät lisää kysymyksiä. Näin ollen puhelinhaastatteluiden yleistettävyys sellaisenaan on välttävä.

Kohderyhmän vastauksiin saattoi vaikuttaa merkittävästi se, että ainakin osalla vastaajista nykyhetken ja koulutuksen välillä oli kulunut jo pidempi aika. Näin ollen koulutusta saattoi olla vaikea muistaa tarkasti. Lisäksi koulutuksen sisältö on muuttunut jonkin verran kuluneiden vuosien aikana. Vastaajien mielestä koulutuksesta on siis voinut jäädä puuttumaan jotain, jonka he nykyään kokisivat tarpeelliseksi, ja jota koulutus tällä hetkellä sisältääkin. Tutkimustulosten käsittelyssä pyrittiin kuitenkin olemaan mahdollisimman objektiivisia ja tarkkoja.

7.4 Itsearviointi

Työn tavoitteena oli kartoittaa Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen vaikuttavuutta, selvittämällä perustiko koulutuksen suorittanut henkilö yrityksen koulutuksen jälkeen ja jos ei, niin miksi. Lisäksi halusimme selvittää mitä apua koulutuksesta on ollut yrittäjyyden aikana ja mitä siitä on jäänyt mahdollisesti puuttumaan. Tavoitteen, eli koulutuksen vaikuttavuuden selvittämisen, saavutimme osittain hyvin. Saimme selvitettyä, moniko koulutuksen suorittaneista on perustanut yrityksen, moniko suunnittelee yrityksen perustamista ja moniko ei lähtenyt yrittäjiksi. Syitä siihen, miksi osa vastaajista ei lähtenyt yrittäjiksi, emme saaneet kovin tarkasti selville. Kyselylomakkeissa vain kaksi henkilöä vastasi kysymykseen, jolla yritimme saada selville

päätökseen vaikuttaneita syitä. Puhelinhaastatteluissakaan emme voineet selvittää syitä tarkemmin, sillä haastatteluihin valituista henkilöistä vain kolme kuului ryhmään, jotka eivät aio yritystä perustaa. Näistäkin haastatteluihin vastasi vain kaksi, jotka olivat samat henkilöt kuin kyselylomakkeisiin vastanneet. Jos aikaa olisi ollut enemmän, olisi puhelinhaastatteluja voinut tehdä enemmänkin, jotta koulutuksen vaikuttavuus, ja syyt jättää yritys perustamatta olisivat tulleet vielä paremmin ilmi.

Tutkimuksen alaongelmina oli selvittää, mitä apua koulutuksesta on ollut yrittäjyyden aikana ja mitä koulutuksesta jäi puuttumaan. Näihin ongelmiin saimme mielestämme selvittävät vastaukset. Ensiksi mainittuun alaongelmaan saimme riittävästi tietoa jo kyselylomakkeilla, joten siihen emme enää tarvinneet tarkennusta puhelinhaastatteluissa. Jälkimmäiseen alaongelmaan saimme myös kattavasti vastauksia kyselylomakkeilla, mutta puhelinhaastatteluilla halusimme vielä selvittää mitä parannettavaa koulutuksen osa-alueissa olisi. Haastateltavat eivät kuitenkaan osanneet eritellä tarkemmin, millä tavoin osa-alueita olisi pitänyt parantaa.

Opinnäytetyön aihe on työn toimeksiantajalle tärkeä, sillä Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen vaikuttavuutta ei ole aiemmin tutkittu. Aihe on myös ajankohtainen, sillä koulutus on työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta ja jatkuvat muutokset työelämässä edellyttävät aikuisilta uudelleen koulutusta. Ajankohtaisuutta lisää se, että tämän hetken talouden heikko tila on johdannut työttömien määrän kasvuun, jolloin yrittäjyys voi nousta yhdeksi uudeksi työllistymisvaihtoehdoksi. Koulutuksella pyritään, kuten työvoimapolitiittisilla toimenpiteillä yleensäkin, myös työllistämään siihen osallistuneita henkilöitä.

Opinnäytetyöprosessin hallitsimme muutoin mielestämme hyvin, mutta emme onnistuneet pysymään alkuperäisessä aikataulussa. Emme kuitenkaan itse voineet vaikuttaa aikataulun venymiseen, sillä se venyi meistä riippumattomista syistä, kuten koulutuksen suorittaneiden yhteystietojen ym. muiden tietojen hitaasta saamisesta. Alun perin tutkimus oli tarkoitus tehdä vuosina 2004-2007 koulutukseen osallistuneille. Vuoden 2004 koulutukseen osallistuneiden yhteystietoja ei kuitenkaan löytynyt, jolloin ilmeni, ettei kyseisenä vuonna järjestetty koulutusta lainkaan. Tästä johtuen tutkimuksen toteutus viivästyi muutamalla kuukaudella. Tämän lisäksi joulun lomakausi viivytti tutkimuksen aloittamista. Viitekehyksen saimme koottua jo hyvissä ajoin, ainoastaan tutkimusosio siirtyi suunniteltua myöhemmäksi edellä mainituista syistä johtuen.

Suuresta osasta viitekehyksen aiheista meillä ei ollut aikaisempaa kokemusta. Yrittäjyyskoulutus ja matkailuyrittäjyys olivat ainoat aiheet, jotka sivusivat opintojamme, mutta esimerkiksi aihe-

seen liittyvää työkokemusta ei meistä kummallakaan ollut. Siksi opinnäytetyön tekeminen tuntui välillä haastavalta. Aihe kuitenkin kiinnosti meitä, sillä se oli työelämälähtöinen, ajankohtainen ja tarpeellinen toimeksiantajalleen. Lisäksi meitä kiinnosti selvittää, onko tällainen koulutus kannattava tapa aloittaa matkailualan yrittäjyystoiminta. Viitekehyksen lähteistä osa oli melko vanhoja. Näistä kuitenkin esimerkiksi opetushallituksen Tuloksellisuuden arviointimalli on kattava perusteos koulutusta arvioitaessa, eikä siitä ole tehty uudempaa versiota. Lisäksi teokset, jotka ovat Raivolan kirjoittamia tai toimittamia, kohdistuvat työmme aiheeseen lähes täydellisesti. Raivola vaikuttaisikin olevan yksi keskeisimpiä koulutuksen vaikuttavuuden asiantuntijoita, joten hänen teoksensa luovat hyvän pohjan viitekehysellemme ja tutkimuksellemme.

Meillä ei ollut aikaisempaa kokemusta kvantitatiivisen eikä kvalitatiivisen tutkimuksenkaan tekemisestä. Sähköisissä kyselylomakkeissa onnistuimme melko hyvin. Jälkeenpäin huomasimme kuitenkin, että olimme unohtaneet kysyä kyselylomakkeissa tutkimuksen kannalta joitakin oleellisia asioita, kuten henkilöiden mielipiteitä koulutuksen lähiopetuksen tasosta. Tutkimustuloksia analysoidessamme huomasimme myös, että joitakin asioita olisi kannattanut kysyä hieman eri tavalla analysoinnin helpottamiseksi. Esimerkiksi kysyttäessä henkilöiden toimenkuvaa ennen koulutusta ja toimenkuvaa tällä hetkellä, olisi pitänyt käyttää identtisiä vastausvaihtoehtoja, jotta olisimme voineet käyttää ristiintaulukointia, jolloin tulosten vertailu olisi ollut helpompaa. Puhelinhaastattelussa onnistuimme pääosin hyvin. Tuloksia analysoidessamme huomasimme kuitenkin, että joitakin asioita olisi ollut hyvä vielä tarkentaa puhelimessa. Välillä haastatellut puhuivat myös kysytyn asian vierestä, jolloin olisi ollut hyvä ohjata heidät takaisin asian ytimeen. Pääasiassa saimme haastattelussa kuitenkin vastaukset kaikkiin esittämiimme kysymyksiin.

Lähteet

Aho, S. & Koponen, H. 2007. Työvoimapolitiisiin toimenpiteisiin osallistuneiden seuranta II. Tutkimus rekisteriaineistosta vuosilta 2002-2005. Työpoliittinen tutkimus 324. Luettavissa: http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/06_tutkimus/tpt324.pdf. Luettu: 24.9.2009.

Aikuiskoulutusneuvosto 2008. Aikuiskoulutusneuvoston julkaisuja 19/2008. Aikuiskoulutuspolitiikka Suomessa 2010 -luvun alkuvuosina. Luettavissa: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/aikuiskoulutus_ja_vapaa_sivistystyoe/aikuiskoulutusneuvosto/julkaisut/liitteet/AKN_19_2008.pdf. Luettu: 17.9.2009.

Asplund, R. 2009. Työmarkkinoiden toiminnan ja toimivuuden vaikutus työllisyyteen ja työttömyyteen. Työ ja yrittäjyys 40/2009. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Helsinki. Luettavissa: http://www.tem.fi/files/23848/TEM_40_2009_tyo_ja_yrittajyys.pdf. Luettu: 10.10.2009.

Botha, M., Fairer-Wessels, F. & Lubbe B. 2006. Tourism Entrepreneurs. Juta and Co Ltd. Cape Town.

Crossley, J. C., Jamieson, L. M. & Brayley, R. E. 2007. Introduction to Commercial Recreation and Tourism. An Entrepreneurial Approach. 5. painos. Sagamore Publishing L.L.C. Champaign.

EK 2009a. Elinkeinoelämän keskusliitto. Työvoimapolitiikka ja työvoiman saatavuus. Luettavissa: <http://www.ek.fi/www/fi/tyoelama/tyovoima/index.php>. Luettu: 1.9.2009.

EK 2009b. Yrittäjäksi ryhtymisen tärkeimmät perustelut Suomessa (osuus vastanneista yrittäjistä)? Luettavissa: http://www.ek.fi/www/fi/tilastokuvat/yrittajyys_pk/kuvat/17.pdf. Luettu 30.9.2009.

EK 2009c. Jos ryhtyisin Suomessa yrittäjäksi tänään, mitä riskiä pelkäisin eniten (osuus vastanneista)? Luettavissa: http://www.ek.fi/www/fi/tilastokuvat/yrittajyys_pk/kuvat/18.pdf. Luettu: 30.9.2009.

Granbacka, J. & Kokkonen, V. 2006. Yrittäjyys ja innovaatioiden kaupallistaminen: opintokokonaisuuden vaikuttavuus. Helsingin kauppakorkeakoulu, Pienyrityskeskus. Mikkeli.

Gustafsson-Pesonen, A. & Sikanen, S. 2003. Yrittäjäkoulutuksesta yrittäjäksi. Helsingin kauppakorkeakoulu, Pienyrityskeskus. Mikkeli.

Haaga-Perho 2007. Vuoden 2007 Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen esittelymateriaali.

Haaga-Perho 2008a. Polku matkailuyrittäjäksi -koulutus. Luettavissa:

[http://www.haagaperho.fi/Haaga-](http://www.haagaperho.fi/Haaga-Perho/Suomeksi/Palvelut/Koulutuspalvelut/Matkailu/Polku_matkailuyrittajaksi_-koulutus.iw3)

[Perho/Suomeksi/Palvelut/Koulutuspalvelut/Matkailu/Polku_matkailuyrittajaksi_-koulutus.iw3](http://www.haagaperho.fi/Haaga-Perho/Suomeksi/Palvelut/Koulutuspalvelut/Matkailu/Polku_matkailuyrittajaksi_-koulutus.iw3). Luettu: 12.9.2009.

Haaga-Perho 2008b. Koulutuspalvelut. Luettavissa: [http://www.haagaperho.fi/Haaga-](http://www.haagaperho.fi/Haaga-Perho/Suomeksi/Palvelut/Koulutuspalvelut.iw3)

[Perho/Suomeksi/Palvelut/Koulutuspalvelut.iw3](http://www.haagaperho.fi/Haaga-Perho/Suomeksi/Palvelut/Koulutuspalvelut.iw3). Luettu: 2.10.2009.

Haaga-Perho 2008c. Tutkimus- ja kehityspalvelut. Luettavissa:

http://www.haagaperho.fi/Haaga-Perho/Suomeksi/Palvelut/TK_-palvelut.iw3. Luettu: 2.10.2009.

Haaga-Perho 2008d. Haaga-Perhon palvelut. Luettavissa: [http://www.haagaperho.fi/Haaga-](http://www.haagaperho.fi/Haaga-Perho/Suomeksi/Palvelut.iw3)

[Perho/Suomeksi/Palvelut.iw3](http://www.haagaperho.fi/Haaga-Perho/Suomeksi/Palvelut.iw3). Luettu: 12.9.2009.

Haaga Yhtymä 2007. Haaga Yhtymän organisaatio. Luettavissa:

<http://www.haaga.fi/organisaatio.html>. Luettu: 2.10.2009.

Haaga Yhtymä 2008. Haaga Instituutti -säätio. Tasekirja 31.12.2008. Toimintakertomus ja tilinpäätös.

Harju-Autti, A. 2009. Matkailun yleisosa. Toimialaraportti 9/2009. TEM:n ja TE-keskusten julkaisu. Luettavissa:

http://www.temtoimialapalvelu.fi/files/894/Matkailun_yleisosa_2009_netti.pdf. Luettu: 14.1.2010.

Harvey, L. & Green, D. 1993. Defining Quality. Assesment & Evaluation in Higher Education. Teoksessa Vaso, J. 2000. Ammatillisen koulutuksen laatu ja sen arviointi, s. 20. Opetushallitus. Helsinki.

Havas, K., Jaakonaho, K., Rantanen, P. & Sievers, K. 2006. Matka 2020. Matkailukoulutuksen määrällinen ja laadullinen ennakointi. Haaga Instituutin ammattikorkeakoulun julkaisuja.

HAAGA tutkimuksia 2. Helsinki.

Henry, C., Hill, F. M. & Leitch, C. M. 2004. The Effectiveness of Training for New Business Creation. *International Small Business Journal*, 22, 3, s. 249-271. Teoksessa Granbacka, J. &

Kokkonen, V. 2006. Yrittäjyys ja innovaatioiden kaupallistaminen: opintokokonaisuuden vaikuttavuus. Helsingin kauppakorkeakoulu, Pienyrityskeskus. Mikkeli.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö.

Gaudeamus Helsinki University Press. Helsinki.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Helsinki.

Hämäläinen, K. & Tuomala, J. 2006. Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden vaikutusten arviointi. Työpoliittinen tutkimus 315. Työministerö. Helsinki.

Kananen, J. 2008. Kvantti. Kvantitatiivinen tutkimus alusta loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylä.

Kauhanen, M., Lilja, R. & Savaja, E. 2006. Työvoimapolitiittisen koulutuksen vaikuttavuus kysynnän näkökulmasta. Työpoliittinen tutkimus 313. Työministeriö. Helsinki.

Kemppainen, J. 2009. Haaga-Perho. ”Tehtävämme on tuottaa uutta tietoa ja osaamista palveluiloille ja asiantuntijaorganisaatioihin.” Luettavissa:

<http://www.haagaperho.fi/loader.aspx?id=b019979f-6b77-454b-b3dc-0ad432a20335>. Luettu: 12.9.2009.

Kemppainen, J. 2009. Tuotejohtaja. Haaga-Perho. Helsinki. 12.5.2009.

Kirjonen, J., Mutka, U., Filander, K. & Valkeavaara, T. 2000. Oppiminen työssä ja pääoman uudet muodot. Teoksessa Raivola, R. (toim.). Vaikuttavuutta koulutukseen: Suomen Akatemian koulutuksen vaikuttavuusohjelman tutkimuksia, s. 153-154, 157. Suomen Akatemian julkaisuja 2/00. Oy Edita Ab. Helsinki.

Kokkonen, V. 2007. Perusta oma yritys -koulutusohjelman vaikuttavuus. Helsingin kauppakorkeakoulu, Pienyrityskeskus. Mikkeli.

Kokkonen, V. 2006. Oma yritys -koulutusohjelman vaikuttavuus. Helsingin kauppakorkeakoulu, Pienyrityskeskus. Mikkeli.

KTM 2006. Kauppa- ja teollisuusministeriö. Suomen matkailustrategia vuoteen 2020 & Toimenpideohjelma vuosille 2007-2013. KTM julkaisuja 21/2006. Luettavissa:
[http://ktm.elinar.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/all/3D61DB118241A034C22571800022FEC4/\\$file/jul21elo_2006_netti.pdf](http://ktm.elinar.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/all/3D61DB118241A034C22571800022FEC4/$file/jul21elo_2006_netti.pdf). Luettu: 22.9.2009.

Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 631/21.8.1998

Lee, L. & Wong, P-K. 2003. Attitude towards Entrepreneurship Education and new Venture Creation. *Journal of Enterprising Culture*, 11, 4, s. 339-357. Teoksessa Granbacka, J & Kokkonen, V. 2006. Yrittäjyys ja innovaatioiden kaupallistaminen: opintokokonaisuuden vaikuttavuus. Helsingin kauppakorkeakoulu, Pienyrityskeskus. Mikkeli.

Manninen, J. 2001. Effectiveness of Labour Market Oriented Training. Teoksessa Kontiainen, S. & Nurmi, K. (toim.). Effectiveness of Adult Education. Historical and Evaluative Studies in Finland, s. 82-83, 97-98. University of Helsinki, Department of Education. Helsinki.

Myllylä, M. & Pukkio, M. 2007. Työvoimakoulutus osana työvoimapolitiikkaa. Arvioita työvoimakoulutuksen toimivuudesta. Työhallinnon julkaisu 384. Luettavissa:
http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/07_julkaisu/thj384.pdf. Luettu: 24.9.2009.

Nurmi, K. & Kontiainen, S. 2000. Aikuiskoulutuksen vaikuttavuus. Teoksessa Raivola, R. (toim.). Vaikuttavuutta koulutukseen: Suomen Akatemian koulutuksen vaikuttavuusohjelman tutkimuksia, s. 31-32, 35-38, 40, 45. Suomen Akatemian julkaisuja 2/00. Oy Edita Ab. Helsinki.

Opetushallitus 1998. Koulutuksen tuloksellisuuden arviointimalli. Arviointi 7/1998. Opetushallitus. Helsinki.

Opetusministeriö. Aikuiskoulutus ja vapaa sivistystyö. Luettavissa:
http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/aikuiskoulutus_ja_vapaa_sivistystyoe/?lang=fi. Luettu: 22.9.2009.

Pohjanpää, K., Niemi, H. & Ruuskanen, T. 2008. Osallistuminen aikuiskoulutukseen. Aikuiskoulutustutkimus 2006. Tilastokeskus. Helsinki.

Poukka, A. 2010. Hankekoordinaattori. Haaga-Perho. Helsinki. 27.1.2010.

Raivola, R. 2000. Tehoa vai laatua koulutukseen? WSOY. Juva.

Raivola, R., Valtonen, P. & Vuorensyrjä, M. 2000. Käsitteet, mallit ja indikaattorit koulutuksen tehokkuutta ja vaikuttavuutta arvioitaessa. Teoksessa Raivola, R. (toim.). Vaikuttavuutta koulutukseen: Suomen Akatemian koulutuksen vaikuttavuusohjelman tutkimuksia, s. 11-14, 25. Suomen Akatemian julkaisuja 2/00. Oy Edita Ab. Helsinki.

Saks, N. & Gaglio, C. M. 2002. Can Opportunity Identification be Taught? Journal of Entrepreneurship Culture, 10, 4, s. 313-347. Teoksessa Granbacka, J. & Kokkonen, V. 2006. Yrittäjyys ja innovaatioiden kaupallistaminen: opintokokonaisuuden vaikuttavuus. Helsingin kauppakorkeakoulu, Pienyrityskeskus. Mikkeli.

Salakari, H. 2009. Toiminta ja oppiminen: koulutuksen kehittämisen tulevaisuuden suuntaviivoja ja menetelmiä. Eduskills Consulting. Ylöjärvi.

Sexton, D. L. & Bowman, N. B. 1984. Entrepreneurship Education: Suggestion for Increasing Effectiveness. Journal of Small Business Management, 22, 2, s. 18-25. Teoksessa Granbacka, J. & Kokkonen, V. 2006. Yrittäjyys ja innovaatioiden kaupallistaminen: opintokokonaisuuden vaikuttavuus. Helsingin kauppakorkeakoulu, Pienyrityskeskus. Mikkeli.

TEM 2008. Työ- ja elinkeinoministeriö. Yrittäjyyskatsaus 2008. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 25/2008. Edita Publishing Oy. Luettavissa: http://www.tem.fi/files/20315/TEMjul_25_2008_Tyo_ja_yrittajyys.pdf. Luettu: 18.9.2009.

TEM 2009. Työ- ja elinkeinoministeriö. Työllisyyskatsaus. Luettavissa: <http://www.tem.fi/files/25594/MARRAS09.pdf>. Luettu: 13.1.2010.

Tiainen, P. 2007. Lähivuosien työvoimatarpeet ja niiden kattaminen aikuiskoulutuksen keinoin. Taustamuistio aikuiskoulutusneuvostolle. Teoksessa Aikuiskoulutusneuvoston julkaisuja 19/2008. Aikuiskoulutuspolitiikka Suomessa 2010 -luvun alkuvuosina, s. 76, 83-85, 92-93, 96. Luettavissa:

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/aikuiskoulutus_ja_vapaa_sivistystyoe/aikuiskoulutusneuvosto/julkaisut/liitteet/AKN_19_2008.pdf. Luettu: 17.9.2009.

Tilastokeskus 2009a. Aikuiskoulutustutkimus. Aikuisten koulutukseen osallistuminen yleistä Pohjoismaissa. Luettavissa: http://www.stat.fi/til/aku/2006/04/aku_2006_04_2009-04-24_tie_001_fi.html. Luettu: 22.9.2009.

Tilastokeskus 2009b. Työllisiä 100 000 vähemmän kuin vuosi sitten. Luettavissa: http://www.stat.fi/til/tyti/2009/11/tyti_2009_11_2009-12-22_tie_001_fi.html. Luettu: 13.1.2010.

Tilastokeskus 2009c. Katsaus yrityksiin ja toimipaikkoihin 2007. Luettavissa: http://tilastokeskus.fi/til/syr/2007/01/syr_2007_01_2009-02-10_kat_001.html. Luettu: 18.9.2009.

Tilastokeskus 2009d. Aloittaneiden yritysten määrä väheni edelliseen vuoteen verrattuna - lopettaneiden yritysten määrä jatkoi nousuaan. Luettavissa: http://tilastokeskus.fi/til/aly/2009/02/aly_2009_02_2009-10-29_tie_001_fi.html. Luettu: 13.1.2010.

Tilastokeskus 2008. Aloittaneiden yritysten määrä kääntyi laskuun - lopettaneiden yritysten määrä jatkaa nousuaan. Luettavissa: http://tilastokeskus.fi/til/aly/2007/04/aly_2007_04_2008-04-24_tie_001_fi.html. Luettu: 18.9.2009.

Travel Park 2009a. Konsepti. Luettavissa: http://www.travelpark.fi/Travel_Park/suomeksi/Palvelut/Konsepti.iw3. Luettu: 31.8.2009.

Travel Park 2009b. Hakeutuminen. Luettavissa : http://www.travelpark.fi/Travel_Park/suomeksi/Palvelut/Konsepti/Hakeutuminen.iw3. Luettu: 31.8.2009.

Travel Park 2009c. Verkosto. Luettavissa: http://www.travelpark.fi/Travel_Park/suomeksi/Palvelut/Konsepti/Verkosto.iw3. Luettu: 31.8.2009.

Työ- ja elinkeinotoimisto 2009a. Matkailuyrittäjyyteen valmentava koulutus. Luettavissa:
http://www.mol.fi/utbildningar/browseCourses.html?locale=fi_FI&searchType=professionList&courseId=614056&sortBy=&professionId=211&pageIndex=0. Luettu: 8.10.2009.

Työ- ja elinkeinotoimisto 2009b. Työvoimakoulutus. Luettavissa:
http://www.mol.fi/mol/fi/03_koulutus_ura/01_tyovoimakoulutus/index.jsp. Luettu: 2.9.2009.

Työ- ja elinkeinotoimisto 2009c. Mitä työvoimakoulutus on? Luettavissa:
http://www.mol.fi/mol/fi/03_koulutus_ura/01_tyovoimakoulutus/01_mita_tyovoimakoulutus_on/index.jsp. Luettu: 2.9.2009.

Valjakka, M. 2003. Yrittäjäkoulutuksen vaikuttavuus ja tarkoituksenmukaisuus: pohdintaa. Työpapereita 2. Lappeenrannan teknillinen yliopisto. Lappeenranta.

Vaso, J. 2000. Ammatillisen koulutuksen laatu ja sen arviointi. Opetushallitus. Helsinki.

**POLKU MATKAILUYRITTÄJÄKSI –
KOULUTUS, I – jakso
6.9.2007 -12.10.2007, klo 9.00 – 16.00**

	AIHE	VETÄJÄ	LUOKKA
6.9. klo. 9.00 klo 12.30 klo 13.15- 16.00	Opintojen avaus Työvoimatoimiston terveiset Käytännön asiat Esittelyt Kiertokävely Lounas Matkailun toimintaympäristö	Juha Kemppainen Kai Halonen Anu Poukka Kirjasto Juha Kemppainen	L303
7.9. klo. 9.00 klo. 12.00 -12.30 klo 12.30 – 16.00	Liikeideatyöskentelyn alolitus Arvot, missio ja visio Tuotekehitysharjoitus Lounas S&A messut	Juha Kemppainen Anu Poukka	L303 Messukeskus
13.9. klo. 9.00 - 12.00 klo. 12.00 – 12.45 klo. 12.45 – 16.00	Johdatus yrityksen perustamiseen Lounas Matkailun alueellinen kehittäminen	Rami Tervomaa Hannu Piirainen	L303
14.9. klo. 9.00 - 11.00 11.00 – 11.45 11.45- 14.00 14.00 – 16.00	Verkko-opiskelu ja Moodle - koulutus Lounas Laadun kehittäminen Laatuverkko käytännössä	Anu Poukka Nina Boman Nina Boman	G206 L303 G206
18.9 klo. 13.00 – 19.00.	Tuotetestaus - Travel Park – esittely - Yrittäjän puheenvuoro - Mystery Shopping	Rami Tervomaa Juha Kemppainen Anu Poukka	Höyrylaiva s/s Norkulla Pohjoisranta 2, Helsinki

20.9 klo. 9.00 – 16.00.	Matkailujuridiikka - matkailun lainsäädäntö	Ulla Huovinen	L303
21.9. klo 9.00 klo 12.30 – 13.15 klo. 13.15-16.00	Matkailumarkkinointi - rakenteet - kanavat - tuotemarkkinointi Lounas Sähköinen markkinointi	Juha Kempainen Jari Auranen	L303
27.9. klo 8.00 – 16.30	Maaailman matkailupäiväseminaari (kts. erillinen ohjelma)	ulkopuoliset puhujat	Finlandia- talo
28.9. klo. 9.00 – 16.00	Yrityksen verotus ja budjetointi	Timo Saranpää	G317
4.10 klo 9.00 – 16.00	Yrityksen kannattavuuslaskelmat	Rami Tervomaa	G207
5.10. klo 9.00 – 16.00	Liikeideakoulutus	Topi Koskinen	A423
11.10. klo. 9.00 – 16.00	Yrityspeli	Timo Saranpää	Ryhmätyö- tilat, L309
12.10. klo. 9.00 – 16.00	Yrityspeli	Timo Saranpää	Ryhmätyö- Tilat, L309

**POLKU MATKAILUYRITTÄJÄKSI –
KOULUTUS, II – jakso
15.10. – 21.12.2007, klo 9.00 – 16.00**

**12 lähiopetuspäivää + 6 ryhmätyöpäivää
sekä erikseen 1 x ½ pv konsultointia**

	AIHE	VETÄJÄ	LUOKKA
25.10 klo. 9.00 – 16.00.	Matkailuyrittäjänä toimiminen ja viestiminen	Kirsti Sergejeff	G307
26.10.	Mystery Shopping tulosten purku Tutkimusten hyödyntäminen matkailuyrityksissä Oman tutkimusohjelman tekeminen	Petteri Ohtonen	G307
1.11.	Yrityksen taloudellinen menestyminen → Miten teen tulosta? Yrityksen tunnusluvut	Timo Saranpää	A424
2.11.	Finnveran lainat Hankerahoitus	Finnveran edustaja Anu Poukka	G317
8.11.	Kannattavuuslaskelmani päivitys 2. konsultointi lista TE-keskuksen yritystuet	Rami Tervomaa	G207
9.11.	Yritysklinikka - Vantaa Arvonlisäveroitus Tutustuminen Travel Park tiloihin	Rami Tervomaa	Leija – Vantaan yrityspalvelukeskus, Eläntie 3, Vantaa Travel Park / Leija
13.11. klo 8.30 – 15.30	Asiakkuudet ja niiden kehittäminen	Tia Hoikkala	L309
15.11.	Yrityksen käynnistämismvaiheen juridiikka ja sopimukset	Ulla Huovinen	A424

16.11.	Esiintymisen brush up – esiintymistaitojen päivitys	Päivi Mattsoff	L303
22.11.	Ryhmätyöpäivä – tehtävien purku	Juha Kemppainen	L303
23.11.	Ryhmätyöpäivä		L303
29.11.	Verkostoitumispäivä Hangon Kaupungin Matkailutoimisto Espoon matkailu Oy Yrityspalvelut / Tapiola Vantaan kaupunki	Anu Poukka Marika Pulliainen Jaana Tuomi Jyrki Myllyperkiö Leena Pere-Olkkonen	L303
30.11.	Neuvottelu, kokous ja palaveritoiminta (idean myynti ryhmäviestintätilanteissa)	Päivi Mattsoff	L303
13.12.	Talouselaskelmien päivitys ja palaute Helsingin kaupunki – kaupungin toiveet ja tarjonta uudelle matkailuyrittäjälle	Rami Tervomaa Antti Kaivonen	G207 L309
14.12.	Matkailuyrityksen markkinointi	Susanna Kulmala	L309
19.12. klo 8.30 – 15.30	Laadulla tuloksiin	Tia Hoikkala	L303
20.12.	Liiketoimintasuunnitelma, Tuotekuvaus 1 kpl Talouslaskelma → palautus 19.12. Palautekeskustelu koulutuksesta	Juha Kemppainen Petteri Ohtonen Tia Hoikkala Rami Tervomaa Anu Poukka	L301
21.12.	Juhlalounas Päätäjäiset Todistusten jako	Juha Kemppainen	Juhlakabinetti / BW Hotel Haaga

Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen vaikuttavuustutkimus

A. TAUSTATIEDOT

1) Sukupuoli (valitse rastittamalla oikea vaihtoehto)

- Nainen
 Mies

2) Ikä ennen koulutuksen aloitusta (valitse rastittamalla oikea vaihtoehto)

- alle 25
 25-34
 35-44
 45-54
 yli 54

3) Äidinkieli

- Suomi
 Ruotsi
 Muu, mikä

4) Korkein koulutusasteesi ennen Polku matkailuyrittäjäksi - koulutusta (valitse rastittamalla oikea vaihtoehto)

- Ei muuta koulutusta
 Työn ohessa saatu koulutus, kurssit
 Toisen asteen koulutus (ammattikoulu, kauppakoulu tai vastaava)
 Ammattikorkeakoulu
 Akateeminen loppututkinto (Yliopisto, korkeakoulu)

5) Miltä alalta tai aloilta olet saanut tutkinnon ennen Polku matkailuyrittäjäksi -koulutusta?

6) Toimenkuvasi ennen Polku matkailuyrittäjäksi -koulutusta (valitse rastittamalla oikea vaihtoehto)

- Yrittäjä
- Ylempi toimihenkilö
- Alempi toimihenkilö
- Työntekijä
- Opiskelija
- Eläkeläinen
- Työtön
- Äitiys- / isyyslomalla / hoitovapaalla
- Muu, mikä

7) Miltä eri toimialoilta olet hankkinut työkokemusta ennen Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen aloittamista?

8) Milloin aloitit Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen? (Jos olet aloittanut koulutuksen useampana vuonna, ilmoita viimeisin aloitusvuotesi.)

- 2003
- 2005
- 2006
- 2007

9) Mikä tai mitkä olivat syyt Polku matkailuyrittäjäksi -koulutukseen hakeutumiseesi? (valitse rastittamalla oikea tai mielipidettäsi lähimpänä oleva vaihtoehto / vaihtoehdot)

9) Mikä tai mitkä olivat syyt Polku matkailuyrittäjäksi -koulutukseen hakeutumiseesi? (valitse rastittamalla oikea tai mielipidettäsi lähimpänä oleva vaihtoehto / vaihtoehdot)

- Työttömyys, kauanko työttömyytesi oli kestänyt kuukausina
- Työpaikan vaihtaminen
- Alan vaihtaminen
- Halu perustaa oman yritys
- Muu, mikä

Seuraava -->

Lähetä

B. POLKU MATKAILUYRITTÄJÄKSI -KOULUTUS

10) Arvioi oppimisympäristöä, opetusmenetelmiä ja koulutusta asteikolla 1-5 (1= erittäin huono, 2= huono, 3= tyydyttävä, 4=hyvä, 5= erittäin hyvä, 6= en osaa sanoa / osallistunut)

	1	2	3	4	5	6
Opetusvälineet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tilat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Oppimismateriaalit	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ryhmätyöt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Etätehtävät	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Verkko-opinnot	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Konsultoinnit	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Yrityspeli	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Koulutus vastasi siitä ennakoon saatuja tietoja	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Koulutuksen etenemistahti	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vuorovaikutus opiskelijoiden ja kouluttajien välillä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Luennoitsijoiden ja kouluttajien ammattitaito ja pätevyys	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ohjaus ja palaute	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Koulutuksen hyödynnettävyys työelämässä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Koulutuksen hyödynnettävyys oman yrityksen toiminnassa	☐	☐	☐	☐	☐	☐

11) Miten koulutuksessa onnistuttiin auttamaan seuraavissa yrittäjyyden osa-alueissa asteikolla 1-5? (1= erittäin huono, 2= huono, 3= tyydyttävä, 4=hyvä, 5= erittäin hyvä, 6= en osaa sanoa / osallistunut)

	1	2	3	4	5	6
Henkilökohtaiset yrittäjän valmiudet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Liikeidean laatiminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Liiketoimintasuunnitelman valinta ja muokkaus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Yritysmuodon valinta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Markkinoinnin suunnittelu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Markkinaselvitys	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tuotteiden ja palvelujen suunnittelu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilöstösuunnittelu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Matkailuyrityksen laatu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Yrityksen perustaminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Esiintymistaito ja suullinen viestintä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sopimusten tekeminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Yrityksen asiapapereiden hallinta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Yrityksen toiminnan kehittäminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tulevaisuuteen varautuminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Oman osaamisen arviointi ja kehittäminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Myynti- ja asiakaspalvelutaidot	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Verkostoituminen matkailualalla	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Talouden suunnittelu ja ohjaus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hinnoitteluosaaminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rahoitus ja tuet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kirjanpidon, verotuksen ja yrityslainsäädännön osaaminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Eläke- ja työttömyysvakuutuksen ym. sosiaaliturvaan liittyvien asioiden osaaminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

12) Miten arvioit koulutuksen onnistuneen kokonaisuutena?

Käytä kouluarvosanoja 4-10.

13) Mitä koulutuksesta jäi mahdollisesti puuttumaan? Mihin olisit kaivannut lisätietoa / ohjausta?

<< Edellinen	<u>S</u> seuraava >>	Lähetä
--------------	----------------------	--------

C. NYKYTILANNE

14) Oma tilanne työmarkkinoilla tällä hetkellä (valitse rastittamalla oikea / oikeat vaihtoehdot)

- Päätoiminen yrittäjä, toimiala
- Sivutoiminen yrittäjä, toimiala
- Ylempi toimihenkilö, toimiala
- Alempi toimihenkilö, toimiala
- Työntekijä, toimiala
- Opiskelija, koulutusala
- Eläkeläinen
- Työtön
- Äitiys- / isyyslomalla / hoitovapaalla
- Muu, mikä

15) Mitä muutoksia työtilanteessasi tapahtui koulutuksen päättymisen ja nykyhetken välillä?

16) Mikäli työllistyt Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen aikana tai sen jälkeen, oliko Polku-koulutuksella vaikutusta työllistymiseesi? (valitse rastittamalla mielipidettäsi lähimpänä oleva vaihtoehto)

- Erittäin paljon
- Paljon
- Tyydyttävästi
- Vähän
- Erittäin vähän

17) Lähditkö / tuletko lähtemään yrittäjäksi Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen jälkeen? (valitse rastittamalla sopivin vaihtoehto)

- Olen jo yrittäjä
- Olin yrittäjänä koulutuksen jälkeen, mutta en enää toimi yrittäjänä
- Tulen perustamaan yrityksen tulevaisuudessa
- En todennäköisesti lähde yrittäjäksi

<-- Edellinen	Seuraava -->	Lähetä
---------------	--------------	--------

18) Milloin perustit yrityksen?

20

19) Jos perustit yrityksen myöhemmin kuin vuosi koulutuksen päättymisestä, mitkä syyt siihen vaikuttivat?

20) Onko / oliko yrityksesi jossakin yrityshautomossa?

- Kyllä on, missä yrityshautomossa
- Yritys oli yrityshautomossa, missä yrityshautomossa
- Tulevaisuudessa on tarkoitus siirtyä yrityshautomoon, mihin yrityshautomoon
- Ei

21) Toimitko Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen jälkeen sivutoimisena yrittäjänä? Jos toimit, niin kuinka kauan ja miksi?

22) Mikä on / oli yrityksesi yritysmuoto? (valitse rastittamalla oikea vaihtoehto)

- Toiminimi
- Kommandiittiyhtiö
- Osakeyhtiö
- Muu, mikä

23) Minkä kokoinen yrityksesi on / oli? (valitse rastittamalla oikea vaihtoehto)

- Yksityisyrittäjä
- Osakkaana yrityksessä (esim. 2 tasavertaista yrittäjää / yritys)
- 2-5 henkilöä
- Yli 5 henkilöä

24) Mikä on / oli yrityksesi ydintoimintaa?

25) Mitä hyötyä Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksesta on ollut yritystä perustettaessa sekä yritystoiminnan edetessä?

26) Toimitko edelleen yrittäjänä?

- Kyllä
- En

<< Edellinen	Seuraava >>	Lähetä
--------------	-------------	--------

27) Mitkä syyt vaikuttivat yritystoimintasi loppumiseen? Rastita kaikki sopivat vaihtoehdot.

- Epäonnistunut liiketoimintasuunnitelma
- Riittämätön rahoitus
- Kokemuksen puute rahan ja taloushallinnon suhteen
- Oman ammattitaidon ja/tai tiedon puute
- Kilpailijoiden/markkinoiden tuntemisen puute
- Taloustilanne
- Trendien muutokset
- Teknologian kehitys
- Valuuttakurssien muutokset
- Yleisen hintatason muutokset
- Inflaatio
- Korkotason muutokset
- Liikeidean kopiointi
- Korvaavat tuotteet
- Kausiluontoisuus
- Sesongin muutokset
- Asiakasmäärien muutokset
- Alhainen menekki
- Huono sijainti
- Väärä hinnoittelu
- Muu, mikä

<- Edellinen

Seuraava -->

Lähetä

30) Arvioi, millä aikavälillä lähdet yrittäjäksi Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen jälkeen? (Valitse rastittamalla sopivin vaihtoehto.)

- 0-6kk
- 7kk-1 vuotta
- 2-5 vuotta
- 6-10 vuotta
- 11 vuotta tai enemmän

31) Jos perustat yrityksen myöhemmin kuin vuosi Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksen päättymisestä, mitkä syyt siihen vaikuttavat?

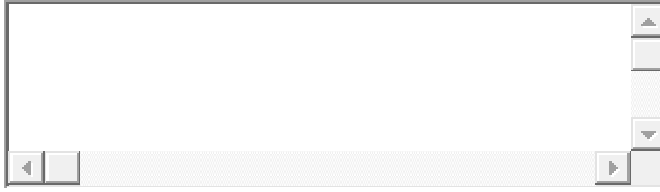

32) Minkä alan yritys olisi kyseessä ja mikä olisi yrityksesi ydintoimintaa?

[<< Edellinen](#) | [Seuraava >>](#) | [Lähetä](#)

28) Miksi et aio perustaa yritystä? Oliko Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksella vaikutusta päätökseesi?

An empty text input field with a light gray background and a thin black border. It features a vertical scrollbar on the right side and horizontal scrollbars at the bottom.

29) Millaista hyötyä koet Polku matkailuyrittäjäksi -koulutuksesta olleen työmarkkinoilla?

An empty text input field with a light gray background and a thin black border. It features a vertical scrollbar on the right side and horizontal scrollbars at the bottom.

<< Edellinen S seuraava >> Lähetä

Puhelinhaastattelurunko

Millaiseksi koit yrittäjyysosaamisesi ennen koulutusta ja oliko koulutuksen etenemistahti siihen nähden sopiva?

Miksi halusit yrittäjyyskoulutukseen?

Mitä parannettavaa koulutuksessa olisi mielestäsi ollut seuraavien osa-alueiden suhteen:

- markkinaselvitys
- henkilöstösuunnittelu
- kirjanpidon, verotuksen ja yrityslainsäädännön osaaminen
- eläke-, työttömyys ym. sosiaaliturvaan liittyvien asioiden osaaminen
- jotain muuta, mitä

Miksi valitsitte matkailualan yrittäjyyskoulutuksen ja toimitko yhä matkailualalla, jos ei niin miksi?

Yrittäjille

Miksi lähdit yrittäjäksi vasta myöhemmin?

Mitkä syyt ovat vaikuttaneet yrityksen onnistumiseen?

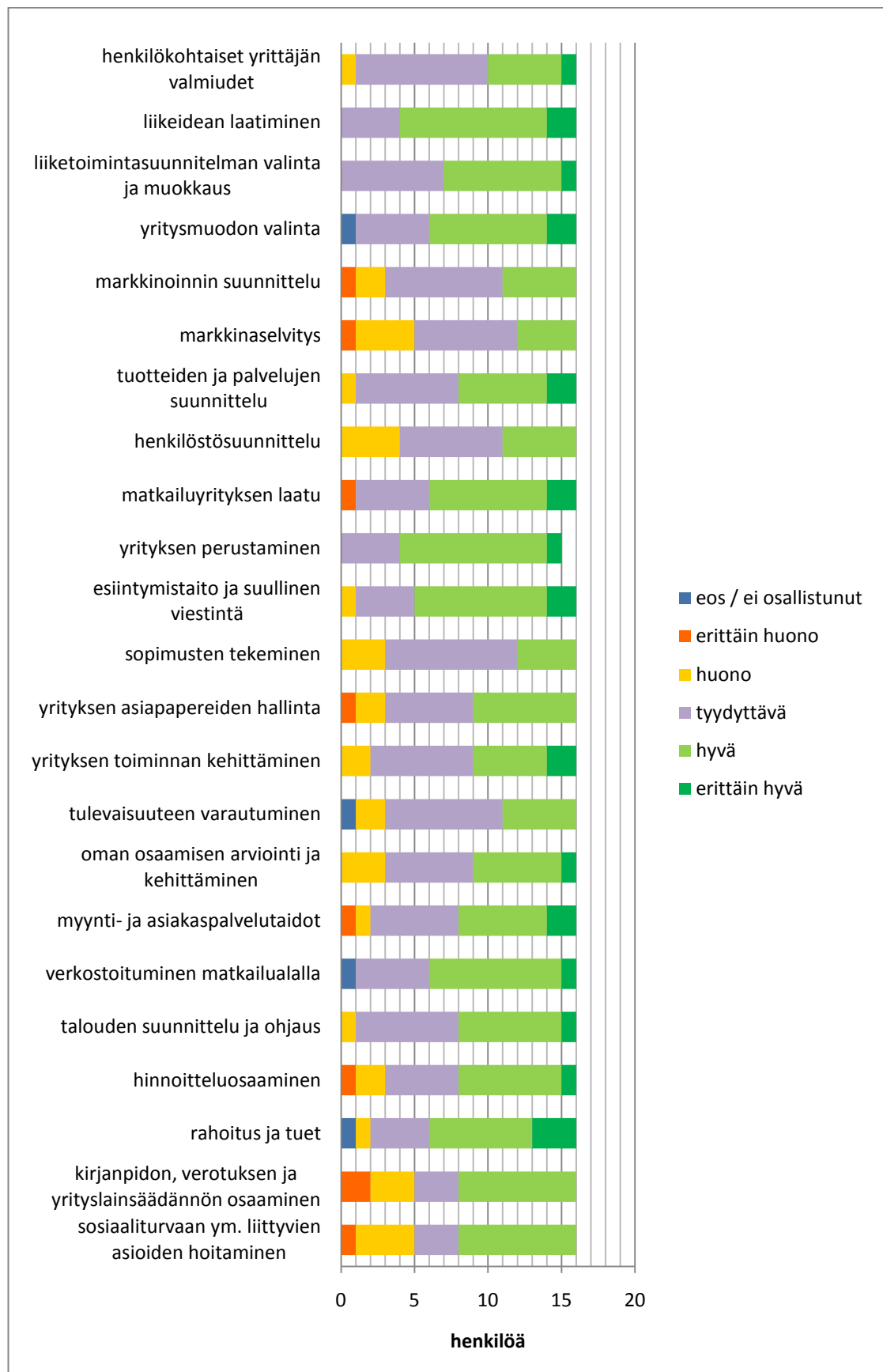
Onko tarvetta koulutuksen päivitykselle?

Yrittäjiksi aikoville

Tarvitsisitko mahdollisesti lisäkoulutusta?

Aiotko perustaa yrityksesi jossakin yrityshautomossa?

Koulutuksen aihealueiden arviointi

Koulutuksen vaikuttavuuden pohdinta

TEORIA	POLKU MATKAILUYRIT- TÄJÄKSI -KOULUTUS	TULOKSET
Koulutustarpeen ja tarjonnan vastaavuus (vastaako yksilön oma kehittyminen ja tavoitteet työelämää kohtaan koulutuksen tavoitteita ja valmentaa koulutus yksilöä työmarkkinoille/ jatkokoulutukseen)	Koulutuksella on kolme tavoitetta koulutuksen suorittaneelle; henkilö perustaa yrityksen, toteaa, ettei yritystä kannata perustaa tai lähtee Travel Park -yrityshautomoon. Opiskelijoiden tavoitteena on työllistyminen.	Opiskelijoiden tavoite perustaa yritys vastasi koulutuksen tavoitteita avustaa yrityksen perustamisessa.
Oppimistulosten saavuttaminen (ovatko opiskelijat koulutusta vastaavissa työtehtävissä)	Koulutuksen oppimistulokset on saavutettu, kun opiskelijat toimivat tai tulevat toimimaan matkailuyrittäjinä.	Kuusi opiskelijaa koulutusta vastaavissa työtehtävissä, tosin yksi muulla kuin matkailualalla, viisi aikoo perustaa yrityksen.
Oppimaan oppimisvalmiudet (huomio motivaatioon oppia, tiedonkäsittely, itseluottamus, oman oppimisen tunteminen)	Opiskelijoiden motivaatio varmistetaan haastatteluilla ja liikeidean esittelyllä ennen koulutukseen pääsyä, avausseminaarissa alkukarsinta. Koulutuksessa pyritään tukemaan opiskelijoiden yritystoiminnan aloitusta.	Opiskelijoiden lähtötaso alhainen, motivaatiota kuitenkin löytyy. Koulutuksessa on saatu rohkaisua ja vertaistukea.
Kommunikaatiovalmiudet (koulutuksen vaikuttavuuden mittarit)	Esiintymisen brush up -esiintymistaitojen päivitys.	Opiskelijat olivat tyytyväisiä esiintymistaito ja suullinen viestintä aihealueeseen.
Elinikäinen oppiminen (valmiudet tarjottava jo koulutuksen aikana)	Kurssin jälkeen mahdollisuus siirtyä Travel Park -yrityshautomoon.	Opiskelijoilla oli halua jatkokouluttautumiseksi.
Koulutustarjonta ja koulutuspi-tuudet (aloituspaikkojen tarjonta ja koulutuksen kesto)	Koulutukseen on enemmän kysyntää kuin on tarjontaa ja se kestää noin neljä kuukautta.	Koulutuksen pituuteen oltiin tyytyväisiä.
Ajankohtaisuus (koulutuksen sisällön tulisi tarjota tuoreinta tietoa ja vastata työelämän muuttuviin tarpeisiin)	Sähköinen markkinointi.	Internet-markkinoinnissa on puutteita
Opetuksen laatu (opetusympäristön mielekkyys)	Haaga-Helia amk, Haagan toimipiste.	Opiskelijat olivat tiloihin tyytyväisiä.
Henkilöstö voimavarana (huomio muodolliseen pätevyyteen ja ammattitaitoon, yhteys työelämään)	Kouluttajat sekä luennoitsijoita työelämästä.	Opiskelijat olivat todella tyytyväisiä luennoitsijoihin ja kouluttajiin, sekä myös vuorovaikutukseen heidän kanssaan.
Tilat ja laitteet (mahdollistavatko opetusmenetelmien monipuolisen käytön)	Lähiopetus, etätehtävät, verkko-opinnot, ryhmätyöt, konsultoinnit, yrityspeli ja yritysvierailut.	Opetusmenetelmät koettiin tyydyttäväksi/ hyväksi, mutta verkko-opinnot ja yrityspeli heikohkoiksi. Yritysvierailuja toivottiin lisää.